BÉCSI NAPLÓ

XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM
2017. JÚLIUS–AUGUSZTUS
MEGJELENIK 2 HAVONTA
ÁRA: 2,50 Euro
Erscheinungsort Wien
Österreichische Post AG •
02Z032898 M P. b. b.
VERLAGPOSTAMT 1010 WIEN

G20-AS CSÚCSTALÁLKOZÓ HAMBURGBAN

Békés ellentüntetések és szélsőséges rombolás az utcákon

A július 7-iki és 8-iki G20-as csúcstalálkozón Hamburgban az EU-tagországok vezető politikusai mellett 19 további ország vezetői vettek részt. Ezek az országok összesen a világ lakosságának kétharmadát jelentik, országaik a világ kereskedelmének háromnegyedét bonyolítják le és a nemzeti termékek négyötödét állítják elő. A G20 országok nem jelentenek értékközösséget, mert közöttük ugyan többségükben demokratikus rendszerű országok vannak, de autoritér vezetésű országok is tartoznak hozzájuk. Bizonyos politikai és gazdasági érdekek azonban összekapcsolják őket, legalábbis olyan formában, hogy tárgyaljanak egymással. Az EU vezetőin és nagyobb országaik politikusain kívül megjelentek többek között Kína, Oroszország, USA, Kanada, Brazília, India, Törökország, Dél-afrikai Unió vezetői is.

De rajtuk kívül ezrével jöttek hívatlan vendégek Németországból és más európai országokból, akik tiltakozni akartak a G20-as csúcstalálkozó ellen, amelyet elég hatásosan meg is tettek. A tiltakozást „Welcome to Hell" (Szívesen látott a pokolban) elnevezés alatt jelentették be hivatalosan. A csúcstalálkozó színhelye a nagy múltú kereskedő és egykori hanzaváros volt, amely a közel 2 millió lakosával Németország második legnagyobb városa, egyben Európa egyik legnagyobb kikötője. A helybeliek büszkén mondják, hogy Hamburg „a világ kapuja". A város maga szép, ápolt és érdekes.

Hamburg vezetése felkészült a nagy vendéglátásra, mert a hivatalos delegációk kíséretükkel együtt mintegy 6000 személyt jelentettek. De a közel tízezer hívatlan és tiltakozásra kész „vendég" esetében arra lehetett számítani, hogy problémákat fognak okozni. Ezért mintegy 20 ezer rendőrt hoztak ide az egész országból bevetésre, felszerelve vízágyúkkal és helikopterekkel ellátva. Ki kell hangsúlyozni, hogy fegyverhasználat nem volt. Állítólag egyetlen pisztoly dördült el. Egyes városrészeket, ahol a politikai vendégek laktak, üléseztek és közlekedtek, lezárták. A tüntetők viszont ilyen és hasonló helyeken igyekeztek ülősztrájkokkal és más módszerekkel a rendőrség és a delegációk mozgását megakadályozni. A tüntetők egy része békésen viselkedett. Mások viszont agresszívek voltak, sötét ruhába öltöztek és arcukat eltakarták (Fekete Blokknak hívták magukat), támadták a rendőrséget, utakövekkel, üres üvegekkel dobálták meg őket, sőt, használtak égő rakétákat és Molotov-koktélt is. Az utcákat elzárták és megakadályozták a rendőrség mozgását, megállították a közlekedést. Az első estén már az utcákon tüzeket gyújtottak, sőt, az egyik, nem gazdag városnegyedben feltörték és kirabolták az üzleteket, valamint felgyújtottak több parkoló magánautót. Az újságok tudósítása szerint, ezek a szélsőséges cselekedetek az ú.n. baloldali alternatíva számlájára voltak írhatók. Az összetűzések következtében közel 500 rendőr sebesült meg. A sebesült tüntetők száma nem ismeretes. A baloldali alternatíva szóvivője szerint ezek a megmozdulások elhibázottak voltak. Bár akadtak olyanok is, akik mentegetni próbálták az erőszakos cselekedeteket. A külföldi sajtó egyértelműen elítélte a tömeg által elkövetett erőszakot. A résztvevők a tüntetőknek csak egy részét tették ki (mintegy 1500 személy).

A G20 zárónyilatkozata azt mutatta, hogy a különböző vélemények ellenére is sikerült egyes területeken eredményeket elérni. Merkel szerint a kereskedelempolitika terén megerősítették a nyitott piacok elvét. A protekcionizmust a kereskedelmi védelmi szabályokhoz kötötték. (Az USA ellenzi az olcsó acélimportot Kínából). A világkereskedelmi szervezetet a WTO (World Trade Organization) megerősítették, bár meg akarják reformálni. A klímavédelemben külön kiemelték, hogy az USA más véleményen van, mint a többiek. A Párizsi Klímaegyezményt ellenben elismerte a többi ország, így Kína is. Megjegyezhető, hogy az USA-ban 10 állam nem fogadja el Trump véleményét ebben a kérdésben.

Meglepő módon Trump megdicsérte Merkel munkáját a G20 szervezésével kapcsolatban. Figyelemreméltó volt Putyin és Trump valószínűleg első személyes találkozása. Több mint két órás tárgyalás után mindkét fél pozitívan nyilatkozott a közös beszélgetésről. A tárgyaláson a külügyminisztereik is részt vettek. Jelentős eredménynek mondható, hogy mindkét fél tűzszünetben egyezett meg Dél-Szíriában. Szó volt az észak-koreai rakétakísérletekről, amelyeket az USA ellenez és meg akarja akadályozni folytatásukat. Jelenleg békésen. De meddig? Az orosz–ukrán konfliktus is szóba került, de a megbeszélés nem hozott konkrét eredményt. A G20-as tárgyalásokon Afrikáról is szó volt. Tárgyalnak majd több afrikai országgal (így Abesszíniával, Ghanával, Marokkóval, Ruandával, Szenegállal, valamint Tunéziával), hogy megkönnyítsék a beruházásokat, ami aztán elősegíti a növekedést és segíti a fiatalokat munkahely szerzésében.

A G20 azért is tekinthető pozitívnak, mert megrendezésénél fontos volt, hogy a különböző politikusok találkozzanak és tárgyaljanak egymással.

A következő hetekben lesz még elég vita a G20-ról, helyes volt-e a hely megválasztása és mik a tanulságok a szervezéssel kapcsolatban. Németország igyekszik felelősségre vonni azokat a személyeket, akik Hamburgban dologi és személyi károkat okoztak.

HARSAY GYÖRGY

Carmen portréja (Carmen)

TRUMP AMERIKÁJA

Megértem, hogy Európában szeretnék tudni, mit kezdjenek a zavaros és ellentmondó hírekkel az amerikai kormány dolgairól, terveiről, eredményeiről. Az igazság az, hogy mi sem tudjuk, mi történik napról napra. Senki sem lát világosan a naponta változó, kapkodóan átgondolatlannak tűnő országvezetés ügyeit illetően.

Itt van mindjárt a legújabb bruhaha az elnök fiával: Donald Jr. találkozása az oroszokkal. Egy ügyvéddel, bankárral, volt titkos szolgálati lobbistával. A riporterek harapófogóval próbálják kiszedni, miről tárgyaltak még a választás előtt. Valószínűnek tartják, hogy az oroszok szerették volna elérni a Krím félsziget elfoglalása után bevezetett szankciók enyhítését, talán cserébe terhelő adatokat kínálva Hillary Clinton ellen. Erről kérdeznek olyanokat, akiknek volt tapasztalata az oroszokkal. Mint például Farkas Evelint, Farkas Károly barátunk lányát, aki az Obama-kormányban az orosz kapcsolatok ügyével megbízott helyettes államtitkár volt. Sajnos az igazmondás, a tények egyenes feltárása nem az erőssége ennek a kormányzatnak, így sok területen egyelőre nincs hiteles információ.

Minthogy sem az elnöknek, sem pozíciókba helyezett családtagjainak nincs semmi kormányzati, vagy államigazgatási tapasztalata, nagy szerepe van a körülöttük lévő tanácsadóknak. Azt, hogy ezek a tanácsadók, akiket nem a tudásuk, hanem hűségük szerint válogatja meg, milyenek, lemérhetjük ha a Magyarországon is jól ismert Gorka Sebestyénre gondolunk. Azt mondják, hogy az elnök mindig annak a szavára hajlik, akivel legutóbb találkozott. Kormányzásának fő eszközei a naponta kiadott 40 szavas üzenetek (twittek). Könnyen bocsátkozik vitába, ellenségeskedésbe. Mint üzletember több mint négyezer peres ügye volt pro és kontra. Még nem volt olyan elnök, akit nyíltan hazugsággal vádoltak volna az újságokban. „Alternatív igazmondás?"

De Trump tevékenysége csak a „jéghegy" csúcsa. Eközben tapasztalhatjuk az amerikai nép elbizonytalanodását, félelemérzetét. Ez az, ami fogadóképessé teszi őket demagóg ígéretek elfogadására. Látják, hogy Amerika vezető szerepe a világban megingott, hogy a társadalom rétegei eltávolodnak egymástól, a helyzet a szupergazdagoknak kedvez, míg a középosztály egyre lejjebb csúszik, a szegénység nő. A republikánus vezetés nemhogy a javulást szorgalmazná, de az egészségügy és szociális gondoskodás minden támogatását csökkenteni akarja a rászorulóktól, csak hogy visszacsináljon mindent, amit az előző kormányzat felépített.

Mindezek után, csak úgy nyilatkozhatom, hogy nem tudom mi várható, mi lesz itt a jövőt illetőleg. Stay tuned... mondaná az amerikai hírközlő, várd meg a következő híreket!

PAPP LÁSZLÓ

V4-es valóságérzet Közép-Európában

Lassan úgy néz ki, mintha a bábeli zűrzavar Európába költözött volna. Természetesen a kontinens közepén minden nép a saját nyelvén beszél, ír, olvas és főleg ért. De hogy egy állítólag közös keresztény kultúrán-tradición nevelkedett földrész lakói békeidőben olyan mértékben egymás mellé beszélnének, mint az európaiak – talán sehol nem létezik.

Vegyük csak a legújabb példát. Tusványoson, a Bálványosról Tusnádfürdőre költözött erdélyi szabadegyetemen Orbán Viktor magyar miniszterelnök megint tartott egy programatikus beszédet. Most az egyszer hadd ne térjünk ki más mondanivalójára, mint arra, hogy „az elmúlt év legjelentősebb eseménye a Visegrádi Négyek megerősödése".

Beszédére Nyugat-Európában nagyon különböző reakciókat lehetett hallani/olvasni, mint például a Financial Times brit üzleti napilap cikkét, mely kizárólag azzal foglalkozott, hogy Orbán „megfogadta", hogy megvédi Lengyelországot az Európai Unió szankcióival szemben. A nem éppen baloldalinak mondható angol újságíró szerint „a magyar miniszterelnök kijelentésével elmélyítette a Kelet- és Nyugat-Európa közötti megosztottságot". Mert az tény, hogy Orbán megjegyzései nyomán „valószínűsíthető, hogy a közép- és kelet-európai miniszterelnökök, valamint nyugati kollégáik között heves konfrontáció várható". A lengyel igazságügyi reformok a Fintimes szerint „Orbán 2013-ban bevezetett reformjait tükrözik, amelyek elhallgattatták a bírákat, felváltva őket a Fidesz megbízottjaival". Frans Timmermans, az Európai Bizottság első alelnöke szankciókat helyezett kilátásba, amelyek megszüntethetik Lengyelország uniós szavazati jogát, valamint bizonyos támogatásokat. Na de: bevezetésükhöz az összes tagállam jóváhagyására van szükség, ami Magyarország nélkül nem jöhet össze.

Hogy ennek a várható csetepaténak mi köze Orbán a Visegrádi Négyekről (V4) tett kijelentéséhez? Az, hogy a legnagyobb elképzelhető összefüggés tapasztalható. A magyar miniszterelnök kijelentette: „Varsó, Prága, Pozsony és Budapest egy hangon beszél." És rögtön utána kerek egy tucat pontban fogalmazta meg „egy erős állam ismérveit", úgymond azt a programot, amelyben a négy ország kormányai egyetértenek. Ezekre a pontokra most nem kell kitérni, elég, ha megállapítjuk: Majdnem minden esetben óriási a különbség az Orbán által ecsetelt „V4-hang" és a Nyugat-európai hangvétel között.

Hogy mi is a közös a Visegrádi Négyek kapcsolataiban? Ha cinikusan akarjuk értelmezni, akkor a szovjet megszállás átszenvedése láncolta őket össze. De persze nagyobb a történelmi távlat: Az újkori visegrádi egyezmény egy középkori megállapodásra hivatkozott. A visegrádi királyi palotában 1335 novemberében Károly Róbert magyar király kezdeményezésére tanácskozást tartottak III. Kázmér lengyel és Luxemburgi János cseh király részvételével. A három ország találkozójának célja a Wikipédia online-lexikon szerint „az volt, hogy elsimítsák ellentéteiket és gazdasági-politikai együttműködésben állapodjanak meg Bécs árumegállító joga ellenében. Új kereskedelmi utakat jelöltek ki, hogy kikerüljék a bécsi vámot."

Hát már akkor is valami ellen…?

Ennek az együttműködésnek a felújítására került sor 1991. február 15-én. A Visegrádi Nyilatkozatot Václav Havel csehszlovák, Lech Wałęsa lengyel elnök és Antall József magyar miniszterelnök írta alá, a csoport 1993-ban Csehszlovákia kettészakadásával vált négytagúvá. Az 1991-es deklaráció céljai között szerepelt a totalitárius rendszer maradványainak felszámolása, a demokrácia védelme és a tagországok összefogása a gazdasági előrehaladásban és az euroatlanti csatlakozás előremozdításában. Ezeket a célokat a '90-es évek során még sok gazdasági és politikai megbeszélés és egyeztetés követte.

A V4-ek céljai a NATO-n és az Európai Unión belül megváltoztak. Az új célokat 2004-ben Kroměřížben tartott találkozójukon fektették le. Ezek szerint hosszú távú együttműködésre volna szükség a közös agrárpolitikában, a strukturális és kohéziós alapok ügyében, a közös kül- és biztonságpolitikával kapcsolatos kérdésekben, illetve a schengeni rendszer működtetésében. Különösen fontosnak tartották a transzatlanti kapcsolatok erősítését.

Bizonyos fokig a Négyek e célok jegyében működtek együtt – a NATO-ban és az EU-ban, de csak kollektíven. Orbán Viktor már 2010 júliusában a budapesti V4-csúcstalálkozó után közép-európai együttműködést szorgalmazott, hogy a vasfüggönyt ne váltsa fel „pénzfüggöny". „Ha lesz Közép-Európában erőteljes gazdasági növekedés, és az minél erőteljesebb, annál inkább lesz versenyképes az Európai Unió a nemzetközi gazdasági térben" – mondta a magyar miniszterelnök. A közép-európai együttműködést firtató kérdésre azt válaszolta, „ha együtt akarunk működni egymással, akkor ahhoz kellő alázat szükséges". Szerinte vannak időszakok, amikor nincsenek kétoldalú konfliktusok, és vannak, amikor vannak. „Most éppen van! A magyar diplomáciától most nem az várható el, hogy első számú motorja (...) legyen ennek az együttműködésnek, hanem ezeknek a vitáknak a tudomásulvétele mellett, kellő alázattal, nemzeti érdekeit képviselve, részese maradjon ennek a közép-európai együttműködésnek" – vallotta Orbán akkor.

A kétoldalú konfliktusok most is léteznek, de más témák háttérbe szorították őket.

Két példa szolgáljon bizonyítékként, és a kettő egymást keresztezve júliusban adódott a budapesti V4-találkozón. Az egyik: Robert Fico szlovák kormányfő felhatalmazást kapott a V4-ektől, hogy az élelmiszerek kettős minőségéről tárgyaljon Jean-Claude Junckerrel, az Európai Bizottság elnökével. Fico szerint a V4 országok polgárai „másodosztályú uniós állampolgárnak" érzik magukat. Bohuslav Sobotka cseh miniszterelnök ezzel kapcsolatban közölte: A V4-ek európai szinten szeretnék megváltoztatni a szabályozást.

Az ügyet röviden már tárgyalták az EU márciusi csúcsértekezletén. Az uniós rendelkezések előírják, hogy az élelmiszereken pontosan fel kell tüntetni azok összetevőit, ám azt nem követelik meg, hogy a cégek adott márkanév alatt ugyanolyan receptúra alapján készült élelmiszereket áruljanak az unió összes piacán. A megvádolt vállalatok éppen ezzel védekeznek. Szerintük az állítások eltúlzottak, emellett a helyi ízléshez igazodó receptek alkalmazása elfogadott gyakorlat az élelmiszergyártásban.

Folytatás a 2. oldalon

Határok nélkül

46. Nemzetközi Kultúrtörténeti Szimpozium Mogersdorf

Az 1964-es esztendő okul kínálkozott arra, hogy a szentgotthárdi csata 300. évfordulója alkalmából meghirdessék a közös múltból fakadó emlékezet közös felélesztését és összekötő szerepét a pannon térségben. Az akkori politikai viszonyokat tekintve bizony merész vállalkozás volt, hiszen három világ ellentéteit, különbözőségét kellett illesztgetni, hogy valamilyen módon történelmi távlatokat nyitva sikerüljön rést ütni nem csupán a tényleges, hanem az agyakban is húzódó vasfüggönyön. A néhai kezdeményezők ugyancsak csodálkozva tapasztalnák, mennyire megváltozott a világ mára: leglátványosabb a vasfüggöny lebontása és a határok megnyitása, ami a „reális szocializmus" leépülését is magával hozta.

Merő túlzás lenne azt állítani, hogy netán „Mogersdorf szellemének" köszönhető mindaz, ami bekövetkezett, mégsem szabad figyelmen kívül hagyni azokat az évenkénti tanácskozásokat, találkozásokat, amik el nem hanyagolható érdekközösséghe terelték a határokkal szétszabdalt szomszédok egymás iránti érdeklődését. 53 év elteltével feltétlen pozitív mérleg állítható fel, nem feledkezve meg persze az időközben bekövetkezett változásokról, abban az értelemben, hogy a jól végzett munka bizony elkényelmesít, mintha elég lenne tudomásul venni az elért eredményeket és úgy tenni, mintha befejeződött volna mindaz, ami elkezdődött 1964-ben az évenkénti konferenciák megrendezésével, az elhangzott előadások kiadásával.

A tulajdonképpeni probléma nem is annyira a folyamatosság megőrzéséből adódik, hanem egyrészt az egyes konferenciák hozzáállásának elkerülhetetlen megismétlődésének veszélyéből, másrészt a személyi kör zsugorodásából. A tagországok, ill. -tartományok, vagyis Burgenland, Stájerország, Horvátország és Szlovénia mellett a dunántúli megyék, Vas, Somogy, Baranya szervezőit a kölcsönös érdeklődésen túl baráti szálak is fűzik egymáshoz,vagyis állítható: aki ismételten részt vesz a konferenciákon, érzi és tapasztalja „Mogersdorf" szellemét. Viszont nem lehet észrevétlen elmenni amellett, hogy egyre inkább hiányzanak azok, akikért tulajdonképpen létrejött ez a sajátságos kultúrtörténeti szimpózium: a tanítók és tanárok, de mindenekelőtt a középiskolás diákok, egyetemi hallgatók. Úgy is lehetne fogalmazni, hogy a szakértő szervezők és előadók gondoskodnak a konferenciák akadémiai szintjének biztosításáról, csak hogy ezzel még nem fedhetők el az említett hiányosságok. A sikeres hagyományteremtés után úgyszintén fontos akár új eszközökkel a szellem életben tartása és fejlesztése, ehhez azonban közvetítókre van szükség.

Hogy miben rejlik „Mogersdorf" szellemisége, kellőképpen kiviláglik az idei, július 4–7. közötti tanácskozás tematikájából, ami a média- és kommunikációs kultúra ismertetését tűzte ki célul a pannon térségben a „hosszú" 19. században. Miután évenként váltják egymást az egyes tartományok, ill. tagországok, a tavalyi szigetvári rendezvény után az idén Szlovénia lett a vendéglátó és szervező éspedig a többségileg magyarok által lakott Lendván.

Az említett tagozódás szerint öt ország, ill. régió küldöttei vettek részt a négynapos tanácskozáson. Közülük kerültek ki az előadók; ennek megfelelően összesen 13 előadásra került sor: szlovén 3, stájer 2, magyar 4, horvát 2, burgenlandi 2. Az előadók legtöbb esetben szakértőként kutatási eredményeikről számoltak be, amik a konferencia egy-egy szegmenseként tették lehetővé mozaikszerű összkép létrejöttét. Akadtak előadások, amelyeknek címe többet ígért, mint az előadott tartalom, ezzel szemben viszont a hallgatók megismerkedhettek olyan részterületekkel, amik mélyfúrásszerű igényességükkel emelték a konferencia színvonalát. Tematikailag párosítható Alois Ruhri (Stájerország) és Klestenitz Tibor (Baranya) előadása: előbbi a templomi szószék kommunikációs szerepét ismertette, utóbbi a dualizmuskori politikai katolicizmus próbálkozásait a sajtó területén. A helyi, ill. regionális sajtó képezte Dejan Süč (Szlovénia), Roman Kriszt (Burgenland), Arijana Kolak Bošnjak és Vlasta Švoger (Horvátország) és Bernard Nežmah (Szlovénia) előadásának tárgykörét. Magyar részről Soós István (Vas) és Huszár Zoltán (Baranya) említhető. Soós István a levelezés és a (követ)jelentések mint az információcsere eszközei jelentőségét ismertette a nyugat-magyarországi térségben 1780–1848 között; Huszár Zoltán Kossuth Lajos Pesti Hírlapjának vonatkozásait vázolta Dél-Dunántúl térségében. Tamás Ágnes a vicclapok sztereotipikus ábrázolásait választotta előadása tárgyául (összefoglalóját ld. a 6. oldalon). A kép kikerekítését jelentette Gerhard Dienes (Stájerország) A kávéház, mint a találkozás és társalgás helyszíne, majd Evelyn Fertl (Burgenland) vetítettképes záró előadása, amely a levelező-, ill. képeslapok elterjedését és népszerűségét ismertette 1914-gyel bezárólag.

A helyismeretek gazdagítását, a határokon és nyelveken átnyúló kapcsolatok elmélyülését szolgálják a szimpózium keretében megrendezett tanulmányi kirándulások. Ennek keretében látogatták meg a résztvevők a Salvator Dali kiállítást a lendvai várban, majd pedig következett a muraszombati múzeum, a Turnišče/bántornyai Szent László ábrázoló román–gót templom megtekintése és a Dobrovnik/Dobronak határában két évvel korábban emelt 53,5 m magas Vinarium Lendava-kilátótorony, ahova lift és 240 lépcső vezet (onnan légvonalban 183 km-re fekszik Bécs, 222 km-re Budapest).

A szimpózium megnyitására a renovált zsinagóga épületében került sor, az előadások színhelye a Makovecz Imre által tervezett kulturális központ volt. A régebbi szimultán tolmácsolás, majd az angol nyelvű átmenetileg után „Mogersdorf" nyelve német lett. Németül üdvözölte Hermann Prehm, a Jennersdorf/gyanafalvi kerület elöljárója az egybegyűlteket, azzal az aktuálpolitikai bejelentéssel, hogy térségünknek nem is annyira Brüsszelre, ill. Strasbourgra kell ügyelnie, mint inkább a közép-európai térségre, mert nekünk itt kell egymásra találnunk és megoldást keresnünk a ránk háruló feladatokra. Horváth Ferenc, Lendva alpolgármestere nagy tetszésnyilvánítást kiváltó megnyitó beszéde szlovénul, magyarul és németül hangzott el.

A 46. „Mogersdorf" Szimpózium megszervezéséért és kivitelezéséért elismerés illeti a szlovén delegáció vezetőjét, Andrej Hozjant, a maribori egyetem segédprofesszorát.

Pannonicus

Napló postája

Tisztelt Szerkesztőség,
örölök, hogy a Bécsi Napló megemlékezett a kilencven éve született Dsida Jenőről, az erdélyi magyar költészet talán legnagyobb huszadik századi alakjáról. Nekem is kedves költőm Dsida, nem egyszer írtam róla, fordítottam őt angolra is. Ráduly Ferenc írásába azonban sajnálatos módon hiba csúszott. Dsida Jenő „Angyalok citeráján" c. verseskötete nem 1933-ban, hanem posztumusz gyűjteményként, 1938-ban látott csak napvilágot. Ilyen természetű emlékezésnél sohasem árt ellenőrizni az adatokat az 1994-es kiadású Új Magyar Irodalmi Lexikonban.
Üdvözlettel:
Gömöri György (London)

Helyesbítés

Fónyad Pál Sylvester Jánossal kapcsolatos írása téves címet kapott előző, 2017/3. számunkban. Sylvester János ugyanis nem Luther Bibliáját fordította magyarra, hanem – és ez a cikkből is kitetszik – az Új Szövetséget görög és latin nyelvből fordította magyarra, s ilyen értelemben az övé az első magyar bibliafordítás. A szerző és az olvasók elnézését kéri a szerkesztőség.

BÉCSI MAGYAR ISKOLA

Szülői értekezlettel és beiratkozással egybekötött tanévnyitó
2017. szeptember 15-én, pénteken 16 órától
a Bécsi Magyar Otthonban (Bécs I., Schwedenplatz 2/I/9)
Érdeklődés: Sass Judit, Tel.: 0043(0)650 925 8562,
e-mail: sassjudit10@gmail.com

35 éves az Alsóőri Magyar Színjátszó Egyesület

Elragadó, szívet-lelket gyönyörködtető élmény az amatőr színjátszás, mely a kisebbségi létben anyanyelvünk és kultúránk megőrzése szempontjából kivételes értékű. Azok számára is, akik játszanak, és azok számára is, akik nézik. Az alsóőri magyar előadóművészet a feljegyzések szerint 1920-ban, azaz csaknem száz éve létezik.

A Magyar Örökség díjas Alsóőri Magyar Színjátszó Egyesület június 24-én ünnepelte fennállásának 35. évfordulóját az alsóőri Felső Malom szabadtéri színpadán. Az egyesület elnöke Szabó Ferdinánd, mindannyiunk Nándija, aki nemcsak a társulatból faragott összetartó közösséget, hanem az ide rendszeresen eljáró őrvidéki közönségből is. Az előadók és a publikum kölcsönös szeretete körforgás-szerűen befolyásolja egymást: a közönség lelkesedése ösztönzőleg hat a szereplőkre, akik játékukkal, mozdulataikkal, hangjukkal hálájukat meg a nagyérdemű belépük fektetett bizalmát.

A köszöntő szavak után mindannyian felálltunk, s a Felsőőri Református Ifjúsági Olvasókör volt elnökére, Tölly Juliskára emlékeztünk, aki pár napja, június 22-én hunyt el. A társulat lelke, motorja volt évtizedeken keresztül. Mindannyiunkat gazdagított fellépéseivel, ragyogó humorával. Hiányozni fog, nem fogjuk elfelejteni.

A gyász pillanatait a színes műsor váltotta fel. Az Alsóőri Magyar Színjátszó Egyesület a jubileumot közösen ünnepelte a meghívott vendégekkel. A programban közreműködött a Vasvörösvári Kis Kastélypark-Színház, a Felsőőri Református Ifjúsági Olvasókör, a Tarcsafürdői Kúraszínpad valamint a budapesti Madách Színház három művésze. Mindegyik műsorszámot az áldozatkészség, szorgalom és szeretet szülte. Nyoma sem volt – honnan is lett volna? – rutinos megoldásnak, elkopásnak, vagy elfásult megszokásnak. Az egész estét betöltötte a működvelők hamvas, friss, lelkes játéka, mely még a német nyelvű darabokon is átsütött. Meg kell jegyeznem, hogy a tarcsafürdőiek és a vörösváriak hienc nyelvjárását sokan csak részben értették, vagy úgy se. Vonatkozik ez az angol nyelvű énekekre is. Üdítő volt viszont az alsóés felsőőriek szép magyar beszédét hallgatni.

Kiváló ötlet a hivatásos színészek meghívása, akik szemmel láthatóan élvezték a működvelő kollégáik társaságát és örömmel gazdagították felléptükkel az estet. Vigyázat, az élmény – a legjobb értelemben véve – fertőző lehet! A tőlük szerzett benyomásokat a többi társulat bizonyára kamatoztatni fogja a jövőben. Mint azonban Szabó Ferdinánd szavaiból megtudtuk, az alsóőri egyesület egyik fő célkitűzése, hogy felkeltse a gyermekekben a magyar nyelv iránti szeretetet és a színjátszásban való örömet. E téren igencsak hiányérzetem támadt: a zárószámban szereplő alsóőri gyerekek csak a „bio-díszlet" rendeltetését töltötték be. A legközelebbi alkalomra javaslom, hogy szóbeli feladatot, közös éneklési lehetőséget is kapjanak. A befektetett munka kamatos kamatostul térül majd meg.

Az előadás – legyen az profi, vagy laikus – fegyelmezett csapatmunkát feltételez. A Színjátszó Egyesület legidősebb, 83 éves aktív tagja, Gratzl Ferenc kitüntetést kapott. Dicséret és köszönet illeti mindazokat a láthatatlan segítőket, akik nem állnak ugyan reflektorfényben, de nélkülözhetetlenek. Akik a színpadtechnikai feltételeket megteremtették, törődtek a kosztümökkel és az arcfestéssel, a meghívók elkészítésével és terjesztésével, stb. Mindezekben a helyi önkéntes tűzoltóság és Szabó Szilvia tüsténkedett a leginkább. Hála jár természetesen az anyagi és erkölcsi támogatóknak is, valamint a háttérben álló családtagoknak, barátoknak, akik türelmükkel, biztatásukkal segítették az előadók sikerét.

A felelősségteljes misszió folytatásához, amit az Alsóőri Magyar Színjátszó Egyesület immár 35 éve betölt, a Bécsi Napló szerkesztősége nevében is további sok sikert kívánok.

Radics Éva

Egy kiállítás margójára

Ahhoz, hogy az alábbi sorokat bárki megértse, szolgáljon például és tanulságul a következő történet: Molnárra kirúgott az ügyeletes őrmester a néphadseregben. Minden nap volt hozzá néhány közvetlen szava, csak hogy kimutassa vele szemben, mennyire nem szíveli. Egyik nap, a reggeli sorakozónál megszakítva parancsosztását az őrmester, hirtelen elkiáltotta magát: Molnár, ne mozogjon ott hátul! Nincs is itt – válaszolta valaki, mire az őrmester kivágta magát: Nem baj, ha itt lenne, mozogna.

Valami hasonló megjegyzéssel lehetne illetni nem is azt, ami valójában történt, hanem Alexander Dworzak egész oldalas felbuzdulását a Wiener Zeitung hasábjain, amiért Molnár Mária, a Collegium Hungaricum igazgatónője levetette Lőrincz Lilla és Borsos János szerzőpáros alkotását az Esterházy Alapítvány díjazottjai kiállításának megnyitóján. Az igazgatónő szerint a *See No Evil, Hear No Evil, Speak No Evil*-nek nevezett triptichon egyébiránt nem szerepelt a kiállításra szánt tárgyak listáján, hanem „csempészáruként" került a kiállítóterembe, amit az igazgatónő közvetlen a megnyitó előtt fedezett fel, s nyomban cselekvésre bírta a két művészt, aminek ők ott helyben eleget is tettek.

A corpus delicti sértette a magyar nemzeti érzelmeket oly módon, hogy feketét vitt a trikolórba, nem is beszélve az angol nyelvű megjelölésről. Egy biztos: a magyarok nagyon érzékenyek nemzeti szimbólumaikra, ami egyébként más népeknél is megfigyelhető. Minekutána a Collegium Hungaricum a magyar állam kulturális intézete, egészen természetes, hogy nem engedte meg az igagatónő a tárgy kiakasztását. Bármennyire kellemetlen is az eset, nem lenne érdemes foglalkozni vele.

Csak hogy a néphadseregbeli Molnárra ismét rájárt a rúd. Emlékezetes, hogy néhány évvel ezelőtt a Burgtheater színészei a magyar nagykövetből csináltak bohócot, fejébe nyomva a velük vitt „szentkoronát", amit aztán az Osztrák TV sugárzott. Ilyen meg hasonló előzmények után érthető az igazgatónő rögtönzött intézkedése, annál kevésbé a Wiener Zeitung egész oldalas gerjedelme, aminek az eset csupán ürügyül szolgált, mert ismét rá lehetett kiáltani Molnárra.

A művészet szabadsága ürügyén sok minden kiállítható, eladható, s akinek ez nem tetszik könnyen rásüti a „diktatórikus" bélyeget, különösképpen, ha Orbán miniszterelnökbe kíván belekötni az említett szerző Nádori Lídia segédletével. Bizonyos nagyvonalúsággal még elfőlött is szemet lehet hunyni, az egész oldalas harsonázás azonban szerzőjét teszi nevetségessé, aki – úgy látszik – nem ismeri a helyes arányokat.

-kő-

V4-es valóságérzet Közép-Európában

Folytatás az 1. oldalról

Brüsszel jelezte, hogy komolyan veszi a kétféle minőségű termékek ügyét, de nem ígért új szabályozást. Ehelyett a meglévő előírások betartására, az egységes tesztelési sztandardokra és az üggyel kapcsolatos bizonyítékok beszerzésére fektetik a hangsúlyt.

A másik budapesti téma, mely összekovácsolta a V4-eket, Benjamin Netanjahu izraeli kormányfő látogatása volt, Orbán szerint organikusan kapcsolódva a migráció és a terrorizmus ügyéhez. Fico és Sobotka is hangoztatta a Netanjahuval folytatott megbeszélés után: az EU és Izrael kölcsönös érdeke, hogy megerősítse kapcsolatát és elmozdítsa az együttműködés előtt álló akadályokat.

Amit a terrorizmus elleni harcot illeti, Netanjahu javaslatára közös munkacsoport jön létre a Visegrádi Négyekkel – jelentette be Orbán. Az izraeli miniszterelnök szerint az együttműködés Európa és a visegrádi országok érdekét szolgálja. Netanjahu külön kiemelte a V4 országok Izraellel kapcsolatos álláspontját. Mint mondta, nagyon gyakran bírálják Izraelt Európából. Holott „Izrael az egyetlen demokrácia a Közel-Keleten", ebben a régióban az egyetlen ország, ahol a keresztények biztonságban vannak. „Izrael az európai és a nyugati értékek bástyája a régióban."

Lehet hogy ezt a V4-ek nem is olyan szívesen hallották, mert ők nem mindig a nyugati értékekért harcolnak – lásd „egy erős állam ismérveit".

Az is lehet, hogy egy egyértelműen nem nyugati beállítottságú Erdélyi online-lap találta el a valóságot. „Talán nem merész kijelentés, hogy Benjamin Netanjahu, s az általa képviselt izraeli politika nem túl népszerű a külpolitika iránt is érdeklődő, jobboldali magyar emberek között" – írta a magyarországi Bethlen Gábor Alap által támogatott ittHON. ma nevű web-újság, és így folytatta: „Úgy tűnt, Orbán Viktornak nagyon kapóra jött ez a látogatás, hiszen így többször is próbálhatott szabadulni az antiszemita bélyegtől. Amit egyébként azután kapott meg, hogy a közelmúltban látványosan méltatta Horthy Miklóst." Csíki M. Zoltán azt az Orbán-nyilatkozatot is megkérdőjelezi, hogy Magyarország hibát és bűnt követett el, amikor nem védte meg a zsidóságot a II. világháború idején: „Orbán vagy ezt nem gondolja komolyan, de akkor miért mondja, vagy azt, hogy Horthy Miklós kivételes államférfi, de akkor miért mondta?"

És még egy mondat az ittHON.ma cikkéből: „A visegrádi országok javasolni fogják az uniónak, hogy értékelje azokat az erőfeszítéseket, amelyeket Izrael tesz a térség stabilitása érdekében, mindaz ugyanis európai érdek is, hisz véd az újabb és újabb migránsinvázió ellen."

Hát ha ez nem aktuális valóságérzet…

Martos Péter

Duray Miklós

Augusztus huszadika, de miért?

Minden magyar számára, felekezettől függetlenül, augusztus 20. Szent Istvánnak, azaz Árpád-házi I. Istvánnak, a nagyfejedelemségi korszakot követő első királyunknak a napját jelenti. Annak ellenére, hogy az ezen a napon történt esemény István király politikai utóéletéhez tartozik. E napon, 1083-ban avatták őt a római keresztény egyház szentjévé, Székesfehérvárott. Ez akkor olyan megerősített elismerés volt, amit sem eszmeileg, sem hatalmilag nem lehetett kétségbe vonni – ami László király érdeme is volt, akit később hasonló okokból, ugyancsak a szentek sorába iktattak. Sajátos utóélete István szentté avatásának, hogy ugyan a keresztény egyház kétszakaszadása előtti érdemeit értékelték ezzel, noha már az egyházszakadás után, de 2000-ben mégis a szentjei közé fogadta az ortodox egyház is.

István királyunknak a keresztény egyház megerősítésében szerzett érdemeit értékelő, létén túli megméretéséhez képest sokkal több, képességet próbára tevő és embert kísértő helyzetben kellett talpon maradnia. A nomád állam hagyományait követő országban kellett megteremteni egy teljesen más típusú államszervezet alapjait. De gondoljuk végig örökösének, fiának, Imre hercegnek elvesztését. Ma sem hiszi senki, hogy vaddisznó ölte volna meg. Ő is tudta, hogy nem egy ilyen ügyefogyott esemény áldozata lett a fia, hiszen nem volt pipogya, egyébként a mintegy harminc-negyven kiló súlyú vértet nem tudta volna magán viselni lovaglás közben. A politika akkor is olyan aljas eszközökkel dolgozott, mint ma – Magyarország nagy falat volt, hiszen egyike volt az akkori Európa oly kevés, független államának. Istvánnak halála közeledtével volt oka a kétségbeesésre.

Első, Árpád-házi (Vajk) István, Géza nagyfejedelem fia, aki feltehetően mai naptárunk szerint a Krisztus utáni 1000. esztendő szilveszterén vagy január elsején lett Magyarország királya és 1038. augusztus 15-ének éjszakáján, valamikor az éj fordulóján, lehet, hogy már 16-án adta át lelkét, hite szerinti teremtőjének. Ekkor ajánlotta fel mind a királyságot, mind az országot az Égieknek. Ma már értelmezhető számunkra, hogy az egyik a küldetést, az eszmét, a másik az örökséget, a területet és az ott élő népet/népeket, a harmadik pedig a hitet jelentette. De felfoghatók-e számunkra haláltusájában az a szörnyű szorongás, hogy nincs kire hagyni az országot? Az államot talán csak tovább szervezi valaki, de az országot? Azt az országot, ami a késői avarok óta tudatosan készült a megvalósulásra, ami a 907. évi pozsonyi csatában vált történelmi ténnyé, amelyet édesapja, Géza Nagyfejedelem 973-ban a Nyugat részévé nyilvánított, és aminek ő lett az akkori modernitás értelmében az első királya és területének elismert államszervezője, első törvényeinek megalkotója.

Leginkább Intelmei maradtak meg a köztudatban, hiszen valamikor tanítottak az iskolákban. Legfontosabbak az egyházzal kapcsolatos megállapításai, mert az egyház szervezete és tanult papsága pótolhatta az államszervezet kézenfekvő hiányosságait. Az Intelmeinek 6. fejezete azonban kiutat mutat a hiányosságok pótlására. Hogyan és honnan lehet szerezni tudást, tapasztalatokat és miként lehet pótolni a hiányzó erőt – azoknak a becsatornázásával, akik rendelkeznek ezzel a tapasztalattal és erőforrással. A vendégek és a jövevények hasznot hajtanak, *„mert amiként különb-különb tájakról és tartományokból jönnek a vendégek, úgy különb-különb nyelvet és szokást, különb-különb példát és fegyvert hoznak magukkal, s mindez az országot díszíti, az udvar fényét emeli, s a külföldieket a pöffeszkedéstől elrettenti. Mert az egy nyelvű és egy szokású ország gyenge és esendő".*

Ritkán vesszük észre, hogyan tesz különbséget a vendégek (jövevények) és külföldiek között. Az előbbiek azok, akiket fogadunk és befogadunk, a másik pedig az idegen, a betolakodó, a hívatlan. A magyar gondolkodásban a mai napig létező ez a határozott különbségtétel. Az összegező utalását az egynyelvű és egy szokású országra azonban gyakran félremagyarázzák. Főleg a Trianon utáni évtizedekben lehetne erre, leginkább közhelyes példákat sorolni, amelyek azt sugallják, hogy az 1867 után állammá újraszerveződő, soknyelvű, soknemzetiségű történelmi Magyarország volt az erős, pedig tudjuk, hogy akkor éppen a négyszáz éves kiszolgáltatottsága miatt ez volt a legsebezhetőbb pontja.

Szent István életművét, az állammá szervezett országot a magyarokon és a kort értő elfogultlan történészeken kívül ma már kevesen értékelik. Emiatt kell emlékeztetni egy különleges – igaz, sikertelen – kezdeményezésre, amire 2007-ben került sor Szlovákia parlamentjében a Szlovák Nemzeti Tanácsban. Először egy, majd nem sokkal később további két képviselő támogatásával előterjesztésre került egy törvényjavaslat az állami ünnepekről, munkaszüneti napokról és emléknapokról. A javaslat elsősorban az emléknapokra vonatkozott, amely ilyen, törvényileg elismert nappá kívánta nyilvánítatni augusztus 16-át, Szent István halálának a napját, ezzel az indoklással: **„I. Szent István, aki Magyarország (Uhorsko) első királya, hasonlóan szorosan kötődik Szlovákiához. Feltételezhető, hogy apjának, Gézának idején a pozsonyi vagy a nyitrai várban volt a székhelye. István, aki a legjelentősebb magyar (uhorsky) királynak tekinthető, vette fel a kereszténységet, megteremtette a magyar (uhorsky) egyházi és állami szervezeti rendszert, rögzítette mind a mai napig Közép-Európa kapcsolódását Nyugathoz és Rómához és soknyelvű türelmes állami kötelékké építette Magyarországot (Uhorsko)".**

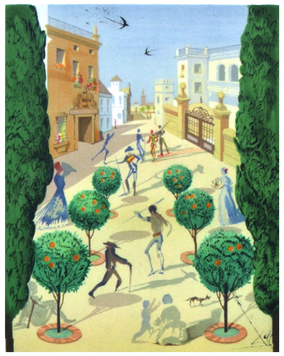

Sevillai táj (Carmen)

Ne vitassuk a javaslat történelem-szemléleti vagy szakmai hiányosságait, hanem értékeljük a szándékot: szemben a szlovák állampolitikai felfogással és az akadémiai történelem szemléletével, Árpád-házi Szent Istvánt a szlovák és a szlovákiai közgondolkodás elfogadott részévé kívánta tenni. Ez kb. annyit jelent, mintha közkegyelemmel oldaná fel a megalapozatlan halálos ítéletet. Ezt a szlovák római katolikusok augusztus 20-án sok templomukban gyakorolják.

Nyilvánvaló, ha nem tudjuk István születésének napját, halálához inkább a kétségbeesés, mintsem a dicsőség fűzhető, koronázásának pontos időpontja is vitatható, akkor egyetlen nagy lehetőségünk és alkalmunk az ünneplésére a szentté avatás napja. Ez ugyanis, főleg az oka miatt és az ehhez kapcsolódó kimondatlan okok miatt, felülír minden fanyalgást és elutasítást.

Dr. Petrasovits Anna

TÁVIRÁNYÍTOTT RENDSZERVÁLTÁS

A 80-as években a világ hatalmi és uralmi szerkezetének mélyrétegeiben megszületett a döntés arról, hogy a második világháborút lezáró szerződések által megkonstruált világrendet immár váltsa fel egy új.

Eljött az idő, hogy az 1917- ben kiszakított Orosz birodalmat, illetve az 1945-ben kiszakított közép-kelet-európai államokat formálisan is csatolják vissza az egy (és mindig is oszthatatlan) világgazdaságba.

A világ valódi döntéshozói a peresztrojka és glasznoszty orosz kifejezésekkel kínálgatták a véleményformáló nyugati közvéleményt.

Hirtelen az orosz pártfőtitkár, Gorbacsov a Nyugat ünnepelt politikusa lett. Reagan csillagháborús tervei és a Gonosz birodalmáról szóló beszédei, Gorbacsov akkor merészner túlnő reformgondolatai, majd az orosz–amerikai találkozók jelezték, hogy a „nagyok" között történik valami.

A transznacionális bankok és korporációk, mögöttük a spekulánsok és szerencselovagok hada már készülődött Kelet- és Közép-Európa gazdasági bekebelezésére.

A rendszerváltás a közkeletű felfogástól némileg eltérően 1988-ban a gazdasági társulásokról szóló törvénnyel vette kezdetét. Ezzel az állampárt lerakta a kapitalizmus alapjait.

A bipoláris világ fundamentális átalakítási tervéről azonban kevesen tudtak.

Közép-Európa még nem tudta, hogy sorsát már megírták: kiszakítják az orosz érdekszférából, leépíttetik a Varsói Szerződést és a KGST-t.

Elképzelhetetlennek tűnt, hogy a NATO ilyen hamar bekebelezi egész Közép- és Kelet-Európát, s egészen Oroszország határainál áll meg. Azt is kevesen látták, hogy a Nyugat elkezdte a nagy bevásárlást Közép- és Kelet-Európában (és a gorbacsovi és jelcini Oroszországban): államokat, lojalitásokat, bankokat, piacokat, természeti erőforrásokat, országos médiumokat vesz.

Ami pedig a globális mohóságot nem mozgatja meg, az elsorvasztja. Ilyenek a helyi termelési vertikumok, a térség erős államai, kultúra, oktatás és nevelés, az egészségügy, a szociális szféra, a regionális felzárkóztatás. Ez csak a bennszülötteknek fontos, egyébként költséges. Sőt veszélyes.

Időben elmondtuk, hogy nem a véletlen műve Magyarországon sem 1990-től az államhatalom meggyengítése, a bankrendszer széttzilálása, a kultúra és oktatás-nevelés, az egészségügy és szociális szféra lejtmenete, a regionális különbségek szakadékká mélyítése, az általános fejetlenség kialakítása.

Milliók életét tette tönkre a nemzeti és emberi szempontokat negligáló sokkos rendszerváltás, amely legalább olyan mértékben volt a nemzeti vagyon kifosztása, mint álmaink, reményeink elrablása. Mert nem ilyen rendszerváltást akartunk!

Magyarország szinte egy pillanat alatt a perifériára került, melynek ijesztően mély tartalmát nem értette.

De miért engedte a régi állampárti s az új „elit", hogy a rendszerváltás így történjen meg? Hiszen mindig van mozgástér. Hogyan függ ez össze a magyar szociáldemokrácia ismételt brutális szétzúzásával?

Elméletileg lehetséges, hogy a világhatalmi könyszerek hatására (s részben ellenére) egy ország régi hatalmi elitje úgy áll a változás élére, hogy a saját túlélésén kívül a nemzet érdekeit is érvényesítse. Hogyan?

Az államhatalom megerősítésével, a nemzeti szuverenitás megvédésével, a pártpolitika nemzetpolitikának való alárendelésével, a nemzeti kincsek és erőforrások védelmével, koncentrált (akár rövid ideig erőltetett) belső felhalmozással, aktív nemzetközi diplomáciával és szövetségi rendszerekkel való kapcsolatfelvétellel stabillá téve a kormányzást, időt és esélyt adva a nemzetstratégiai célok és víziók kidolgozására.

Az MSZMP már végelgyengülésben volt. Az utódpárt viszont, az MSZP, mely elsősorban az MSZMP technokratáiból állt, csak és kizárólag a saját nemzetközi legitimáltatásával és gazdasági átmentésével volt lekötve. A feladatot nem értette meg és nem vette magára.

„Utánunk a vízözön!" – gondolhatták.

Magára hagyták milliós tagságukat, s minden vergődő magyart, aki a hirtelen jött rendszerváltást nem is értette, s ami még rosszabb, félreértette!

Nézzük a rendszerváltás fő erőit: MDF, SZDSZ

Az MSZMP népi, nemzeti kötődésű tagjai az MDF-be vették útjukat, s őszintén dolgoztak nemzeti szuverenitásunk visszanyerésének ügyén. Ám kevés közgazdászuk volt, s még kevesebb, akik otthonosan mozogtak a nemzetközi gazdasági és jogi ügyekben. Sok sajnálatos körülmény összejátszása, s persze a háttérben zajló itthoni és nemzetközi „szálszövés" folytán a rendszerváltást még ekkor is félreértő nép leszavazta azt az erőt, mely bázisa lehetett volna egy újkori nemzeti fejlődésnek.

Súlyos következményei lettek annak, hogy az MDF–Kisgazda–Kereszténydemokrata kormánykoalíciót Kádár népe megbuktatta.

Nagy árat fizetett a magyar nép azért is, hogy a mindvégig a nemzeti szempontokat is figyelembe vevő rendszerváltást követelő szociáldemokratákat a történelmi váltásból tudatosan és profi eszközökkel kiiktatták.

Magyarország legrégebbi pártját, azt a pártot, amely nélkül nem lett volna sikeres a Bethleni konszolidáció.

A Bethlen–Peyer paktum egyfajta archetípusa lehetett volna a társadalmi béke aktuális megvalósításának. De nekünk, magyaroknak taxisblokád kellett, meg Demokratikus Charta, az Antall József majd Boross Péter vezette demokratikus kormány nemzetközi megkurcolása és szociális válság.

A rendszerváltó pártok „legszemfülesebbje", a már évek óta hazai hálózatokkal, nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező SZDSZ azonban jól megragadta a történelmi váltás csomópontjait, helyesebben a számára hasznosakat. A volt nómenklatúra információit ügyesen ötvözve a saját forrású külföldi tanácsokkal és kérésekkel, a gazdaságra, a spontán privatizációra és a formálódó önkormányzati szektorra vetették magukat megrendelőik utasítása szerint.

Politikájukkal ők is a globális tőke és intézményei magyarországi térnyerését szolgálták.

Soha ilyen egymásnak rendelt politikai páros! Az átváltozó művészek pártja, az MSZP és a Kádár rendszer szalonellenzékéből alakult, a nagy antikommunista színlelés és megtévesztés (4 igenes népszavazás) bajnoka, az SZDSZ.

Az MSZP majd négy év múlva, 1994-ben tagadta meg végképp baloldali értékeit és a magyar munkavállalók érdekeit. Az első MSZP–SZDSZ kormány alatt a rendszerváltás végképp eltorzult. Magyarországot teljesen kiszolgáltatták a globális erőknek. Megmaradt erőforrásait, immáron a stratégiai, és ellátásbiztonsági ágazatokat is államilag garantált profitrátával! külföldi társaságok kezére adták. Engedték, hogy az ország kultúráját, médiáját, oktatását-nevelését, orvosait és betegeit, rokantjait, öregeit, szüleitőit és haldokloit liberális szélsőségesek csúfolják meg. Megbízók csak négy év kihagyással (az első Orbán-kormány megbuktatásával) tudták velük a munkát folytatni.

A 2002–2010 közti időszakban viszont már a közvetlenül életünkre törő kemény témák jöttek (volna), csak néhány közülük hazánk vízbázisának külföldi kézre játszása, a magyar jogrendszer meggyalázása, a lakosság és a magyar állam adósrabszolgává tétele. (devizahitelezés, államcsőd)

Közönséges komprádor réteg alakult ki, részben volt állampártiakból, részben már az új pártok ügyes embereiből: A KLEPTOKRÁCIA.

Az ideológia már a múlté volt, egy cél lebegett előttük: lopni, minél gyorsabban és egyre többet. S ha a nagyok a nagy kondérból, kicsik a kisebbekből.

Ezek a lezüllés évei voltak.

A külföldre irányuló profit és pénzszivattyú pedig egy pillanatra sem állt le.

A rendszerváltást megtervező deep state és az ahhoz összeválogatott hazai politikai garnitúra 1989-ben egy dologban egyetértett: a történelmi szociáldemokratákat még a hatalom közelébe sem szabad engedni.

Az 1947-ben a kommunistákkal nem egyesülő idős szociáldemokratákat, illetve az ő politikai krédójukat képviseltem, azokét, akik Kádár börtöneiben ültek, sokan 56-os szabadságharcosok voltak. Valódi rendszerváltást akartak. A fasizmus és a kommunizmus súlyosan megtizedelte soraikat.

Büszkén mondogatták, hogy „mi a Horthy alatt a parlamentben, Kádár alatt a börtönben ültünk", most meg „ezek" (a nómenklatúra és az új „elit") akarja megmondani, milyen legyen a rendszerváltás?! Életükben és halálukban is adósuk maradt a haza.

Csak néhányat kiragadva, mit akartak a szociáldemokraták másképpen?

Elszámoltatást!

Azonnali nemzeti vagyonleltárt! A gazdasági, szellemi, társadalmi élet **minden** területén és döntési szintjén leltárt és értéktárat. A spontán privatizációt leállítani.

Megakadályozni a külpiacainkon politikai indulatok által vezérelt leépítését, a termelési és értékesítési vertikumok erőszakos szétszedését, egész vertikumok, ágazatok külföldi privatizációját, a magyar termőföld átjátszását, megvédeni a magyar bankrendszert, féken tartani az egekbe szökő kamatlábakat.

Erős államigazgatást, egyértelmű jogalkalmazást, a rendvédelmi szervek világos eligazítását az általános inercia, erkölcsi relativizmus és tanácstalanság okozta káosz elkerülésére.

A szakszervezetek gyökeres átalakítását és felkészítését az új helyzetben a munkavállalói jogok megvédésére, valamint a magyar kisvállalkozók helyzetbe hozását. Ezek nem véletlenül maradtak ki a távirányítás rendszerváltásból!

Sajnos jól láttuk, hogy a rendszerváltás alapvető hibái miatt a modern magyar polgári Magyarország belátható időn belül nem tud létrejönni.

Orbán Viktor történelmi érdeme, hogy eldobta a távirányítót. 2010-ben végre megtörtént a sínigazítás. Az adósságcsapda megállítása, az erős állam, a jó nemzetstratégia, a jó külpolitika, a jó migránspolitika, a demográfiailag homogén, tovább nem fogyó népesség segíti a kárenyhítést és megteremti fejlődésünk biztos peremfeltételeit. 2018-ban ismét győzni fogunk!

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: Fetes Kata

Frankfurter Allgemeine

Fűpapír tálca a biogyümölcsöknek

A papír a műanyagnál környezetbarátabb, előállítása azonban sok energiát és vizet vesz igénybe. Egy német vállalkozó, *Uwe D'Agnone* fűből készült csomagoló anyagot fejlesztett ki.

A fűből apró pelletet préselnek, ezeket a papír és karton készítésénél a fa-anyag helyettesítésére hozzákeverik az alapanyaghoz. A „fűpapír", ahogy D'Agnone az anyagot nevezi világosbarna-, világoszöld színű. 40%-a fű, 60%-a friss farost. Az alapmassza jelentős részét tehát a gyorsan növő, rövid idő alatt reprodukálható, kevesebb vizet és energiát igénylő anyag alkotja, mely jelentősen kevesebb befektetéssel állítható elő.

Az élelmiszert is forgalmazó REWE kereskedő csoport, a fűpapírból készült tálcákat egyelőre biogyümölcsök csomagolására használja.

A német környezetvédelmi miniszterium Uwe D'Agnone-t a *„Start Green Award"*-dal tüntette ki.

theguardian

Kávét az érrendszeri betegségek csökkentéséért

A kávéfogyasztás előnyösen hat az egészségre. Ezt már évekkel ezelőtti tanulmányok is valószínűsítették. Most két friss tanulmány egymástól függetlenül jutott arra a megállapodásra, hogy a szív- és érrendszeri megbetegedések miatti halálozás kockázatát csökkenti a kávézás. Ezen kívül egy sor más betegség miatti halálozás rizikóját is redukálja.

Veronica Setiawan a Dél-karolinai Egyetem professzora, az egyik tanulmány társszerzője szerint, több mint 185 ezer résztvevő kávézási szokását vizsgálták 16 éven keresztül. Kutatásuk eredménye, hogy a napi egy kávét fogyasztók körében 12%-kal csökkent a halálozási kockázat. Akik pedig napi 2–3 kávét ittak, azok 18%-kal alacsonyabb kockázatnak voltak kitéve. A tanulmány kitér arra is, hogy a kávézás jótékonyan hat a szív- és érrendszeri betegségeken kívül, a rák-, a légzőszervi-, a vese- és a cukorbetegségben szenvedők élettartamára is.

A másik tanulmány, melynek egyik szerzője Marc Gunter a Nemzetközi Rákkutatási Hivatal munkatársa, 450 ezer résztvevőt vizsgált. Több olyan tényezőt is figyelembe vett, mint az életkor, a dohányzás, a testmozgás és a képzettség. Különbséget keresett a nem kávézók és a naponta legalább 3 kávét fogyasztók között. Így arra az eredményre jutott, hogy a férfiak 18%-kal, a nők körében 8%-kal csökkent a halálozási kockázat.

A tanulmányok egyértelműen bizonyítják, hogy a kávézás nem ártalmas és része lehet az egészséges étrendnek. A szerzők úgy vélik a kávézással együtt járó életstílus is hatással lehet az eredményekre.

Newsweek

Jelek a világűrből

A Puerto Ricó-i *Arecibo* Obszervatórium csillagászai különös jeleket észleltek, melyek egy 11 fényév távolságban levő csillag a Ross 128 felől érkeztek.

A csillagászok vörös törpék csoportját figyelték meg éppen, mert arra kerestek a választ keringenek-e körülöttük más objektumok. Ekkor észlelték a pulzáló jeleket. A vörös törpék megfigyeléséből származó adatok elemzése közben arra figyeltek fel, hogy a Szűz csillagképbe tartozó Ross 128 különös rádiójeleket küldött.

Abel Méndez, a Puerto Ricó-i Egyetem kutató-laboratóriumának igazgatója szerint a tízperces dinamikus spektrumban érkező rádiójelek eredete ismeretlen. A jelek széles sávú, kvázi periodikus, nem polarizált impulzusok, nagyon erős diszperziós jelleggel. Közvetlenül a Ross 128 előtt és után megfigyelt vörös törpék felől nem fogtak fel hasonló jeleket.

A jelek forrásának megállapítására további megfigyeléseket végez az *Arecibo* Obszervatórium csillagászcsoportja. Bekapcsolódnak a munkába más obszervatóriumok és a földönkívüli életet kutató **SETI** (Search for Extraterrestrial Intelligence) csillagászai is.

National Geographic

Hatalmas úszó szigetek Hollandia vizein

A holland Tengerkutató Intézet a *MARIN* kutatói óriási úszó sziget modelljét tesztelik. A 87 különböző méretű háromszögből álló építmény, mely 1-5 km szélességű is lehet, húsz éven belül helyet adhat kikötőknek, lakóépületeknek, vagy farmoknak. Az úszó kikötők és városok a jelenlegi túlnépesedett városok alternatívái lehetnek. Jól illeszkednek Hollandia tengeri hagyományaihoz.

A 6x8 m nagyságú modellt, szimulált szélviharnak, óriási hullámoknak teszik ki tesztelés közben, hogy bemutathassák elképzelésüket a lehetséges befektetőknek. A *MARIN* igazgatója *Bas Buchner* szerint, rendkívül jelentős ez a technológia. Része lehet a „Kék Jövő" megoldásnak, mely szerint a tengerekre és óceánokra telepítenék mindazt, aminek a szárazföldön a túlnépesedés következtében már nem jut hely.

A több európai kutató közös munkájával folyó *„Space at Sea"* program keretében - mely az Európai Uniótól 1,6 millió eurós támogatást kapott- három éven keresztül tanulmányozzák a sziget felhasználásának lehetőségeit. Vizsgálják azt is, hogy reagál az építmény az apály–dagály jelenségre; hogyan hat a tenger élővilágára; miként oldható meg önálló energia ellátása és azt is mennyibe kerül egy ilyen sziget megvalósítása.

Buchner szerint, Hollandiának ismét a víz felé kell összpontosítania kutatásait, mert ebben mindig úttörő szerepe volt. Az úszó sziget 20 éven belül megvalósítható.

The Sun

Náci aranykincsek Izland partjainál

Izland partjaitól 200 kilométernyire, délnyugatra az Atlanti-óceán mélyén fekvő hajóroncs, az *SS Minden,* gyomra feltehetőleg aranykincset rejt.

Az *Advanced Marine Service* (*AMS*) szakemberei úgy vélik, a közel 4 tonnányi nemesfém, mely a hajó postaszobájában lévő ládában van, nagy valószínűséggel arany. A szállítmányt 1939 őszén Brazíliából indították útnak Németországba, s az minden bizonnyal nem más, mint a dél-amerikai bankokból származó arany. Értéke a becslések szerint, számillió font körül mozog.

Az *AMS* az izlandi kormány engedélyére vár, hogy a hajótörzset meglékelhesse és a nemesfémet tartalmazó ládát kiemelhesse. Szándékaik szerint a lelet Nagy-Britanniába kerülne. Szerintük a talált kincs a megtalálót illeti. Az izlandi kormány még nem döntött e kérdésben. Viszont hamarosan közleményt szándékozik közzétenni arról, hogy kinek a tulajdona a tengerfenéken nyugvó teherhajó, az *SS Minden.*

United States Environmental Protection Agency

Partra vetődött delfinek

A Krím-félszigetnél Feodoszija térségében eddig 103 delfintetemet számoltak össze, ez az elmúlt évtizedek legnagyobb delfinpusztulásának számít a Fekete-tenger északi partvidékén.

Az elpusztult tengeri emlősök közül 31-et a tengerparton találtak meg, a többit az áramlatok kisodorták a nyílt vízre. A hatóságok környezetvédelmi vizsgálatot rendeltek el. A delfintetemeket biológusok vizsgálják.

Bulgária déli partvidékén tavaly nyáron történt az eddigi legnagyobb méretű fekete-tengeri delfinpusztulás. Akkor 108 emlős tetemét számolták meg.

A Dél-indiai Tamil Nadu államban fekvő Manapad város 15 kilométer hosszú partszakaszán több mint 80 delfin vetődött partra.

A rövidszárnyú gömbölyűfejű delfinek 4–7 méteres állatok. Az első példányok partra vetődésekor a helyi halászok, a hivatásos mentők és a vadőrök éjt nappallá téve folyamatosan próbálták a tengerbe visszaszavontatni az állatokat. 45-en azonban ismét partra vetődtek és a mentők erőfeszítése ellenére el is pusztultak. 36 emlőst azonban sikerült megmenteni.

A szakértők szerint a rövidszárnyú gömbölyűfejű delfinek csoportokban úsznak, a vezér hiánya összezavarja őket. Az országban 1852-ben dokumentálták először e delfinfaj tömeges partra vetődését, míg a legtöbb egyed 1973-ban ért partot, akkor 147 példány feneklett meg.

ORF

Hazatérnek a kelet-európaiak

Az EU 2004-, illetve 2007-ben történt keleti bővítése óta több mint 7 millió kelet-európai munkaerő hagyta el országát, hogy nyugaton találjon munkát. Egy tanulmány szerint, most megváltozott a tendencia. Egyre több kelet-európai tér vissza hazájába, mert a gazdaság ott sokkal jobban fejlődik, mint évekkel ezelőtt.

(ORF: Morgen Journal 27.07.2017; 08:00)

Putyin, kétszer

A világpolitikai szerepeitől eltekintve az utóbbi időben két „esemény" világított rá Vlagyimir Putyin orosz elnök megvillanásaira. Az egyik egy moszkvai bíróság ítélete egy ötfős csecsen banda ellen, akiket Borisz Nyemcov orosz ellenzéki politikus meggyilkolásáért bűnösnek találtak. A másik egy felmérés arról, hogy az orosz lakosság kit tart a történelem legkiemelkedőbb embereinek.

Borisz Nyemcovot 2015. február 27-én éjjel ölték meg több lövéssel a Moszkva folyón átívelő Bolsoj Zamoszkvoreckij hídon, mikor az 55 éves ellenzéki orosz politikus Anna Duricka ukrán modellel hazafelé tartott a GUM áruház egyik étterméből. Tettesként Zaur Dadajevet, a csecsenföldi rendőrség alkalmazottját állították bíróság elé, négy másik csecsennel együtt. A bíróság július közepén mind az ötöt szabadságvesztésre ítélte, amit szigorított büntetőtáborban kell letölteniük. Zaur Dadajev, aki a vád szerint többször hátba lőtte Nyemcovot, 20 évet kapott, bűntársai közül Anzor Gubasev 19-et, Sadid Gubasev 16-ot, Temirlan Eszkerhanov 14-et, Hamzat Bahajev 11-et. Halmazati büntetésként fejenként százezer rubel (mintegy félmillió forint vagy 1600 euró) pénzbüntetést kell fizetniük, ezenkívül Dadejev kivételével mindannyian büntetésük alapszakasza után még két évig nem szabadulhatnak.

A magyar nyelvű sajtó az ítélethirdetéskor „a Nyemcov-gyilkosság vádlottairól" írt, és nem „Nyemcov gyilkosairól", ilyenformán érzékeltetve, hogy nem mindenki volt meggyőződve az öt csecsen (kizárólagos) tettességéről. Az orosz Nyomozó Bizottság (SZK) bejelentette, hogy folytatja a nyomozást a gyilkosságot megrendelők és megszervezők felderítésére. Egyik feltételezés szerint a megrendelő Ruszlan Muhugyinov lehetett, a csecsen Észak belügyi zászlóalj egykori tisztje. Muhugyinov, aki ellen 2015 novemberében nemzetközi elfogatóparancsot adtak ki, 15 millió rubelt ajánlott fel Nyemcov meggyilkolásáért. Az SZK egyértelműen cáfolta a vádlottak ama állítását, hogy vallási gyűlöletből végeztek az ellenzéki politikussal, mert az támogatta a „Charlie Hebdo" francia szatirikus lapban 2015 januárjában megjelent Mohamed-karikatúrákat.

Nyemcov családja és más orosz ellenzéki politikusok nem tekintik lezártnak az esetet. „Ha valaki azt hiszi, hogy megelégszünk az ítélettel, nagyon téved" – írta szintén Twitter-en Ilja Jasin, a korábban Nyemcov vezette ellenzéki RPR-Parnasz politikai tanácsának tagja. Jasin sajnálatát fejezte ki amiatt, hogy „Nyemcov gyilkosa ugyanannyi éves börtönbüntetést kapott, mint Oleh Szencov krími ukrán filmrendező, aki pedig nem is ölt meg senkit".

Könnyen lehet, hogy a gyilkosságnak egy csecsenföldön messze túlmutató szála is van. Talán nem véletlen, de Nyemcov 2015 áprilisára tervezte egy dokumentáció bemutatását, mely állítólag bizonyította orosz katonák részvételét a kelet-ukrajnai harcokban – természetesen az oroszbarát szecesszionisták oldalán.

Nem csoda tehát, hogy az ítélet után az egyik leghíresebb orosz ellenzéki, Alekszej Navalnij Twitter-üzenetben úgy fogalmazott: „Nem tudom, hogy Putyin rendelte-e meg Nyemcov meggyilkolását, de az „ítélet' után nincs kétségem afelől, hogy személyesen járt közben a gyilkosság értelmi szerzőinek és megrendelőinek megmentésében."

*

A független közvélemény-kutatónak számító Levada Központ idén hetedszer tette fel ugyanazt a kérdést, ezúttal Oroszország 48 régiójának 137 településén összesen 1600 nagykorú állampolgárnak. A társadalmilag reprezentatív módon kiválasztott személyek feladata az volt, hogy rangsorolják minden idők tíz legkiemelkedőbb személyiségét, anélkül hogy a kutatók tippeket adtak volna.

Az eredmény egy kicsit ijesztő, hiszen a legkiemelkedőbb személy – 2012 után másodszor – Joszif Visszarionovics Dzsugasvili lett, vagyis Sztálin. Olyan, mintha a németek Hitlert nevezték meg...

De talán még ijesztőbb a további lista, amelyen ritka a politikától távol álló személyiség. Mindössze három világhírű orosz író került fel rá: Alekszandr Puskin (holtversenyben második), Lev Tolsztoj (hetedik) és Mihail Lermontov (tizedik). Hatodikként végzett Jurij Gagarin űrhajós. A bogóról épp csak leszorult Lenin és I. (Nagy) Péter (cár és a cári rendszer megdöntője), és a listára még kétszer II. (Nagy) Katalin cárnő és Georgij Zsukov, Sztálin második világháborús hadvezére is.

Hogy ez csak kilenc személy volt? Igen, mert a tizedik (aki holtversenyben második) még él. A neve: Vlagyimir Putyin. Az orosz elnök 2003-tól szerepel az illusztris listán, és az ötödik-hetedik helyezésekből idén feltört a holtversenyes második helyre.

Ha így folytatódik a rangsorolás, lehetséges, hogy a 2022-re esedékes felmérésen meg fogja előzni Sztálint.

M. P.

HÍREK

Fehérváry Lilla és Kátai Zoltán Innsbruckban

Rendhagyó napok voltak május 5-én és 6-án nemcsak az innsbrucki és környékbeli magyar gyermekek és felnőttek, de a hozzájuk Magyarországról érkező művészek életében is, hiszen röpke néhány óra leforgása alatt három különleges zenés-irodalmi találkozást élhettek át együtt. Fehérváry Lilla előadóművész és Kátai Zoltán énekmondó a tiroli magyar anyanyelvi oktatás gimnazista csoportjának pénteken délután rendhagyó irodalom- és történelemórát tartott, este pedig a Magyar Házban a felnőtteknek nyújtott át széles repertoárjából egy csokornyi énekelt verset. Szombaton reggel az innsbrucki magyar anyanyelvi oktatás alsó tagozatos diákjait és a Bóbita Gyermekcsoport családjait örvendeztették meg egy zenés-mesés előadással. E három rendezvény a Petőfi Sándor Program 2015/2016-os és a Körösi Csoma Sándor Program 2016/2017-es programévének innsbrucki záróeseménye volt, melyet e sorok írója szervezett búcsúajándékként a tiroli magyaroknak.

Tanulmányút Ausztriából Erdélybe

Az ausztriai idegen nyelvű – köztük a magyar – katolikus lelkészségeket irányító országos igazgatóság és személy szerint Vencser László igazgató 2001 óta évente külföldi tanulmányutakat szervez, hogy a hivatal munkatársai, a különböző népcsoportok papjai és hívei *megismerjék közelebbről azokat az országokat, ahonnan az Ausztriában élő, más anyanyelvű katolikusok többsége érkezett. Kelet-, Közép- és Dél-Európa valamennyi országát bejárták már. Idén, tizenheteldik alkalommal a Szent László-év keretében útjuk Partiumba és Erdélybe vezetett, ahová – tíz év után – másodszor tértek vissza. Május 15–20. között a legjelentősebb egyházi intézmények és templomok felkeresése, a* Bőcskei László *nagyváradi megyés püspökkel és Jakubinyi György gyulafehérvári érsekkel való közös szentmise-ünneplés, valamint a számos értékes előadás élményekben és ismeretszerzésben gazdag hat napot nyújtott a résztvevők számára.*

Zorkóczy Zenóbia kovásznai színművésznő Linzben

Meglehetősen sokan összegyűltek 2017. május 21-én Linzben a Szent Antal-plébániatemplomban, az alkalmat a református gyülekezetből is többen megtiszteltek jelenlétükkel. A Vencser László és Szabó Ernő által bemutatott szentmise után Zorkóczy Zenóbia kovásznai színművésznő lépett az oltár mellé. Mintegy félórás, a magyar irodalom legszebb istenes verseiből összeállított műsorában némelyik költeményt énekelte, a többit szavalta, helyesebben: előadta, amit még a templomban lévő gyermekek is átmulattal hallgattak. Az Ady Endre, József Attila, Weöres Sándor, Dsida Jenő és más költők alkotásait összefűző előadásával Zorkóczy Zenóbia igen nagy sikert aratott. A rendezvény a Petőfi Sándor Program 2015/2016-os és a Körösi Csoma Sándor Program 2016/2017-es programévének linzi záróeseménye volt, melyet e sorok írója szervezett búcsúajándékként a felső-ausztriai magyaroknak.

(Összeállította: Varga Gabriella)

EMLÉKMŰ MILOTÁN

Tollas Tibor halálának 20. évfordulóján emlékművel adóztak az 1945-ben motorkerékpáros főhadnagy emlékének. Tollas Tibor volt az, aki Nagy Ferenc miniszterelnök megbízásából felderítő utat tett az ukrán-magyar határon szovjet fennhatóság alá vont és a Szovjetunióhoz csatolt három tiszaháti faluba (Milota,Tiszabecs, Uszka), és felhívta rájuk a figyelmet. Ennek következtében a magyar kormánynak a Szövetséges Ellenőrző Bizottság bevonásával sikerült megtartani ezeket a településeket Magyarországnak.

A július 19-i avatón Lezsák Sándor tartotta az ünnepi beszédet. Ebben ismertette Tollas Tibor életútját, kiemelve felderítő érdemeit, és egyben rávilágított a településsek sorsára, amikor a II. világháború végén megfélemlítésül a férfi lakosság nagy részét a Szovjetunióba hurcolták „malenkij robotra", és közülük csak nagyon kevesen térhettek ismét haza.

ÖTSZÁZ ÉVES A PROTESTANTIZMUS

A protestantizmus mint gyűjtőnév alatt a keresztény egyházak azon egyik fő ágát szokták érteni, amely a reformáció (hitújítás) következtében különvált a 16. században a római katolikus egyháztól. A protestantizmus tehát a nyugat-európai reformáció két legnagyobb újítójának (Luther Márton és Kálvin János) nézeteit, bibliaértelmezéseit hangsúlyozó vallási irányzata, több egymástól dogmatikában és egyházi gyakorlatban eltérő felekezet gyűjtőfogalma.

A 16. század legfontosabb történelemformáló eseménye a protestantizmus, a protestáns vallás, a reformáció (hitújítás) eszméinek megjelenése és gyors elterjedése volt. A római katolikus egyházi szervezet válságba jutott egész Európában. A 15. században Itáliából elterjedő reneszánsz, humanista műveltségeszmény és művészeti stílus hamar teret hódított egész Európában, s a reneszánsz ízlés megjelenése az élet sok területén eredeti értéket hozott. A 16. század elejétől egyre világosabbá vált, hogy az európai humanizmus új szellemi vezére a németalföldi humanista, **Rotterdami Erasmus (1466–1536)** lett, aki újfajta vallásos szemléletével, éleslátásával, bölcsességével és elegáns stílusával az értelmiségi elit példaképévé vált.

Erasmus a kereszténység tiszta, romlatlan ősforrásaihoz akart visszatérni. Míg az olaszok a nagy latin szövegeket állították vissza eredeti alakjukba, Erasmus az evangélium eredeti szövegét kereste, s életének fő műve a görög Újszövetség kiadása volt. Erasmusnál jobban senki sem egyengette a protestantizmus útját, s ennek megjelenését egyrészt bibliakritikájával készítette elő, másrészt pedig a skolasztikus, a valóságtól elszakadó teológia elleni harcával. Kritika tárgyává tette a Szentírás latin szövegét valamint meganyi más, századok által szentesített keresztény hagyományt, s ezzel hatalmas tekintélyrombolást hajtott végre. Egyben elvetette a kételkedés magvát. Pedagógiai művében (*Institutio Principis Christiani, 1516*) az egyházon belüli feszültségek békés, erőszakmentes megoldását és a tudományok művelésének szellemét propagálta. A reneszánsz kor individualizmusa racionálisabb, elmélyültebb hitélményt kívánt meg. A megkövesedett normák helyett az egyházi élettől is az új gondolkodásmód kihívásaira adott válaszokat várta el. Az egyházi pompa, gazdagság, hatalom helyett a korai kereszténység eszményei értékelődtek fel. A visszásságok és erkölcsi botrányok helyett megtisztult, külsőségeiben egyszerűsödött, olcsóbb egyház kívánalma vált általánossá. Kételkedésre hajló, évszázados hiedelmeket sem tisztelő, megcsontosodott dogmákat is újragondoló és átértelmező szellemi légkör terjedt el Európában.

A középkori vallásosságnak ez az erasmista újraértelmezése készítette elő a talajt a jóval gyakorlatiasabban és radikálisabban fogalmazott lutheri tételek befogadására. A 16. században megszületett protestantizmusnak, protestáns vallásnak (reformáció), két nagy eredeti alaposzlopa van: a lutheranizmus vagy evangélikus kereszténység (ágostai hitvallás), amely Luther Márton tanain alapszik; a kálvinizmus vagy református vallás, amely Kálvin János munkássága nyomán jött létre. E két nagy alapvető pillérből kiindulóan, számos más, kisebb dimenziójú, protestáns irányzat/felekezet jött létre, mint például: anglikán, unitárius, baptista, pünkösdista és még mások.

Az ötszáz éves protestantizmus, a reformáció, kezdetét 1517. október 31-től számítják, amikor **Luther Márton (1483–1546)** kifüggesztette híres *95 tételét* a németországi wittenbergi vártemplom kapujára, amelyben az akkori római katolikus egyház tanításának és gyakorlatának súlyos hibáira hívta fel a figyelmet. Luther Ágoston-rendi szerzetesként lett teológus, reformátor, professzor és a wittenbergi egyetem bibliatanára. Alaptendenciája a Szentírás szövegéhez való visszatérés volt, a gótikus bonyolultság után vissza az egyszerű ősforráshoz, amint Erasmus is hirdette. Az általa német nyelvre fordított Biblia (Lutherbibel) a német nyelv döntő nagy tette; zsoltárai, énekei, beszédei azóta is erősítik, vigasztalják az evangélikusokat és a német népet, nemcsak tartalmuk, hanem kifejezésük erejével is. Luther a nép fia volt, népi vonásokkal; kirobbanó, úri gátlásokat nem ismerő kifejezőkészsége, paraszti okossága és makacs bátorsága, mindennel szemben, ami kívülről és felülről jön. Rajta keresztül, a németség évszázadokon át felgyülemlett nemzeti és társadalmi vágyai, törekvései sorakoztak fel. Eszméit, amelyek széles visszhangot váltottak ki, több teológus támogatta, így nagyon sok követőre talált a társadalom minden osztályából és rétegéből. A parasztok népi hősnek tekintették, a lovagok feleskűdtek a védelmére, a földbirtokosok azért támogatták, mert nagyobb függetlenséget szerettek volna elérni a római pápa politikájától a saját földjükön. A nyugati uralkodók a 16. század elején már nem fogadták el a római katolikus egyház abszolút és egyetemes hatalmát. A nemesség az egyházi vagyon megszerzésére törekedett; a polgárság bírálta a klérus romlottságát és megvetette a tudatlanságot; a tudományos kutatás szabadsága, a reneszánsz szellem és az emberről alkotott új felfogása ellentétbe került a római katolikus egyház akkori felületes és babonás felfogásával. Az akkori világ fejlődésének több új tényezője is, mint a könyvnyomtatás feltalálása, a nagy földrajzi felfedezések, a világnézet bővülése, a tudományok és művészetek 15. századi újjáéledése mind alátámasztották a reformációt, az új hitet. Luthernak azonban több, nagyhatalmú ellensége is támadt a római pápa és V. Károly (1500–1558), spanyol király és egyben a Német-Római Birodalom császára személyében. Üldözött lett, bujkálnia kellett, de II. Frigyes (Bölcs; 1482–1556), rajnai palotagrőf, választófejedelem megmentette, és a további események egyházszakadáshoz vezettek. Fontos azonban megjegyezni, hogy Luther célja nem az egyházszakadás volt, hanem a római katolikus egyház megreformálása. A lutheri reformáció eredménye egyházszakadás lett, s ezzel vége lett a római katolicizmus középkori, európai egyeduralmának.

Az ötszáz éves protestantizmus másik nagy, eredeti tartópillére **Kálvin János (1509–1564)** működássága nyomán jött létre Genfben/Svájcban a 16. században. A francia származású, jogász végzettségű Kálvin alakjából hiányzott a lutheri népi elem: ő a latin nagypolgárság ellentmondást nem tűrő okosságának a képviselője; reformációs mozgalma nem a tömegekre, hanem a városi patriciátusra és a központi hatalommal szemben függetlenségét védő nemességre támaszkodott. Huszonhat éves korában írt fő műve, amelyet aztán egész életében bővített és átdolgozott, az *Institutio Christianae Religionis (A keresztény vallás rendszere)*, amelyben világos rendszerbe foglalta a reformáció alapelveit és tanait, s amelyek aztán a református vallás hitnézeteivé váltak (Istentisztelet és Biblia anyanyelven; a predesztináció/eleve elrendelés dogmája; az üdvözülés dogmája; eredendő bűn; keresztség; úrvacsora; szakramentumok; tízparancsolat; törvénymegtartás és még több más hittétel). Az általa felállított genfi egyházszervezet mintaként szolgált Európa-szerte a református egyházak megalakulásához. Kálvin tehát elsősorban teológiai és egyházszervezői munkássága miatt lett nevezetes, de fontos szerepet játszott a francia irodalmi nyelv kialakulásában is. Felfogása szerint az állam és egyház összefonódása ellentétes a Bibliával, de a földi élet szempontjából szükség van az államhatalomra. Ezenkívül Kálvin azzal is hatott a nyugati civilizációra, hogy pozitívan megváltoztatta a munkaszemléletet, szembeszállt a római katolikus egyház kamatszedési tilalmával a tisztességes kamat védelmében, s ezáltal szilárd ideológiai alapot biztosított a kibontakozó kapitalizmus további fejlődéséhez.

Luther és Kálvin tanai futótűzként terjedtek el először Európában, s később az egész világon. Ma a világon élő összes keresztény közel 40%-a protestáns. A protestánsok száma a nagyszámú felekezetekben ma összesen kb. 800 millióra tehető: Észak-Amerika (170 millió), Afrika (160), Ázsia (140), Európa (120), Latin-Amerika (70) és Ausztrália/Óceánia (10).

UNGER László (Genf)

A madár elrepült (Carmen)

Folytatása a következő számban: ***A Reformáció hatása az irodalomra és a gazdaságra***

Dr. Bordás Sándor

Történelmi traumáink lelki vonatkozásai

Halbwachs gondolatmenetében a történelmi múlt egyfajta birtoklása a politika formális szervezeteinek önazonosságához is hozzájárul. Az aktív múlt identitásképző, és nemcsak az individuum, hanem bármely kollektíva számára is az, továbbá megfogalmazza, hogy a közös emlékek a társadalmi differenciálódás számára alkalmas kiindulópontok, amelyek a versengő politikai pártok elkülönülésének egyik alkalmas módja.

A szerb kultúra az agresszióit inkább kifele vetíti, erős a kultúrára jellemző agresszív kód (bővebben lásd: Bordás Sándor: Az agresszív kód, 2009, Székesfehérvár, KJF), és kollektivizmusának köszönhetően, könnyebb volt a kóros gyász levezetésére kirobbantani a polgárháborút. A magyar kultúra, viszont erősen individualista, ezért nehezebb megtalálni az elhúzódó gyász megoldásának módját, nem beszélve az agresszió befele vetítésének szocializációs hátteréről, a negatív kódról (bővebben lásd: Kézdi Balázs: A negatív kód, 1995 Pannónia Könyvek).

A fentiek értelmében úgy gondoljuk, hogy történészeknek, szociálpszichológusoknak kellene összefogni az elhúzódó gyász feldolgozására a nemzeti dicsőség és nemzeti vezeklés napjainak meghatározására a magyar kultúrára vonatkozóan. Mesterii érdek lenne a történelemtudomány, a pszichológia, a szociálpszichológia-tudomány összefogása ahhoz, hogy a kultúrában feldolgozásra kerüljenek a korábban elszenvedett traumák elhúzódó gyászreakciói, melybe a mindenkori politikai elitet is be kellene vonni.

A jelentős történelmi traumáink meghatározására, feldolgozottságára, illetve feldolgozatlanságára nagyobb volumenű kutatást folytattunk 2012 és 2015 között. Közben olyan kérdésekre is kerestük a választ, hogy a történelemben elszenvedett traumák nem feldolgozottsága milyen társadalmi jelenségekhez, történésekhez vezethet. Ezeket a jelenségeket három pontban foglaltuk össze.

A reváns – lehet-e válasz a kultúra elszenvedett traumáira egy későbbi időszakban?

A reváns a nem feldolgozott gyász következménye, és kóros gyásszal van dolgunk? Igaza van – e Vamik Volkannak (2002), aki a jugoszláv polgárháború kitörésének lélektani motivációs háttere mögött a szerbek rigómezei csata veszteségét látja, ami 600 évvel korábban történt a polgárháború kitörése előtt? A szlovák politikai elitek folyamatos, 1989 utáni elnyomása a Szlovákiában élő magyarokkal szemben reváns lehet-e az 57 év (nem több) elnyomásért, mely az Osztrák–Magyar Monarchia ideje alatt történt?

Az öngyilkosság – lehet-e válasz a társadalmi változásokra? Durkheim szerint igen, hiszen a gazdasági krízisek esetén több az öngyilkos. Egyéb társadalmi változások pl. a Második Világháború után, 1945-ben Jugoszláviában, Tito partizánjai több tízezer magyart mészároltak le. Ennek egyik következménye lett a vajdasági magyarság 1960-as években történő magas öngyilkossága, megelőzve Magyarországot, az akkori világelsőt. A háttérben az a szocializációs mechanizmus húzódott meg, mely értelmében a vajdasági magyar családok alárendelt szerepekre szocializálták gyermekeiket, félve a szerbek agressziójától, ami valójában túlélési technika volt. Ennek következménye az lett, hogy a magyar családokban felnövő gyerekek egy része nem tanulhatta meg az agresszió szociálpozitív formában történő kiélését, de az agresszió önvédelmi célból történő alkalmazását sem, így konfliktus esetében az agressziót önmaga ellen fordította. Vagy: 1920-ban Magyarországon, a trianoni döntést követően 10%-al megugrott az öngyilkosság, később visszaesett, majd 1960-70-80-as évekre Magyarország világelső lett az öngyilkosság kivitelezésében. Pszichológusként úgy látom, hogy a háttérben azok a társadalmi változások húzódtak meg, amelyek 1945 után következtek be, majd a végkimenetel a kommunista diktatúrába torkollott. Az addig individualizmuson fejlődő magyar kultúra (főleg a dualizmus korától a Horthy-rendszer végéig, amelynek egyik fő háttere az iparosodás volt), kollektivista társadalmi berendezkedésbe kényszerült vissza, ahol az emberek egy része elveszítette a magántulajdont, a földjeiket, házaikat, nem beszélve az 1946-ban történő rendeletről, melynek értelmében 1600 civil szervezetet szüntettek meg.

A XX. század második felében bontakozik ki a humanisztikus pszichológia irányzata (Carl Rogers, Abraham Maslow, Gordon W. Allport), ahol megfogalmazódik az ember egyik legfontosabb szükséglete: az önmegvalósítás, amelyre 1945 után nagyon sok magyar embernek nem volt lehetősége. 1956 kitörési kísérlet volt a kollektivista rendszer markaiból, de mivel nem sikerült, sötét korszak következett Magyarországon, lélektani szempontból is. Az 1989-es változások óta, ma Magyarország a 9. helyen áll világviszonylatban az öngyilkosság-statisztikában, ami számunkra azt jelenti, hogy beindultak az önmegvalósítási folyamatok.

Anómia, bizalmatlanság (társadalmi tőke hiánya), **identitászavar,** a kilátástalanság előretörése, a **szkizoid információk tömeges jelenléte** a médiában. A mindennapokban a magyarországi polgár, ha követi a társadalmi történéseket a médiában, akkor azt tapasztalja, hogy egy állítást hamarosan követ annak 180 fokos fordulata, vonatkozzon az a gazdaságra, egészségügyre, szociális ügyre, oktatásra, kultúrára stb. De a történelmi múltunkra vonatkozóan, és a történelmi nagyjaink megítélését illetően is, **a ki vagyok én, vagy kik vagyunk mi kérdése?,** igen súlyos probléma a magyar kultúrára vonatkozóan. A szocializációs folyamatokból tudjuk, hogy a modellek, a követhető példaképek, építőkövekként szolgálnak a személyiség, a kultúra értékeinek felépítő folyamataiban. Ha ezeket a modelleket most megkérdőjelezzük, nyitva hagyva a személyiség, a magyar kultúra fejlődésének érési lehetőségeit, több száz, akár ezer év távlatában, akkor feltehetjük a kérdést, hogy mikor zárunk be, mikor fogadjuk el önmagunkat, mikor kezdünk el felnőtt személyiséggé válni? Létezhet-e a magyar kultúrának a történelmi múltjára vonatkozóan egységes narratívája? Ha igen, akkor nem kérdőjelezhető meg történelmi nagyjaink értéke, kultusza, esetleg mítosza, mint ahogy ezt Alföldi Róbert az István, a király c. darabjában tette, amikor István király személyét, kultuszát érintően megkérdőjelezett. De egyes politikai erők sem tehetnék ugyanezt, viszont látjuk azt, hogy a nemzeti értékek tönkretételén mesterkednek.

Deviáns viselkedésnek tartjuk-e: a reváns sot, az öngyilkosságot, az anómiát, a bizalmatlanságot, az identitászavart? Ezek a kérdések foglalkoztattak bennünket, amikor a kutatást elkezdtük.

A kutatás

A kutatás módszertana a következő volt:

Kérdőíves eljárás (a kérdőív, sajnos kognitív, nem projektív technika volt. A projektív technika jobban mért volna ebben az esetben, de az anyagi keretek nem tették lehetővé). **Célcsoport**: véleményformálók (polgármester, pap, tanár, orvos, vállalkozó stb.). 1000-es minta Magyarországon. A kérdőívet kicsit átdolgozva lekérdeztük Erdélyben, Szlovákiában, Vajdaságban és Ausztriában 400-as mintán, szintén véleményformálókkal. A kérdőív lefordításra került románra, szlovákra, szerbre és németre. A minta így alakult: 85 romániai magyar, 85 romániai román, 50 vajdasági magyar, 50 vajdasági szerb, 50 szlovákiai magyar, 50 szlovákiai szlovák, 15 ausztriai magyar, 15 ausztriai német.

Interjú véleményformálókkal, ahol a cél főleg a történelmi traumákra fókuszált, de egyéb kérdések is fontosak voltak. A minta Magyarországon: 36, a többi négy országban 6, ahol 3 magyar és 3 nem magyar volt az interjú alanya.

Folytatása következik

Az EU jövője és a földgáz

Tudjuk, hogy uralkodó osztályok önként nem adják fel hatalmukat! Tudnunk kell azt is, hogy Európában a „kötélhúzás” nem a keleti vagy nyugati orientációk támogatói között folyik, hanem a szabadelvű demokráciák eszmevilága és a kommunista diktatúrák uralkodóosztályaiból kinőtt réteg érdekei között. Vegyük észre, hogy ez a KGB-ben nevelkedett réteg nem csak a diszinformáció, hacking és kibertámadások eszközeivel dolgozik, nem csak tankjait és repülőit használja a terjeszkedésre. Nem! Nekik van a kezükben másik fegyver is: az Európába érkező fosszilis energia csapjai, és ha Európa védekezni akar, akkor ezt a kiszolgáltatottságot kell felszámolnia.

Az Európában felhasznált földgáz 66%-a, a szén 44%-a és az uránium 40%-a érkezik Oroszországból. Magyarország helyzete még ennél is rosszabb, mert hozzánk a földgáz 89%-át és az uránium 100%-át szállítják az oroszok. Hosszú távon, a „zöld” energiaforrásokra való áttéréssel persze megszűnik ez a kiszolgáltatottság, de ez még messze van. Ma Magyarország energia szükségletének még csak 14%-át (Romániáét 24%-ban, Ausztriáét 34%-ban, míg az egész EU-ét 20%-ban) szolgáltatják a „zöld” források.

Miről is van szó? Arról, hogy 2020 és 2025 között lejárnak a magyar–orosz földgáz szerződések és ekkor Magyarország olyan új szerződéseket köthet, melyek csökkentik az orosz kiszolgáltatottságot. Nézzük tehát a ma végbemenő eseményeket és mérlegeljük, hogy mi is Magyarország érdeke és teendője?

Vegyük először az oroszok tervezte „Északi Áramlat” nevű földgázvezetéket, mely Észak-Európát látná el földgázzal és német, illetve osztrák üzleti támogatással épülne meg. Ezt az igyekezetet persze ellenzik a balti államok és Lengyelország is, ők félnek az orosz befolyás erősödésétől és ebben – új piacokat keresve – támogatja őket az Egyesült Államok is. Magyarország egy ideig a lengyelek oldalán állt, de az utóbbi időben elbizonytalanodott, sőt latolgatja az „Északi Áramlat” megépülésének támogatását. Én ezt nem tartom magyar érdeknek és természetesen a lengyel álláspontot osztom.

A múlt héten, a G20 ülés kapcsán, a petróleumot termelő országok 22. kongresszusának (22nd World Petroleum Congress – WPC) fő témája a „Déli Áramlat” (Southern Gas Corridor) volt, mely Azerbajdzsánból szállítaná a gázt Európába. Ezt a tervet már régóta latolgatják az érintettek, de egyelőre (tudomásom szerint) nem jutottak megegyezésre. Ebben szerepet játszik Oroszország terjeszkedése a Fekete-tenger térségében és a totalitarizmus felé haladó Törökországnak a nyugattal való megromlott viszonya.

Szerintem a magyar kormánynak a harmadik megoldást kellene támogatnia, tehát azt, hogy a földgáz cseppfolyós formában és több forrásból (Amerika, Közép-kelet, Ausztrália, Afrika) érkezzen a horvátországi Krk sziget mélytengeri kikötőjébe és onnan, közös tulajdonú horvát-magyar vezetéken hozzánk. Megjegyzem, hogy a lengyelek is hasonló megoldást terveznek, egy LNG terminál építésével a balti tengerpart nyugati részén Swinoujscie-ben. Ha ez a harmadik terv valósulna meg, Európa egésze – és persze hazánk is –, megszabadulna az oroszoktól való kiszolgáltatottságtól és a szabad piacon vásárolt LNG biztosítaná Európa energiaszükségletét addig, amíg nem térünk át teljesen a „zöld” energiák használatára.

Természetesen legfontosabb feladatunk, hogy megvédjük Európát az ázsiai totalitarizmus terjedésétől, helyrebillentsük egyensúlyát és együtt elhatározzuk, hogy milyen is legyen Európa jövője, tehát, hogy „szuperállammá” nője ki magát, vagy önrendelkező nemzetek föderációjává formálódjon. Ahhoz, hogy ez bekövetkezzen, szükséges, hogy Európa ne a pártok vagy az ideológiai frakciók Európája legyen, hanem mindannyiunké, szükséges, hogy amikor az EU zászlaját látjuk, az is olyan érzelmeket keltsen az európai emberekben, mint amit bennünk a piros-fehér-zöld.

Melyek az idevezető út legfontosabb lépései? Szükséges az EU elnökének közvetlen megválasztása és szükséges a tagállamok által elfogadott alkotmány, amely a mainál világosabban és részletesebben megfogalmazza mind a föderáció, mind a tagállamok hatáskörét. Tehát milyen területek tartoznak a föderáció döntéskörébe (például hadviselés, közös valuta, vízummentesség stb.), milyen elveket kell a föderáció egészének képviselnie például a kisebbségvédelem vagy a globalizálódás területein (nemzeti kultúrák, tradíciók, nyelvek fennmaradását, védelmét), és milyen kérdésekben dönthetnek önállóan a tagállamok?

Magyarországnak különleges szerepe lehet Európa egyensúlyának helyreállításában, ha megkísérli a Visegrádi 4-ekből a Benelux államokéra emlékeztető, közép-európai érdekközösséget formálni. Szomszédainknak és általában a dunai népeknek is érdeke az összefogás, az egységes fellépés, és az EU-nak is érdeke, hogy erős közép-európai érdekszövetség megakadályozza Oroszország gazdasági terjeszkedését, befolyásának növekedését a térségben. Igen, ha kicsavarjuk az uszítás fegyverét a demagóg és soviniszta politikusok kezéből, akkor megvalósulhat Kossuth álma, akkor a „balkanizált” és már-már gyarmatta süllyesztett Közép-Európa térségében létrejöhet a Dunai Konföderáció utódja, amely megteremti majd Európa egyensúlyát.

Lipták Béla

„Arrogáns délszlávok – paprika – sör”

Etnikai sztereotípiák a 19. század második felének magyar és ausztriai élclapjaiban

Előadásomban ausztriai és magyar politikai élclapokban vizsgálom a szlovének, a horvátok, illetve az osztrák-németek és a magyarok megjelenítését elsősorban az 1860-as és az 1890-es években. A humorisztikus-szatirikus újságok a dualizmus korában népszerű olvasmányok voltak, s nagy számban láttak napvilágot az Osztrák–Magyar Monarchia mindkét államjogi egységében. Az elemzett vicclapok és évfolyamok a következők: Bolond Miska (ellenzéki élclap, 1860–1861), Az Üstökös (mérsékelt ellenzéki, 1860–1861, 1868–1869, 1890–1891, 1898–1899), Borszszem Jankó (kormánypárti, 1868–1869, 1890–1891, 1898–1899), Figaro (pártsemleges, 1860–1861, 1868–1869, 1890–1891, 1898–1899).

Az élclapok gyorsan reagáltak az aktuálpolitikai eseményekre, aktualitásokkal szórakoztatták olvasóikat, igyekeztek azok nézeteit befolyásolni, vélekedéseik azonban sokat elárulnak a kortársak egymásról alkotott, leegyszerűsített, sztereotip képéről. A horvátok a horvát–magyar konfliktusok következtében a budapesti lapokban jelentősen többször kaptak helyet, mint a szlovének. A bécsi élclapok többször említették a szlovéneket, mint a magyarok, azonban a bécsi politika főkuszában is inkább a lengyelekkel és a csehekkel való nézeteltérések álltak, így a szlovének említése e lapokban sem gyakori. Az 1860-as években a bécsi lapokban még feltűnnek a horvátok, de nem sokszor szerepelnek, az 1890-es években pedig alig, mivel Bécs a horvát–magyar összeütközéseket magyar belügynek tekintette. A két „uralkodó nemzet”, a magyarok és az osztrák-németek is sztereotip képet sugallottak egymásról, de az élclapokban elsősorban a politikai és gazdasági súrlódások és a vezető politikusok jelentek meg.

Mint ahogy a többi nemzetiség vagy nemzet, a horvátok is követeléseiken keresztül kaptak teret a vicclapokban. Az 1860-as években még reményteli az ábrázolásuk, negatív tulajdonságokat csak akkor találunk róluk, amikor a pesti lapok bírálják őket, mivel politikájukat nem tartják megfelelőnek. A 19. század utolsó negyedében megváltozott a horvátokról alkotott kép, párhuzamosan azzal, hogy a többi magyarországi nemzetiségi csoportról közvetített kép is egyre gúnyosabbra módosult, és a horvát–magyar konfliktusok is gyakoribbak lettek. Az 1868. évi horvát–magyar kiegyezés időszakának patetikus ábrázolási módja eltűnt az élclapok hasábjairól. Nézeteltérések forrásává vált Fiume hovatartozásának kérdése is, amit a dualizmus korszakában véglegesen nem rendeztek, a város Magyarországhoz tartozó terület maradt. Az igényt a területre a kérő motívumán keresztül jelenítették meg a karikatúrákon. Az 1860-as évek végén Fiume a magyarnak hűséges asszonya, később azonban már fiatal olasz udvarlója felé fordul. A horvátokkal ellentétben a szlovénekről kevés információt tudhatunk meg, megjelenítésük hasonlít a csehekéhez, a vicclapok civilizálatlanként tüntették fel, s kétségbe vonták jogukat a szlovén nyelvű középfokú oktatáshoz.

A két „uralkodó nemzetről” azonban teljesen más kép bontakozik ki a vicclapokban. A magyar arisztokratikus öntudattal rendelkezik, becsületes és lovagias, s az élclapok képein általában magyaros öltözetet hord. Ezzel szemben a bécsi Figaro azt állítja, hogy Magyarországon a rablás megengedett, a betyárok jól élnek. Már az 1860-as években feltűnik, hogy a magyar konyhára a paprikás és a zsíros ételek a jellemzők, s a magyar mindig agresszíven viselkedik az osztrákkal szemben. Az osztrák-németekről pedig információt kaphatunk a pesti vicclapok alapján, mivel szinte csak politikai témák kapcsán bukkannak fel, hálósapkájuk, térdnadrágjuk és papucsuk azonban tipikus, mint ahogy a sör és a kocsmába járás szeretete is. Az osztrák-német önkép elemeit sem könnyű összegyűjteni az élclapok alapján, mivel leginkább arról alkothatunk képet, hogy milyennek nem tartja magát Michel. Ő nem olyan számító és tőzsde-kedvelő, mint a zsidók; nem hasonlít a majomarcú, káromkodó csehekre sem, mint ahogy a civilizálatlan és a cseheket támogató szlovénekre vagy lengyelekre sem; de a gyilkos hajlamú szerbek és horvátok is a képzeletbeli kortárs nemzetiségi „hierarchiában” csak az osztrák-németek alatt kaphatnak helyet.

Az idézett példák alapján megfigyelhető, hogy nem csupán a szövegek tartalma, de szóhasználatuk is megváltozott az elemzett időintervallum két végpontja között. A nacionalista közvélemény egyre kevésbé humorosan, inkább erőszakot sugalló szófordulatokkal fejezte ki ellenérzését a nem magyar nemzetiségi mozgalmak nemzetépítés érdekében tett lépéseivel szemben, ami leginkább a követelések nyomán fellépett félelem és feszültség levezetését szolgálhatta. Ebben a beszámolóban ez a folyamat leginkább a horvát–magyar viszony esetében figyelhető meg.

Tamás Ágnes (Szeged)

A 46. Nemzetközi Kultúratörténeti „Mogersdorf” Szimpoziumon, Lendván, német nyelven elhangzott előadás összefoglalója.

Határtalanítás a magyar nyelvészetben: nyelvek és kultúrák találkozása

Amint a kommunizmust építő totalitárius rendszerek politikai nyomása enyhült, a több országban élő magyar nyelvészek körében azonnal elindult a szakmai együttműködés alapjainak kiépítése. Az összehangolt tudományos együttműködés egyik első jelentős eredménye az 1994-ben az MTA Nyelvtudományi Intézete egykor volt Élőnyelvi Osztályán Kontra Miklós koordinálásával indult, *A magyar nyelv a Kárpát-medencében a XX. század végén* című kutatási program volt, melynek keretében az európai nyelvi kontaktusokat bemutató nemzetközi kézikönyv szempontrendszerére alapozva országonként elemzik a kutatók Trianon nyelvi következményeit. A sorozatnak már 5 kötete jelent meg.

A Magyarországgal szomszédos országokban élő magyarok nyelvhasználatára irányuló, az 1990-es években kiteljesedő kutatások egyik fő, ma már talán triviálisnak ható tanulsága az volt, hogy a két- vagy többnyelvűség körülményei között élő, a kétnyelvűség ilyen vagy olyan fokán álló magyarok nyelvhasználata nem teljesen azonos sem az egynyelvű magyarországi magyarok, sem az egynyelvű többségi szlovákok, románok, szerbek, ukránok nyelvhasználatával.

Az alábbiakban ezt igazolom néhány példa segítségével.

A magyarok több államba kényszerülése az első világháború után a magyar nyelvben zajló nyelvi változások irányát is befolyásolta. A jellemző folyamatok között a következők is jelen vannak: a magyar nyelv kisebbségi státusából fakadó nyelvvisszaszorulás; a felerősödő államnyelvi hatás a nyelvi rendszer és a kommunikatív repertoárok szintjén; a mentális lexikon, mentális térkép módosulása, stb.

Ezekről a jelenségekről a magyar nyelvészet ma már jelentős kutatási eredményekkel rendelkezik. Minden Magyarországgal szomszédos országban élő magyar közösségre érvényes, hogy a magánélethez kapcsolódó helyzetekben magas a magyar, ellenben alacsony az államnyelv előfordulása, és fordítva: a hivatalos, állami szférában sokkal magasabb arányban van jelen a többségi nyelv, mint a magyar.

Ma már szintén triviálisnak hat az a megállapítás, hogy a határon túli magyar közösségek sem homogének. A szomszédos országokban élő magyarok egy része abszolút magyar többségű településen él, más része azonban nem. Vannak például, akik szórványközösségben élnek, ahol a magyarok aránya 10% alatt marad, ám a magyarok száma (jóval) 100 fő *fölött* van. Itt rendszerint van magyar intézményrendszer, pl. iskola, sajtó, és ezek jellemzően városi közösségek. A szórványban élő személyek azok, akik olyan településen élnek, ahol a magyarok aránya 10% alatti, és lélekszámuk is 100 fő *alatt* van, s általában hiányzik a lokális „magyar” világ is a közvetlen közelben.

Ennek a rétegzettségnek természetesen megvannak a következményei. Kutatásaink szerint lényegesen magasabb a magyar nyelv használati aránya Kárpátalján azokon a településeken, ahol a magyarok aránya 50% fölötti, mint ott, ahol a magyarok nem érik el a település lakosságának egyharmadát. Utóbbi településeken még gondolkodás közben is a többségi nyelvet használja sok, egyébként magyar anyanyelvű.

A nyelvi környezet nemcsak a nyelvváltozást, hanem az identitás alakulására is hatással van. Vizsgálataink szerint azokon a településeken, ahol a magyarok aránya 30% alatti, az egyébként magyar anyanyelvű adatközlők 13%-a kettős (magyar és ukrán) kötődésűnek, 9%-a pedig a többségi nemzethez tartozónak tartotta magát, miközben az abszolút magyar többségű településeken élők körében ezek az arányok jelentősen kisebbek.

Bár egynyelvű magyarországiak gyakran még ma sem értik, miért beszélnek kicsit másként a határon túli magyarok, mint ők, szükségszerű és természetes, hogy a több nyelvű környezet nyomot hagy a külföldön élő magyarok nyelvhasználatán. Számos olyan szót használnak, amelyeket a többségi nyelvekből kölcsönöztünk. S mivel – ahogyan azt korábban említettük – a hivatali ügyintézésben jellemzően nem a magyar nyelvet használjuk, az ebbe a regiszterbe tartozó szavak esetében még a helyi magyar nyelvű sajtóban is előfordulnak a többségi nyelvből származó kölcsönszók. Az Ungváron megjelenő Kárpáti Igaz Szó egyik számában például ezt olvashatjuk:

„A végrehajtó bizottságnak nem meghatalmazást (doverenoszty) kell kiadnia, hanem igazolást (dovidka) arról, hogy a támogatás felvételében akadályozott pályázóval a megbízott személy közös háztartásban él.”

A cikkben szerepel az orosz eredetű *doverenoszty* és az ukránból átvett *dovidka* szó. Mégpedig azért, hogy az újság betölthesse tájékoztató funkcióját: a magyar hivatali terminológiában járatlanok számára is egyértelművé tegye, miről, milyen (általuk a többségi nyelven ismert) hivatali dokumentumokról van szó.

A magyarországi értelmiségiek egy része, akik rendszerint nem egynyelvűek ugyan, ám jellemzően fogalmuk sincs arról, milyen körülmények között élnek a határon túli átlag magyarok, bizonyára megütközne azon a címen, amely egy kárpátaljai magyar hírportál vezető híre volt egy évvel ezelőtt. A cím ugyanis így szólt: *Moszkal elrendelte, hogy szüntessék meg a „pidzsákolást” Kárpátalján.*

Nem tudom, hányan vannak az Olvasók között, akik meg tudják fejteni, mi az a *pidzsákolás*, amit Kárpátalja kormányzója, Hennagyij Moszkal meg akart szüntetni. A *pidzsákolás* egy gazdasági folyamat. Mivel a 2014 tavasza óta antiterrorista hadműveletnek álcázott háborúban álló Ukrajnában erősen visszaesett a termelés, a boltokba, piacokra kerülő áru nagy részét külföldről hozzák be. A kereskedők azonban úgy tudják vámmentesen behozni a termékeket, ha az ukrán és magyar határ közötti senki földjén magánszemélyek között oszt(ják szét az árut úgy, hogy az egy főre eső mennyiség ne érje el a vámköteles határt. A kereskedőt szerény honorárium fejében a kisegítőket nevezik pidzsák-nak vagy *pidzsákolónak*, a folyamatot pedig *pidzsákolásnak*. A *pidzsákolás* több száz, egyébként munkanélküli kárpátaljai számára biztosít rendszeres jövedelmet. Maga a szó a ’zakó’ jelentésű orosz/ukrán *пиджак/піджак* szó átvétele, és a vám befizetését kikerülni segítő személyekre alkalmazása egyszerű névátvitel. Az áruszállító a határhoz közeledve azt mondja az ott várakozóknak: „hat vagy hét pidzsákra van szükségem”, azaz: hat vagy hét személy szükséges ahhoz, hogy az áruját úgy oszthassa szét, hogy ne kelljen vámot fizetnie. A *pidzsák* szó ilyen használata ahhoz hasonló névátvitel, mint amikor azt mondjuk: hat vagy hét főre van szükségem a feladat elvégzéséhez.

Csernicsko István

Befejező rész a következő számban

SZERBIAI MINDENNAPOK

Július közepén járunk, kinn ülök a kertben a függőágyban, az akácosban, amely megszűri a forró napsugarakat és az időnkénti heves széllökéseket. Egyedül vagyok itthon, és ezeket az órákat szeretem írásra fordítani. Átjár ilyenkor a nyugodt életöröm. Ezúttal azonban elmarad a megszokott jó érzés. A szomszédos kisutcából boldog gyerekzsivaj hallatszik át, ott játszik az én legkisebb fiam is. Születésnapot ünnepelnek és búcsúztatnak. Bence, a hatéves szomszéd kisfiú, az egyik kedves játszópajtás három nap múlva elhagyja ezt az országot. Édesapja több hónapnyi kemény hollandiai munka után hazajött családjáért, és Szerbia egy kétgyermekes, életrevaló, fiatal családdal lesz kevesebb. Mielőtt átment volna az ünnepségre, a kisfiam megmutatta azt a rajzot, amit Bencének készített. A papíron ott van a kisbarát otthona és a miénk is, az oly kedves utca, a százszor megjárt útvonal a két ház között, ők ketten pedig fociznak. Hány és hány este kellett őket berimánkodni egy egy focis délután után! Szívbe markoló érzés volt az őszinte gyerekrajzot nézni. S most is az, hallgatni őket, ahogyan utójára együtt játszanak.

Ennek a generációnak mindennapossá vált az elválás és a búcsúzkodás. Kis gyerekelkülönék túl korán kell megtanulnia, milyen ez. Nem először és nem utoljára köszönnek el valakitől. Már azt sem tudom megszámolni, hogy csak a mi utcánkból az elmúlt két-három évben hány család hagyta el az országot, és hány búcsúpartit rendeztek. A megélhetésért mennek el, külföldön olyan munkát végeznek, amit itthon semmi pénzért nem vállalnának el! – mondogatják a politikusok. Részben igazuk van. De! Az ugyanazért a szerbiai és a nyugat-európai munkáért járó fizetés között minimum ezer euró különbség van. A politikus nem havi 170 euróért teszi a dolgát (a szerbiaiak többsége ennyit keres havonta). Vagy jó, ne nézzük a legalacsonyabb fizetést. Vegyük a kevés szerencsésnek jutó havi 370 eurót. Lehet ebből normálisan élni? Nem. De az előbb azt mondtam, részben van igazuk a politikusoknak. Mert a megélhetés mellé külföldön más értékrend is jár, és ez így együtt teszi vonzóvá az elvándorlást.

Néhány példa az elmúlt két hónap történéseiből. Két iszonyú gyilkosság történt a napokban Belgrádban. A szociális központban egy férfi késsel megölte a feleségét, megsebesítette az intézmény munkatársait, saját négyéves gyermekét pedig megfojtotta.

Az intézmény három dolgozója akkor sérült meg, amikor megpróbálta szétválasztani a dulakodó nőt és a férfit. Mindössze egy héttel korábban egy másik belgrádi szociális központban egy férfi kővel verte fejbe korábbi feleségét, aki belehalt sérüléseibe. Az áldozat három gyermekével érkezett, hogy az apa gyakorolhassa láthatási jogát, amit előélete miatt csupán így engedélyeztek számára. A tettes ugyanis a közelmúltban hagyta el a börtönt, ahol családon belüli erőszak miatt ült. A férfi feleségét és három kisfiát folyamatosan bántalmazta, a nő végül feljelentette.

Felboly dult a közvélemény a történtek nyomán, főleg amiatt, hogy az elsőként említett esetben kisgyermek is életét vesztette. A közösségi oldalakon több ezres nagyságrendet értek el a megosztások és a hozzászólások. Ezekből idéznék. Egy kommentelő a halott nőhöz írt: *Dantjela, maga már régóta megszűnt egyenrangúnak lenni, és a férfi (akit egyébként maga választott), sőt a törvények fölé helyezte magát... A nő egyetlen szava megfosszathatja a férfit mindenétől... Az önök feminista törekvései engem nem hatnak meg.* Egy másik ezt írta: *Egyesek miért nem gondolkodnak jobban, amikor partnert választanak? Biztosan vannak előjelek, senki sem bolondul meg egyik percről a másikra.* Egy harmadik hozzászólás: *Csendes, békés nők csendes, békés férfit választanak, nem pedig bűnözőt.* Egy negyedik hozzáteszi: *Miért az ilyen férfiak vonzóak a nők számára? Miért nem a tisztességes, visszahúzódó, szerény és egyszerű fiatalemberek?* S végül, felkerül a pont az i-re: *Törvénnyel kellene tiltani, hogy az a nő, aki bűnözőhöz megy férjhez, gyermeket vállalhasson, vagy pedig el kellene venni tőle a gyereket, amint megszüli. Ha már a nőt nem lehet megmenteni, védjük meg legalább a gyerekeket. A nő apát választ leendő gyermekeinek, s ha erőszakos, bűnöző hajlamú férfit választ, a nőt terheli a felelősség mindazért, ami a gyermekével történik.* Az (egyik) legismertebb szerb homoszexuális aktivista Twitter-bejegyzésében ezt írta: a meggyilkolt asszony megérdemelte a sorsát, hiszen *ő választott magának férjet.* Sok minden elárulnak ezek a hozzászólások a szerbiai társadalomról, az itthoni értékrendről.

*

A vajdasági Zomborban felháborodtak a helyi lakosok. Tíz-húsz fős csapatokban tanyáznak a migránsok a városban, bejárnak a kertekbe, leszedik a gyümölcsöket, szemetet hagynak maguk után, a köztéri vízcsapoknál mosakodnak és a parkokban, házak előtti füves területeken pihennek. Az utóbbi hetekben több incidens is történt, a férfi migránsok zaklatják a nőket, a lányokat. A helyzet akkor kulminálódott, amikor egy 17 éves lányt zaklattak. A helybeliek nem merik az utcára engedni kislányaikat, korlátozzák a mozgásszabadságukat, féltik gyermekeiket. Azt mondják, a komoly problémák akkor kezdődtek, amikor a családos migránsok mellé megérkeztek az egyedülálló férfiak. Ők azért kerültek Vajdaság északi, nyugati részeibe, mert bezárt a sidi menekülttábor, a szerb kormány döntése miatt az ország belső területein lévő központokból, a városokból és környékéről kitelepítették a migránsokat. Rendőrök lépték el a zombori utcákat, több alkalommal is összeszedték a migránsokat, de tartós megoldás nincs. A lakosok azt követelik, erősítsék meg a befogadóközpont ellenőrzését, a bentlakókat tartassák be a házirendet és vezessenek be számukra kijárási tilalmat este 7 órától. E sorok megírásáig nem történt lényegi előrelépés. (Zombor helyett a királyhalmiak esetét is megírhattam volna. Egy asszony írt nyílt levelet: *Tíz éve hunyt el drága nagymamám. Reggel hétkor, még a nagy meleg előtt kimentem a temetőbe. A sírján hét migráns ült, nagyban csámcsogtak. A kereszten egy koszos blúz, az ülő, húsz év körüli fiatalemberek mellett konzervdobozok, zacskók, szemét. A sír körüli virágok letaposva. ... Sírva mentem haza. ... Drága Nagyi! Ne haragudj, hogy nem tudsz békében pihenni! Ne haragudj, hogy ezt megengedtem!*) Mindeközben a szabadkai városvezetés nem volt hajlandó arról tárgyalni a helyi parlament ülésén, hogy kezdeményezzék a kormánynál, vizsgálja felül korábbi döntését, és mégse épüljenek migránslakások Szabadkán.

*

Hatalmas pompával beiktatták az új szerb államfőt, Aleksandar Vučićot, a korábbi miniszterelnököt, aki párton kívüli politikust, Ana Brnabić közigazgatási és helyi önkormányzati minisztert kérte fel kormányalakításra. Ő Szerbia első női és első nyíltan leszbikus kormányfője. Brnabić arról beszélt, hogy folytatni akarja Vučić munkáját, valamint felkészíteni az országot az uniós csatlakozásra 2020-ig. Leszögezte, hogy Szerbiának erős érzelmi kapcsolata van Oroszországgal, a hagyományok, a kultúra, a vallás révén, sok szerb nagy testvérként, védelmezőként tekint az oroszokra. A kormányfő azt mondta, ezeket az érzéseket nem szabad semmibe venni, de az ország stratégiai útja az EU felé vezet. A taktika tehát változatlan: EU és Moszkva egyszerre.

Egyébként máris arról folynak a találgatások, vajon lesznek-e tavasszal újabb választások Szerbiában? A főváros ugyanis önkormányzati voksolás lesz, a sajtó pedig arról cikkez, ezzel egy időben ismét előrehozott parlamenti választás lehet.

Fehér Márta (Szabadka)

A szerelem olyan, mint egy cigánylány (Carmen)

Konferencia
az őshonos európai kisebbségekről

Nem gyakori eset, hogy az Európai Unió intézményei vagy a különböző szakmai szervezetek részletesen foglalkoznának az európai őshonos kisebbségeket érintő jogokkal. Annál is inkább pozitívan értékelhető az ausztriai **Feldbach** székhelyű **Európai Föderális Mozgalom (Europäische Föderalistische Bewegung)** által a **stájerországi Neumarkt-ban** évről-évre pünkösdkor megtartott kisebbségjogi konferenciája, amelynek idei fő témája kimondottan az európai őshonos kisebbségek jogai voltak. Ez a téma, mint tudjuk, különös módon érinti a közép-kelet-európai térség államaiban élő magyar kisebbségeket.

A konferencia indító előadását a németországi **Beate Sibylle Pfeil** tartotta, akinek a kutatási területét, már több évtizede, az európai nemzeti kisebbségek nyelvi és kisebbségi jogai képezik. Több összefoglaló publikáció szerzőjeként is ismert. Évekig a Christopher Pan professzor által vezetett dél-tiroli Kisebbségi Kutatóintézet munkatársaként tevékenykedett. Előadásában részletesen ismertette és elemezte az Európa Tanács két kisebbségekre vonatkozó alapvető dokumentumát, az 1995-ben elfogadott Keretegyezményt a nemzeti kisebbségek védelméről, valamint a 2001-ben életbe lépett Regionális és Kisebbségi Nyelvek Európai Chartáját. Összegezve a két dokumentum hatályos életbelépése óta eltelt idő tapasztalatait, ismertette azokat a gyengeségeket, amelyek kiküszöbölésre szorulnának, hogy a kisebbségeknek érdemben több védelmet nyújthassanak. A fő gondot az jelenti, hogy a többségi nemzetek kihasználva az egyezmények bizonytalan, többféle értelmezést lehetővé tevő megfogalmazását, meghatározó szerepet játszhatnak az egyezmények fő pontjainak egyoldalú átültetésében. Ugyanakkor, a nemzetségeknek nincs valós lehetőségük korrekciós eljárás megindítására. Hátrányt jelent az is, hogy nincs szankcionálva a dokumentumokban foglalt kisebbségi jogok bevezetésének elszabotálása sem.

Két előadás hangzott el a németajkú kisebbségek jogállásáról. Az egyik a dél-tiroli német–osztrák nemzetiségi autonómiát ismertette, amelynek továbbfejlesztésén is gondolkodnak. A másik ezzel teljesen ellentétben, a Szlovéniában élő, mintegy ötezer lelket számláló német nemzetiség helyzetét ismertette. Szlovénia ugyanis a német kisebbséget nem is ismeri el nemzeti kisebbségként. S ezen az állapoton, immár két évtizede, az Európa Tanács említett dokumentumai sem segítenek, mintegy igazolva ezzel ezen dokumentumok említett gyengéit.

A közép-kelet-európai őshonos kisebbségek helyzetét elemezte **Varga Sándor,** magyar történész, a szlovákiai Pozsonyból. Rámutatott, hogy amíg a háború után Nyugat-Európa országai fokozatosan, egy-két évtized alatt, kielégítő módon rendezték (Franciaország kivételével) az őshonos kisebbségeik jogait, addig a kelet-közép-európai országokban, különösen a szovjet-blokk országaiban, ez nem történt meg. A megoldatlan kisebbségjogi helyzet, és a háború után visszamaradt magyarellenes hangulat, több országban is komoly asszimilációs nyomásnak tette ki a magyar kisebbségeket. Ezért ezek a kisebbségek a rendszerváltás után bizalommal fogadták az európai közösség kisebbségvédelmi kezdeményezéseit. Az említett két Európa Tanács-i dokumentum életbe lépése reményekre adott okot, különösen ezen országok EU-hoz való csatlakozása után. Az elmúlt évtized folyamán azonban, a politikai és a közigazgatási gyakorlat kimutatta azt, amiről a konferencia főelőadója beszélt. Az újonnan csatlakozott országok többségi nemzeteivel szemben a két dokumentum nem nyújt megfelelő garanciát a kisebbségi jogoknak olyan szintű érvényesítésére, amely a kisebbségek elvárásainak is megfelel – fejtette ki az előadó. Majd azzal folytatta, hogy éppen ezért készült el 2016-ban az **Európai Nemzetiségek Föderatív Uniója (FUEN)** kisebbségvédelmi csomagja a **Minority SafePack,** amely arra kívánja kérni, ösztönözni, illetve az egymillió aláírás összegyűjtése után kötelezni az EU intézményeit, hogy fogadjanak el hatékonyabb kisebbségvédelmi egyezményeket, elsősorban az őshonos kisebbségek javára.

A konferencián részt vett egy, a Novi Pazar-i egyetem német szakos hallgatóiból álló bosnyák nemzetiségű csoport, akik a szerbiai Szandzsák tartomány bosnyák-moszlim kisebbség helyzetét ismerték meg. Ők is megfogalmazták elvárásaikat a kisebbségi jogok hatékonyabb európai érvényesítését illetően. -as-

Gombaszög a sokszínűség jegyében

A nyár bővelkedik színesebbnél színesebb programokban. A Felvidéken is egymást érik a fesztiválok, koncertek, szabadegyetemek, kulturális napok, nyári táborok. Műfájában tekintve a legnagyobb szabadegyetem és fesztivál a Gombaszögi Nyári Tábor százakat, ezreket vonz a fiatal és idősebb nemzedék soraiból egyaránt, a Felvidékről csakúgy, mint a határokon túlról, hiszen a politika, a közélet, az irodalom, a zene, a kultúra, történelmünk és napjaink sorsfordító eseményei és kérdései egyaránt terítékre kerülnek. Az idén különösen nagy érdeklődéssel várták a felvidéki magyarságot érzékenyen érintő témák megvitatását, az iskolaink sorsát, sajtónk helyzetét, a kétnyelvűség problémakörét, a kétnyelvű táblák, feliratok elhelyezésének kérdését tagló vitafórumokat, az MKP-HÍD képviselőinek kerekasztal-beszélgetését. Menyhárt József, az MKP elnöke és Ravasz Ábel, a HÍD alelnöke új generációt képvisel a felvidéki politikában, kettejük vitájának hangneme is finomabb, disztingváltabb és ugyanakkor élénkebb is volt. Menyhárt az MKP új irányú építkezését, jövőbe mutató céljait boncolgatta, Ravasz pedig a HÍD-nak a kormánykoalícióban betöltött pozitív szerepét bizonygatta. Mindketten kitértek a közelgő megyei választásokra, hiszen nem mindegy kik jutnak vezető pozíciókhoz, kik képviselik majd megyei szinten a felvidéki magyarság érdekeit a jövőben.

Az MKP ugyanis erős regionális pártként az etnikai jellegű politizálást hangsúlyozza, a HÍD pedig a megyei választást inkább a párt fiatal, új arcainak bemutatására akarja kihasználni.

Nagy érdeklődést váltott ki a tábor két további hangsúlyos programja, amelyet a Kisebbségi Kulturális Alap tevékenységéről és a szlovákiai magyar sajtó helyzetéről szerveztek.

Az előbbiről szóló kerekasztal-beszélgetés fő vonalát a kisebbségi kultúrára szánt pénzösszegek és ezek elosztása jelentette. A felvidéki magyarságnak a jövő évtől megítélt 4 millió eurós támogatás ugyan több mint az előző években juttatott, de az itteni magyarság számarányához képest még mindig kevés. A beszélgetés résztvevői azonban megegyeztek abban a véleményben, hogy a lényeg azon van, hogy az odaítélt pénzek a kultúránkat, a megmaradásunkat, a lehető legjobb célt szolgálják, és az elosztások részrehajlás nélkül történjenek. Nem volt indulatoktól mentes a kisebbségi sajtó függetlenségéről lefolytatott vita Szalay Zoltán, az egyetlen szlovákiai magyar napilap főszerkesztője és Molnár Judit, a hírek.sk portál főszerkesztője között. Szalay Zoltán nehezményezte a magyar kormánypropaganda kritikátlan találkozó egyes felvidéki hírportálok esetében, Molnár Judit pedig arról is szólt, hogy Szlovákiában a nemzeti oldalnak sokkal kevesebb a sajtóorgánuma, mint a liberálisnak. Nem kerülték ki a sajtó finanszírozásának kérdését sem, amely érzékeny pontja a felvidéki, de állíthatjuk, hogy más országokban működő kiadóknak is, nevezetesen az, hogy ki honnan mennyi támogatást kap a működéséhez és ezért mik az elvárások.

Könnyedebb programokban is bővelkedett a tábor. A Folksziget keretében a Szőttes együttes nemzetiségi koncert és táncházsorozata minden estén más-más nemzetiség kultúráját mutatta be. Voltak további csapatjátékok, mindez nagyon tudatosan annak érdekében, hogy az esetleges üresjáratok közben se maradjanak program nélkül, főleg a fiatalok. Idén száznyolcvan táborlakó vett részt ezekben a csapatjátékokban, amelyek magukba foglaltak műveltségi vetélkedőt, de sportversenyeket, tájfutást, sörforgást, iszapbirkózást is. Nagy érdeklődéssel várták és nem csalódtak a tábor legfiatalabb fellépőinek műsorában, ez a HoryZone tini-zenekar volt, aminek tagjai rozsnyói tizenévesekből verbuválódtak és a bemutatkozás után sokan nagy jövőt jósolnak nekik. Bebizonyosodott, hogy a fiatalokat is érdekli az irodalom, ugyanis sokan voltak kíváncsiak az irodalmi sátorban szervezett találkozókra, amelyek szereplői Grecsó Krisztián, Simon Márton, Durica Katarína és Ötvös Anna voltak. Ez utóbbi Lola könyve – Kassától Márai Sándorig – itt került bemutatásra és máris hatalmas siker a Márai feléségéről, kapcsolatukról szóló mű.

A gombaszögi völgyben a tábor alkalmával lejtették le a kétszáz éve Rimaszombatban született Tompa Mihály újrafaragott szobrát Éliás Ádám szobrászművész alkotását, amely közadakozásból valósult meg, egyben a táborlakók megemlékeztek a reformáció ötszáz éves évfordulójáról is.

A tábor bezárt; ezúttal is valamennyi résztvevő, érdeklődő megtalálhatta a számára legvonzóbb programot. És mivel is búcsúzhattak egymástól és a völgytől, minthogy találkozzunk jövőre ismét ugyanitt!

Benyák Mária

MAGYAROK VENEZUELÁBAN:
MÚLT – JELEN – JÖVŐ

Szerzőnk a Bécsi Napló 1999/1. számában egészoldalas cikkben ismertette *A venezuelai magyar kolónia rövid történetét*. Alábbi írása ennek összefoglalásaként és folytatásaként kitér a jelenlegi helyzetre, mennyiben befolyásolja a venezuelai válság az ottani magyarok közösségi életét (l. ehhez az előző számunkban közölt beszámolót Venezuelából). Szerk.

A Venezuelába került 4–5 ezer magyar többsége a második világháború után, kisebb része 1956 után érkezett.

Arra a kb. 3000 magyarra, aki a második világháború után, 1947 és 1950 között Venezuelában kapott menedéket, nagyon nehéz életkezdet várt. Jellemző viszont rájuk, hogy érkezésük után – amikor még csak minimális anyagi bázissal rendelkeztek –, szinte rögtön hozzákezdtek a magyar közösségi élet kialakításához. Már 1950-ben megindult a szervezkedés és 1956-ra a magyar szervezetek nagy része működött: a protestáns (a református és evangélikus keresztények szinte eleitől kezdve egyesültek) és katolikus egyházközségek, a protestáns és katolikus nőegyletek. Beindult a cserkészmunka, megalakult a Magyar Harcosok Bajtársi Közössége (MHBK). A Magyar Házat 1956-ban sikerült megalapítani bérelt ingatlanban, amelyben otthonra találhattak a magyar szervezetek.

Amikor kitört az 1956-os forradalom, a magyarság legfontosabb szervezetei már működtek. A venezuelai magyarság először a forradalom megsegítésében, később pedig – ennek leverése után – az 56-os menekültek fogadásában, komoly megmozdulásokat tudott véghezvinni. A forradalom idején pénzgyűjtéssel, segélycsomagok küldésével, véradással próbáltak segíteni, a menekültek érkezésekor pedig ruhát, lakást, munkát szereztek nekik, és amennyire csak lehetett megkönnyítették az új élet kezdését Venezuelában. Az újonnan érkezett magyarok számát 1000–1500 főre becsülhetjük.

1969-ben már a saját erőből épített ingatlanban működhetett a Magyar Ház. Ez a magyarság társadalmának központja a mai napig. Itt gyűltek össze – teljesen bármentesen – a cserkészcsapatok és működtek a néptáncscsoportok. Itt rendezték a cserkészbálokat, a katolikus nőegylet, a Szt. Erzsébet teáit és a Szt. Istvánnapi ünnepet, és itt jöttek össze havonta az MHBK tagjai. A különböző szervezetek havonta egyszer itt rendeznek társas vacsorát, vagy mostanában – a katasztrofális közbiztonság miatt – ebédet. Itt ünnepelik hazafias ünnepeiket, és rendeznek kulturális előadásokat. A protestáns egyházközpontban évente egyszer „őszi vásár" volt, amely a magyar kolónia legnagyobb rendezvénye – ezen közel ezer ember is megjelent. Caracasban a magyarok relatív kis számához képest rendkívül aktív élet folyt. A rendezvényeken a vendégek megismerhették a magyar konyhát, a népműveszetet, néptáncokat.

1975-ben Mindszenty bíboros hercegprímás – nem sokkal halála előtt – egy hétre látogatott el Venezuelába — Pasztorális látogatása mély nyomot hagyott a venezuelai magyarokban. Ügyszólván minden egyes magyarral személyesen beszélt, a máról és a jövőről. Meggyőzött minket arról, hogy van magyar jövő és fáradhatatlanul azt tanította, mit kell most, ma tenni, hogy ennek a megvalósulása felgyorsuljon. Szeretetével, erejével felrázta a magyar kolóniát, új tettekre serkentette tagjait, kibékített ellenségeket, elgördített addig látszólag elmozdíthatatlan sziklákat. Újból beindult a mindennapos magyar óvoda, ami magyar közéletünk egyik alapkövének bizonyult, hiszen itt tanultak meg gyermekeink, unokáink, magyarul imádkozni, énekelni, írni, olvasni és sokszor, főleg a vegyes házasságból származó csemeték esetében, beszélni is.

Szintén Mindszenty bíboros ösztönözte a Venezuelai Magyar Kataszter Bizottság létrejöttét. Utolsó levelében és testamentumában felhívása szerint „fontos hogy tudjunk egymásról – ezért le kell fektetni mindenhol... a magyar katasztert". Célja a magyaroknak és azok leszármazottainak felkutatása, adataik feljegyzése, és ezek közlése a különböző magyar szervezetekkel. A Bizottság így 1979 óta rendszeresen kiadta a Venezuelai Magyar Telefonkönyvet.

A Venezuelai Magyar Szervezetek Koordinációs Bizottsága 1990-ben alakult meg, tagjai képviselik az összes Venezuelában működő szervezetet. Létrejötte talán kolóniánk legkiválóbb tulajdonságáról tanúskodik: a magyarok közötti szokásos nézeteltérések ellenére, az összmagyarság érdekeiért kíván dolgozni, cselekedni és felszólalni. Célkitűzései: a magyar kolónia tájékoztatása a helyi és külföldi magyar hírekkel kapcsolatban, a kolónia képviselete mind a venezuelai hatóságok, mind nemzetközi, főleg külföldi magyar szervezetek és Magyarország felé.

Az évek folyamán támogatták az emigrációban élő magyar írókat: vendégeik voltak Gábor Áron, Füry Lajos, Florián Tibor, Petres Judit, Hajnal László, Kerecsendi Kiss Márton, Oláh György és Tollas Tibor. Előadó vendégeként léptek fel Szelecky Zita, Szörényi Éva, Laurisin Lajos és Bobula Ida. Venezuelai magyar írók hat magyar nyelvű könyvet adtak ki, miközben a venezuelai magyarok teljes vagy jelentős hozzájárulásával 14 magyar nyelvű, vagy magyar érdekeket képviselő könyv jelent meg.

A több százezres észak-amerikai magyar kolónia után a „Nemzetőr" című újságnak itt volt a legtöbb pártoló tagja, és emellett majdnem minden magyar folyóiratnak számos előfizetője. Az óhazát sem feledtették el: templomok tatarozására, árvíz sújtotta falvak megsegítésére, a Lakiteleki Alapítvány támogatására stb. komoly összegeket gyűjtöttek.

A Bős-Nagymarosi vízlépcső építése ellen felvonulásokkal, aláírásgyűjtéssel, nyilatkozatokkal tiltakoztak, felléptek Ceaucescu falurombolási politikája ellen, Dél-Baranya és Vajdaság magyarságának érdekében, tiltakoztak a marosvásárhelyi vérengzés ellen...

Fontos megemlíteni, hogy a két egyházközség kivételével, 2004 előtt egy szervezet sem kapott soha sehonnan anyagi segítséget és részben a kolónia hozzájárulásával, részben rendezvényeik bevételeiből teremtették meg működésükhöz a szükséges anyagi alapot.

Ebben az állapotban találta a magyarországi rendszerváltás a venezuelai magyar kolóniát. Egészen addig, ameddig az új, szabadon választott parlament és kormány hatalomra nem került, nem tartottunk semmilyen kapcsolatot a magyar kormány képviselőivel. 1990 májusában, az összes szervezet beleegyezésével, felvettük a hivatalos kapcsolatot az itteni Magyar követséggel

Ezután végre teljes egyetértésben együtt dolgozhattunk a közös ügyért. Ez az együttműködés ismét felélénkítette a kolónia életét: sok magyarországi látogatót ismerhettünk meg mind a követségen, mind a Magyar Házban. Folyamatosan tájékozódtunk az otthoni eseményekről, először érezhettük magunkat Magyarország szerves részének. Annál nagyobb volt a csalódás, amikor 1995-ben, állítólagos gazdasági okok miatt, bezárták a venezuelai nagykövetséget. Éveken keresztül minden diplomáciai kapcsolat nélkül voltunk, míg végre az itteni kormány elismerte a magyar hatóságok által kinevezett tiszteletbeli konzult.

*

1999-ben nagy többséggel új, populista kormány került hatalomra, amely Venezuela – és természetesen az itt lakó magyarok számára is – katasztrofális következményekkel járt.

Miután a legfelső bíróság 2017 márciusában olyan határozatot hozott, miszerint átruházza önmagára az országgyűlés hatáskörét, immár négy hónapja minden nap tartanak a tüntetések országszerte. Ezeknek a letörése növekvő brutalitással történik: több mint 100, főleg fiatal áldozata van már, több ezer tüntetőt tartóztattak le. Emellett világszerte nemzetközi nyomás is nehezedik a kormányra. Talán ennek a következménye, hogy egész váratlanul kiengedtek az igazságtalanul elítélt fiatal vezetőt, Leopoldo López.

A kormány azzal próbál védekezni, hogy július 30-ra népszavazást írt ki, amely elfogadná a kormány által önkényesen felállított alkotmányozó bizottságot; emez kemény kommunista rendszert akar bevezetni.

Az ellenzék válaszul július 16-án általános népszavazást rendezett az alkotmányozó bizottság ellen, amin hét és fél millióan vettek részt, és 90% elutasította egy új alkotmány elfogadását.

Az állandóan romló gazdasági, közbiztonsági, egészségügyi, élelmezési helyzet eredményeként nő a kétségbeesés. Mind többen hagyják el az országot.

Természetesen ez a helyzet az egykor virágzó magyar kolóniában is érezhető. A magyarok közül is, a fentiek következtében sokan, haza, ill. Magyarországra költöznek, vagy tovább emigrálnak. Ezek között volt a hosszú éveken át működő óvó-pedagógus is, aki családjával hazatelepedett. Nem volt érdembeli utódja, így 2006-ban megszűnt nagy büszkeségünk, a magyar óvoda. 31 éves működése alatt összesen 326 gyerek járt az óvodába! A fiatal cserkészvezető is elment, hogy csak két fontos személyről értesítsünk.

Ennek ellenére van még élet a kolóniában! A havi Magyar Ház-i ebédeket még júniusban is sikerült megrendezni, bár elképzelhetetlen nehézségekkel járt az alapanyagok beszerzése. De hát ebből él a Magyar Ház! Most először, júliusban, le kellett mondani, ugyanúgy a hónap végére tervezett nyári nyelvtábort. Már-már azzal kellett számolni, hogy be kell zárni a Magyar Házat is. Ekkor, az utolsó percben ért két fénypont. *A Baptista Segélyegylet több ezer dollár értékű orvosságot tudott eljuttatni a kolónia* betegei részére és gyorssegélyt azoknak, akik leginkább rászorul. Július közepén érkezett az örömhír: a venezuelai magyarság megkapja a „Külhoni Magyarságért Díj"-at. A díjjal járó 1 millió forintból még egy ideig működtethetjük magyar intézményeinket.

Hónapról-hónapra, most már szinte napról-napra élünk, hogy meddig, senki sem tudja.

De ameddig van remény, addig van élet...

KUNCKELNÉ FÉNYES ILDIKÓ (Caracas)

Hollandiai magyar cserkészet és iskolák

1957-ben az Amszterdami Hungária Klub és a Hollandiai Mikes Kelemen Kör közösen alapította meg a ***Hollandiai Magyar Szövetség***et, mely évente megjelenteti a *Hollandiai Magyar Hírek* című kétnyelvű (magyar–holland) könyvecskét, amelyben minden magyar tevékenységről igyekszik hírt adni. Ez egyfajta „Arany Oldalak" az itt élő magyarság számára.

Emellett a havonta 2–3 alkalommal kiadott és az interneten terjesztett *Hírlevél*en keresztül értesítik a magyarokat az éppen aktuális eseményekről, hírekről. Itt említendő a Hollandiai Magyar Szövetség háromnyelvű (magyar, holland, angol) honlapja, amelyen az egész hollandiai magyarságnak helyet ad. A hollandiai magyarság jól beleilleszkedett a holland társadalomba. A társadalom minden szintjén tevékenyek a magyarok.

Cserkészet

Külföldi Magyar Cserkész Szövetség „Attila" Cserkészcsapat, melynek csapatparancsnoka Nickl Károly bá.

Az Attila Cserkészcsapat Hollandiában működő országos csapat, akik havonta vasárnaponként, Zeist-ben gyűlnek össze. A tagok sorába már 4 éves kortól be lehet lépni. A cserkészjelöltek a „Cserkészkönyvből" készülnek fel, más kiképzési anyagok mellett. Minden nyáron csapattábort szerveznek, melynek helyszíne a Vianenen-i Magyar Ház. Együttműködnek a Belgiumi cserkészekkel, és az ott megrendezendő Pünkösdi táborban képviseltetik magukat a hollandiai cserkészek is. A Mosómedve, Búzavirág, Mókus és Sas örs követi a kijelölt napirendet: pl. magyar zászlót húznak fel, és tábortűznél cserkészjátékokat játszanak és énekelnek.

Magyar iskolák és óvodák

Utrechti Magyar Iskola

2002-ben kezdte meg működését. Az iskola jelenleg 3–12 éves korú gyerekkel foglalkozik, akik többnyire holland anyanyelvűek, de szüleik révén magyar családi háttérrel rendelkeznek. Az oktatók többsége magyarországi oktatási tapasztalattal rendelkező tanárok, akik önkéntes alapon tanítanak. A tanórákra kéthetente szombaton délutánonként kerül sor.

A gyerekek létszáma: 10–15 fő

Hágai Magyar Iskola és Óvoda

2006-ban nyitotta meg kapuit. Céljuk a magyar kultúra ápolása, nagy hangsúlyt fektetve a magyar népzenén alapuló népi énekek tanítására. Jelenleg két óvodai és 5 iskolai csoporttal foglalkoznak. Fakultatív program az iskola előtt a hittanóra és a vallási előkészítő. Idén a holland szülők részére elindult egy felnőtteknek szóló magyar nyelvoktatás is. Az iskola kéthetente szombaton működik, melynek vezetője: Csanády Ágnes.

A gyerekek létszáma: 60 fő

Limburgi Magyar Óvoda és Iskola

Egy általános iskolában működnek kéthetente szombaton. Óvónő és logopédus is segíti a tanárok munkáját.

A gyerekek létszáma: 10 fő

Maarsseni Kincskereső Oskola

Jelenleg babaklubbal, óvodával és két iskolai csoporttal működnek. Családi kezdeményezésen alapuló közösség, akik a szülőket is bevonják aktívan a gyerekek oktatásába.

A gyerekek létszáma: 30–40 fő

Amstelveeni Magyar Iskola

A holland iskolai tanulmányokon alapul a magyar nyelv és kultúra oktatása. Hangsúlyt kap a magyar történelem, földrajz és honismeret is a tananyagban. Népmesék, népi játékok és néptenei ismeretek elsajátítására is nagy hangsúlyt fektetnek. A korosztályi skála igen széles. Hiszen egyaránt rendelkeznek baba-, óvodás- és kisiskolás csoporttal is.

A gyerekek létszáma: 60 fő

Eindhoveni Magyar Iskola

2010-ben alakultak szülői kezdeményezésre. Nagycsoportos-, kiscsoportos óvodai foglalkozás és Baba-mama klub működik itt. illetve kis létszámban iskolai tanítás is folyik.

A gyerekek létszáma 10–20 fő

Meppeli Magyar Iskola

2012-ben indult el hódító útjára és 3 éves kortól várják a gyerekeket – szombatonként.

Hengeloi Magyar Iskola

2012-től, mint hétvégi iskola működnek.

A korosztályi elosztás szerint a résztvevők nagy része 10 év alatti kisgyerek. A gyerekek 70%-a vegyes házasságban született. Leginkább az édesanya magyar, aki ragaszkodik a gyerek magyar gyökereinek erősítéséhez. A 10 év feletti kiskamaszok már nem nagyon szeretnek az iskolába járni, nehéz őket rávenni a hétvégi oktatásra. Sok szülő hazaviszi a szünidőkben a gyerekeket, ha teheti, hogy jobban kötődjenek a nagyszülőkhöz és az országhoz.

A hollandiai hétvégi magyar iskolák ismerik egymás munkásságát, és szoros az együttműködés közöttük. A Balassi Intézet nagymértékben támogatja a fejlődésüket pl. oktatási csomagokkal, könyvekkel, továbbképzésekkel.

DABIZS MERCÉDESZ

Olasz Valéria

SZÁRNYALÁS

In memoriam Kocsis Zoltán

Csend ütemén harangocskák
szólnak, „la campanellák",
visszhangok, szívhangok.

Harmatot sírnak a fák,
áramló patakocskák.
Karmester nélkül
bolyong az est, a hajnal,
halkan sikít a dallam,
szellő száguld távol
kürtökön át,
egy angyal felnyitja
az égi zongorát.
Etűdök szólnak
ég és föld között,
egy hófehér sirály
végtelenbe költözött.

Botz Domonkos

Elengedett kézzel

Valahol tőlem messze talán épp
most bomlik szemében a reggel,
ablakot nyit, még fésületlen
hajában babrál hús huzat, kávét
tölt magának és hosszasan nézi
benne a múltból sorjázó arcokat.

A mai Burgenland 16–17. századi könyvtárai

Valójában a könyvtártörténet mai tanulságairól írnék, a kora újkori nyugat-magyarországi – Vas- és Sopron megyei – könyvtár kapcsán. Ezek a tanulságok általánosíthatók az egész Magyar Királyság területére. Annál is inkább, mert a területre vonatkozó levéltári források viszonylag jól fennmaradtak, így a könyvek vásárlásának a körülménye, a gyűjtés folyamata is jól rekonstruálható. Fennmaradtak könyvszámlák – a Batthyányak, a Nádasdyak, az Esterházyak levéltáraiban –, könyvkereskedők raktárkészletének tételes leírásai, korabeli könyvösszeírások, és ami talán a legfontosabb, fennmaradtak régi könyvtárak is. Németújvárt a csaknem teljes, 16. századi protestáns iskolai, majd a 17–18. századi ferences könyvtár, Kismartonban az Esterházy család gyűjteménye. De jól kutathatóak Nádasdy Ferenc pottendorfi könyvtárának maradványai a bécsi Nemzeti Könyvtárban, és a budapesti Egyetemi Könyvtár állományában (utóbbi helyre Lorettomból, a II. József rendelete végrehajtásaként feloszlatott szervita rendi könyvtárból kerültek a könyvek).

A levéltári források megengedik azt is, hogy közelebb lépkessünk a kisvárosok polgárainak olvasmányaihoz is. Sopronból és Kőszegről is sok könyvjegyzék került elő, de jól jellemezhető Ruszt, Kismarton polgári műveltsége is. Kisebb helyeken is találtunk 17. századi könyvtárakat: Felsőszeleskút, Sopronkeresztúr, Kabold, Nezsider településeken egy-egy polgár, vagy éppen a lelkész, pap olvasmányait tudjuk dokumentálni. Hasonlóan vannak írott emlékeink Borsmonostor ciszterci rendházának könyveiről is. Külön kiemelném a Sopronba evangélikus menekültként, Kismartonból érkezett Daniel Grubert († 1643), aki Strassburgban, az ottani akadémia hallgatójaként, 1619-ben végzett tanulmányaival. Disszertációja (A tanulmányi célú utazás szükségességéről és hasznáról – avagy: *De peregrinatione studiosorum*) négy kiadást is megélt (1619, 1625, 1680, 1714). Gruber jelentős könyvtárral bírhatott Kismartonban, hiszen egyetlen fennmaradt könyvszámláján, a strassburgi Eberhardt Zetzner, könyvkereskedő, 140 könyvet sorol fel.

Külön fontosnak látom megemlíteni azt is, hogy a soproni kereskedők foglalkoztak a terület horvát lakosságának horvát nyelvű könyvekkel való ellátásával. Ezeket a protestáns szellemiségű könyveket Urachban (Tübingen mellett), vagy Wittenbergben adták ki. Ábécés könyvek, nyelvtanok, katekézisek, de újszövetségi részek fordításai, vagy éppen bibliai helyek értelmezéseit tartalmazó beszédgyűjtemények kerültek így az ittenni lakosság kezébe. Egy 16. századból fennmaradt könyvjegyzék szerint, egyes könyveket 1000–3000 példányban hoztak magukkal. Egyes példányok ma is megtalálhatóak a németújvári ferences könyvtárban.

A legjelentősebb könyvtárak azonban a főúri udvarokban voltak. Ezek az udvarok olyan művelődésszervező intézmények voltak, amelyek a királyi udvartartás mintájára szervezték életüket. A főurak családtagjai, ezek tanítói, az udvarban élő egyházi személyek (papok, lelkészek) képezték az udvari nép magját, de itt éltek a főúr vazallusai, köznemesek, kisnemesek, az ő gyermekeik, akik együtt tanultak, nevelődtek a főúr gyermekeivel. Néha, még külföldi tanulmányútra is elkísérhették az arisztokrata gyermeket. Szándékosan fogalmaztam úgy, hogy „nevelődtek", hiszen nem csupán tantárgyszerű (diszciplináris) tudást sajátítottak el, hanem minden civilizatorikus jellegű ismeretet is. Helyes viselkedés a társaságban, az asztalnál, udvarlás, tánc. Asszonyi teendők a lányoknak (hímzés, a gazdálkodás felügyelete, hiszen az úr gyakran volt távol), közéleti teendők a fiúknak (a politikai szerepléstől a hadi kötelezettségekig, ide értve a lovaglást, vívást, fegyverismeretet, vagy éppen a csapatvezetést is). Az udvari könyvtár persze nyitott volt számukra, és gyakran volt közös olvasás is. Feljegyzték például, hogy Esterházy Miklós fraknói udvarában minden nap, ebéd után, kötelező volt megjelenni a felolvasásokon. És nem csupán vallásos témájú szövegeket olvastak. Minden említett ismeretkör könyvei ott sorakoztak az udvari könyvtár polcain.

A nagyobb udvarokban – és a németújvári Batthyány, a sárvári, majd pottendorfi Nádasdy, a fraknói, majd kismartoni Esterházy ilyenek voltak – számos tudós személy is megfordult. Ők vagy érdeklődésből érkeztek erre a vidékre, mint például a flamand botanikus, Pannonia első növénytanának megalkotója, Carolus Clusius (1526–1609), vagy különböző okokból nem maradhattak (vallási, politika) szülőföldjükön. Állítólag Johannes Kepler (1571–1630), a csillagász is időzött Németújváron. Ő szolidaritásból hagyta volna el Grácot, az Egyetemet, mert protestánsok nem maradhattak az örökös tartományokban. Ezek a tudósok, csakúgy, mint Batthyány Boldizsár (1543–1590) alkalmi tudós vendégei, vagy Batthyányi Ferenc (1573–1625) barátai – mint Balassi Bálint, a költő – mindig hoztak könyveket ajándékba, sőt, közösen olvasták ezeket az udvarban, és megvitatták tartalmukat. Ezeken a disputákon az udvar népe is részt vett, jobbára hallgatóként.

Batthyány Boldizsár Németújvárott protestáns iskolát is alapított, neves tanárokkal, így Beythe Istvánnal (1532–1612), fiaival, Andrással (1564–1599), és Imrével († 1624) az élen. Ezek a személyek tanárok, lelkészek, tudós kutatók voltak, az ide érkező külföldieknek partnerei. Sok külföldi menekült is érkezett a területre. Az örökös tartományokból elűzött lutheránusok, a harmincéves háború kezdetén (1618) felszámolt protestáns gyülekezetek vezetői Csehországból, Bajorországból, de jöttek Sziléziából és Württembergből is. Mindenki könyveket hozott magával, és ajándékozta a németújvári iskolának. Többen munkát kaptak a főúrtól. Például a württembergi Sulzból jött Johann Jacob Knaus, aki borostyánkői lelkész lett. Az ő könyvei közül ma 362 darabot őriznek a németújvári ferences rendházban, mert azokat a protestáns iskolának adta. Batthyány Ádám (1610–1659) katolizálása után az iskola megszűnt, a helyére települt ferencesek azonban a könyvtárat megőrizték a mai napig. Így a legrégibb magyar iskolai könyvtárat Németújváron találjuk.

A legnagyobb könyvtárak persze a gazdag arisztokraták gyűjteményei voltak. A modern, a kortárs európai irodalmat már nemcsak latin művekben megőrzött pottendorfi gyűjtemény kialakítója, a nagy műgyűjtő, Nádasdy Ferenc (1623–1671) volt. Kapcsolatban állt a legnagyobb könyvkiadókkal – a Moretus családdal Antwerpenben, Nürnberggen az Endtnerekkel stb. –, maga is alapított nyomdát Pottendorfban, majd Lorettomban. Könyvtára univerzális könyvtár, az egyes kiadások mutatják bibliofil ízlését is. Díszes *ex libris*eket is csináltatott a családi könyvtár darabjainak megjelölésére.

Nagyságában, és tartalmi modernségében ezt a könyvtárat is meghaladta Esterházy Pál (1635–1713) kismartoni gyűjteménye, amelynek alapját apja fraknói könyvtára jelentette. A rokoni kapcsolatok bővülése révén a Magyar Királyságon belülről – például az egykori Oláh Miklós-könyvtár darabjai –, és a Birodalomból is bővült. Építkezései során, a mérnökök, építészek, kertművészek, képzőművészek a munkájukhoz vetettek vele szakkönyveket. Ez a könyvtár azzal, hogy 2015-ben, azok a darabok is visszakerültek Kismartonba, amelyeket a szovjet csapatok Moszkvába vittek, a legrégibb egyben megőrzött magyar arisztokrata könyvtár.

A könyvtárak anyaga árulkodik a használat módjairól. Kik, kitől vásároltak, örököltek könyvet, vagy éppen, ki, milyen megjegyzéseket fűzött a könyv tartalmához a margón. Sok bejegyzés utal a közös használatra, jelezve, sokaknak nem volt könyve, az érdeklődés azonban létezett. A bejegyzés arról is árulkodik, ha dátum is szerepel rajta, hogy a könyv mikor került erre a területre. Azt mondhatjuk, hogy a 16. század végéig, a 17. század első évtizedeiig az európai szellemi áramlatok befogadása naprakész volt ezen a területen. A 17. század végén azonban már megkésettség mutatkozik, bár a Magyar Királyság nyugati peremén, Bécshez, Gráchoz közel élő arisztokraták modernnek tudták megőrizni könyvtáraikat.

MONOK ISTVÁN

Carmen cigánydalokat énekel (Carmen)

BÉCS EMIGRÁNS MAGYAR SZEMMEL

II. rész

A kötetcím részben fedi a tartalmat, valójában mégis inkább olyan képeslapokból áll össze, amik mintegy leporellóként sorakoznak, de alig állapítható meg, milyen rendszerezés szerint. A véletlent lehetne említeni, ha viszont nem így van, a kötetkezdő *Fogadalmi templom* szándékosságról tanúskodik. Az olvasó hajlamos az indulás után feltételezni egyfajta (belvárosi) körsétát, de ez az ötödik vers után, *Hütteldorf*, megszakad, majd az ezt követő második verssel, *Tavasz a Kahlenbergen*-nel folytatódik. Igen, a Fogadalmi templom jellegzetes magyar belépőként említi az 1848/49-es szabadságharcot a Ferenc József elleni merénylettel; ennek köszönhető a templom emeltetése. Az akkor még tejfehér két tornya

szelíd megértéssel néz a magyarokra,
ha világmegváltóként hadakozva
csörtetnek át a városon. (9. old.)

A vélt megértés bár oszträk viszonyulásra utal nem nélkülözi az iróniát, ami végső soron a költő sajátja. Ugyancsak magyar nyomokat idéz fel a *Graben* c. vers, amelyben *az esti Grabenen / már nem barangol Krúdy.* (20. old.)

Kannás a háborút és a megszállást követő barangolásai közben felfedezi és csalódottan emlegeti a nem éppen ínyére való változást:

... Bécs se már a régi,
mert túl nagy zaj van és piszok.

A Práterben autók bőgnek,
nyers benzinszaga van a földnek
s faj elfogynak a konflisok.

A kávéházak is kidőlnek,
bizony a győztes új időknek
eszpresszó kell és bárok.

A termekben twist s rock-and-roll jár,
és analogni teleholdnál
se szeretnek a párok. (u.i.)

Tíz évvel korábban, amikor Sopronból a bécsi Keletibe (Ostbahnhof) megérkezett a disszidens, még egészen más kép fogadta. Közönyösen kószál a romok erdejében (Romok, 44. old), és mégis, első benyomásként ez a háború utáni Bécs ívódott belé:

A rongyolt Ostbahnhof
ahol fényesedni kezdtek a kusza versek
a határról érkező zsebében
nincs többé
roppant darúk markában
omlik porrá a múlt
Sopron még mindig nyolcvan kilométer
de messzebb van mint San Francisco
a Belvedereben nem rettegnek a képek
részeg katonáktól
s a cseléd lányok sem sietnek haza
alkonyat előtt (A la recherche, 18. old.)

Mintha a közöny lenne az alaphangulat, tényként sorolja fel, mi fogadta érkezésekor, a porrá omló múlt mégsem vált ki belőle különösebb felkesedést. Van ennek a versnek azonban nem egészen rejtegetett utalása térben és időben: az induló költő Sopronból érkezett (vonattal), s magával hozott versei Bécsben érlelődtek költészetté. Kannás Alajos életében a múltból a modernbe forduló Bécs fontos állomás. Mint kortanú ezt az átmeneti Bécset élte meg két fázisban, és ez adja a kötetnek tulajdonképpeni ízét, zamatát. Emellett sajátságosan jelenül meg az a kínálat, ahogyan az emigráns felismeri, magába fogadja és tálalja a Várost.

Nem hagyja ki a legfontosabb látnivalókat – természetesen leginkább kívülről – de a távlatokat kináló Dunát, *A Práter melletti* apró házakat is megéknekli az *Óriáskerék*kel, meg az Öregdunát *(Örök nyár)*, mindenekelőtt a Kahlenberget látogatja többször is a Leopoldsberggel *(Tavasz a Kahlenbergen, Pastorale, Kilátó)*. Aztán sorra kerülnek a külsőbb kerületek is, *Margarethen, Hütteldorf, Pötzleinsdorf, Gürtel* jellegzetes miliőjükkel, csavargókkal és örömlányokkal; az elsőben említi a bambán mogorva Hochhaust, Bécsnek azokban az években épült (1954–1957) toronyházát.

Szintén toronyházzá magasodik *Duplafekete* c., ódának beillő panorámája az itt maradt magyarokkal, s egy-egy ecsetvonásnyi lendülettel karcolja meg a város mozzanatait ismét utalva a romokra, úgy összegezve :

... Már nincsenek romok,
a nyomor lassan elfogyott,
a munkaverseny elmaradt,
csupán a régi fák alatt
állnak bronzból a katonák,
akiknek széles, nagy nyomát
benőtte már a feledés. (59. old)

A magyarok pedig, akik tiszták, szegények, kötve is szabadok

Maradtak feledni, maradtak gyászra,
maradtak remélni életre-halálra,
s vissza-visszajárni a lezárt határra...
Így maradtam én is, mégha el is mentem,
így járok a Ringen, még ha el is estem,
s elmondom, hogy Bécsben mindent, mindent
láttam, mindig elvesztettem, amit megtaláltam
(u.i., 57. old).

A mindent látás összegzése telített vallomás mély közelséggel és bölcsességgel. A kezdeti idegenségen, gyökértelenségen túltéve magát írja le, mit jelentett számára Bécs:

Aztán kinyíltál, vagy talán csak bennem
álltak sarokba mind a kételyek,
az értelmetlent értve megszerettem,
s a különbség mögött a lényeget,

az embert vettem észre és a házak,
az ismeretlen hidak, templomok
valahol bennem helyükre találtak,
s a távolság közöttünk elfogyott.

Részemmé nőttél és Dunád is kék lett,
pedig nem jártam a való felett,
csak értettem az időntúli létet,
mint őszi parkban ülő öregek.
(Vallomás helyett, 45. old.)

DEÁK ERNŐ

Befejezés a következő számban

A GYAK bemutatkozása Bakonybélen

2017. június 17-én, szombaton **a Győri Antológia Irodalmi és Művészeti Alkotó Közösség (GYAK)** néhány tagja a bakonybéli Bakony Hotelben rangos irodalmi és zenei műsorral köszöntötte a település lakóit, valamint a szálloda vendégeit. A rendezvény címe: **Jó estét, Bakonybél!** volt.

Azzal a céllal utaztunk oda, hogy az ország különböző részeiből érkező turisták és a település érdeklődő lakosai előtt bemutatkozzunk, valamint új kulturális kapcsolatokat teremtsünk.

Horváth György keramikus, az antológiaközösség új tagja a szálló előtti térségen vendégcsalogató tárgyalkotásával jelezte rendezvényünk kezdését. A műsorban dalok, saját szerzeményű kisprózai alkotások, versek hangzottak el a szerzők tolmácsolásában. A rendezvény végén antológiakötetekkel, saját kiadványainkkal, valamint **Vehofsics Zsóka** természetfotóival ajándékoztuk meg a vendégeket.

Kiemelkedő élményt nyújtottak a kirándulások: az **Odvaskő barlanghoz** vezető meredek lépcsősor megmászása, a barlang fölötti sziklákon felhangzó, erdőt köszöntő tárgyalkotó muzsika, a Borostyán-kút vagy közismertebb nevén **„Szentkút"**, a Szt. Gellért tiszteletére szentelt kápolna, a Kálváriadomb meglátogatása.

Bakonybéltől vasárnap a **Pannon Csillagdában** búcsúztunk, ahol vetítéssel, tárlatvezetéssel, beszélgetésekkel tarkított kétórás tartózkodásunk során feltárultak előttünk a Világűr csodái is.

CSÁKY ANNA, a GYAK elnöke

Arcképvázlat Sárközi Mátyásról

Nem törlesztési szándék, hanem egészen természetes igény a párbeszéd keresése, kiszélesítése, miután az éppen 80 éves lett sokoldalú író, közíró a Bécsi Napló legrégibb gárdájához tartozik: lényegében a kezdeti időkből örököltük, amikor Hanák Tibor igyekezett érdemes személyekből munkatársakat toborozni. Kiválásakor (1984. dec.) oly módon volt segítségünkre a folytatásban, hogy külön levélben fordult az addigra társult szerzőkhöz: kiállásukkal, írásaikkal maradjanak továbbra is a Bécsi Napló támogatói. Köztük volt a Londonban élő Sárközi Mátyás is, aki később a szerkesztőbizottsági tagságot is vállalta, igaz, attól kellett tartani, hogy gyérülő jelentkezései a kapcsolatok megszűnéséhez vezetnek. Ez be is következett egyik alkalommal, jelezve, hogy nyugodtan kihagyhatjuk a nevét, írásaival úgysem ékeskedik a lap hasábjain. Nem fogadtuk el „ajánlatát”, mígnem hosszú hallgatás után mégiscsak jelentkezett. Legutóbb két könyvét is megküldte. Ma már egészen természetes az üzenetváltás, ha nem is mondható gyakorinak.

Feltételezhető, hogy a több mint harminc-éves kapcsolat személyes síkon is megmutatkozik, valójában eddig két alkalommal találkoztam Sárközi Mátyással Londonban és az egyik „Kufstein” tanácskozáson Felsőpulyán. Érthető tehát az érdeklődés személye, életútja iránt: ki az, akivel inkább virtuálisan, pontosabban „emilen“ keresztül érintkezünk, anélkül, hogy kopogtatni szoktunk volna egymásnál. A szétszóródásban megszokott dolog, különösen a rendszerváltozás óta, hogy a nyugati magyar fórumok megszűntével szinte kizárólagossá válik az egyoldalú Magyarország felé fordulás, pedig még mintegy tíz évvel ezelőtt Sárközi is sajnálattal illette az őt kérdező Csóti Györgynek a nyugati magyar újságok, folyóiratok megszűntét. Adottságaink természetéből fakad, ha most, július 19. után rákérdezünk: kicsoda Sárközi Mátyás és miért kell őt a kerek évfordulótól függetlenül számon tartanunk? Ilyenkor szokás a művek felsorolása mellett érdemeit is számba venni, hogy minél többen tudják: Sárközi Mátyás korát meghazudtolóan ragyogóan néz ki, s van benne valami hamiskás komolyság, ami bármikor mosolyra, nevetésbe vált át. Ma is göndör haja, bajusza olyan kifejezést ad arcának, hogy még nagy tömegben is bármikor felismerhető, azaz egész megjelenésével elüt környezetétől. Kissé sötétes bőre, húsos ajka spanyol lovag benyomásával mediterrán beütésre enged következtetni.

A külső mögött egészen sajátságos bensőség sejlik fel. Úgy beszél egyéni sorsának alakulásáról, mintha annak nem is tulajdonítana különösebb jelentőséget, ugyanakkor annyira családközpontú, hogy amikor önmagáról nyilatkozik, folyton szülei, nagyszülei, vérrokonai beszélnek belőle. Ebben a vonatkozásban szintén elüt az írók legtöbbjétől, akik Babitssal szólva egyedül tudnak lenni verseik hősei. Sárközi Mátyás csakis családi környezete, származásának tudatos vállalása által igazi személyiség. A sorsfordulók borzalmain a jelek szerint törésmentesen jutott túl, nincsenek feloldhatatlan görcsei, nem szelektálja élete mozzanatait. Ehhez az is hozzátartozik, hogy számára a család-rokonság egyben az a nagy közösség, ami őt nyelvében, kultúrájában hat évtizedes különválás-különállás ellenére a magyarsághoz köti. Nem észlelhetők nála törésvonalak, letisztult múlttal állta és állja meg helyét London és Budapest között.

Talán nem lenne nehéz kibogozni, kitől örökölte tulajdonságait, mégis inkább a családi nagypolgári környezet emelhető ki írókkal és költőkkel, apjával, Sárközi Györggyel, aki az elkülönülés helyett mindent megtett a plebejus-urbánus elkülönülés feloldásáért, anyjával, aki túlhangsúlyozás nélkül szinte példaképének mondható: mindenkit befogadott, minden helyzetben feltalálta magát, de mindent elutasított ami kommunista, s így sikerült neki megőriznie integritását.

Szinte meglepő az a következetesség, amivel ő hármincháron éven át megtartotta fogadalmát és a rendszerváltozás küszöbéig nem járt vissza Magyarországra. Mai szemmel ez nem különösebb erény, mégis az ő egyéniségének tartozéka, s hozzá oly módon, hogy a szigetország lakójaként is megőrizte és nagyon is aktívan ápolta nyelvét és kultúráját, sőt, ezen túlmenően tett a magyar értékek megismertetéséért és terjesztéséért angol környezetben.

Sárközi Mátyás mindamellett, hogy rokonszenves alak, nagyon értékes személyiség is, akinek talán legjellegzetesebb tulajdonsága, hogy élete irodalom: szóban és írásban elbeszélt történetek sorozata. Mit is kívánhatna még tisztelője, mint hogy adódjon lehetőség és talán nem is távoli jövőben nyomatékul összecsendüljenek poharaink.

Deák

Jókai Anna elment

Jókai Anna édesanyámra emlékeztet, szókimondása, néha csípős megjegyzései máig megmaradtak bennem. Egyenes tartású, kemény asszony volt ő, akinek halála szíven ütött, hiszen az érték, az erkölcs egy tartóoszlopa dőlt vele földre.

Mondhatnám műveiben él tovább, s mi, akik még tudunk olvasni, s szeretjük a vastag könyveket, s zajos világunkban a könyvvel kettes magányban valljuk: nem hal meg az, akinek művei ott sorakoznak polcunkon, s akinek személyes emlékét szívünk mélyén őrizzük.

Az az író volt ő, aki egyszerre volt közszereplő, s magányos alkotó, aki szeretett élni, szeretett emberek közt lenni.

A hetvenes évek végén, a nyolcvanas évek első felében neves írók fordultak meg tájékunkon, a megyei könyvtár ajánlatából csemegéztünk könyvhétre, így jutott el Jókai Anna Lébénybe is. Magával ragadott egyénisége, szerethető, okos asszony volt, aki nem várt udvarias dicséretekre, az igazi olvasót kereste bennem is.

A Napok volt az első Jókai Anna regény, amit Leningrádban vásárolt meg menyasszonyom a hetvenes években. Amikor ezt első találkozásunkkor említettem neki, jót nevetett. Akkoriban kapott Lengyelországban éppen díjat a könyv lengyel kiadójától, abban az országban, ahol eddig a regény cenzúra alatt állt. Csodálkozva gondolkodott el azon, hogy a könyv több napi vonatozás után tért vissza Magyarországra.

Aztán Hegyeshalomban szerveztünk találkozót vele, s majd később Mosonmagyaróváron tanárokkal, s ő, aki valaha aktív tanár volt, előadásával magával ragadta a több száz fős közönséget.

Szeretett enni. A legjobb ízű beszélgetésekre mindig terített asztal mellett került sor. Ezért mulattam magamban, amikor meghívónk utolsó találkozásunkon Magyaróvár legelegánsabb étterme felé kalauzolt. Anna végigböngészte az étlapot, majd egyszerűen megkérdezte: Valami ennivalóhoz is hozzá lehet-e jutni? A pincér zavarba jött, s elmondta, hogy a friss saláta egyenesen Bécsből érkezik. Ez csak olaj volt a tűzre, az írónő csodálkozó szeme tágra nyílt, nem értette, hogy miért kell salátáért Bécsbe menni. Paprikás csirkét szeretett volna enni. Ilyen étel persze nem volt az étlapon. Kicsit dohogott még azon, hogy magyar ételt miért nem tartanak, választott egy egyszerűnek tűnő fogást magának.

Jókai Anna úgy tartozott hozzá az életünkhöz, mint a levegő, s a jó pohár víz. Élni nem lehetett vele könnyű, de ki vágyik unalmas életre?

A rendszerváltást követően járta az országot, mint a jó tanító, többször megfordult Bécsben is, s a Központi Szövetség által fenntartott Bécsi Magyar Iskola diákjainak kézzel írott elismerően biztató sorokat hagyott hátra. Vallotta: a magyar nyelv csodálatos, s benne élni nagyszerű dolog, azt megtartani kötelesség.

Nyolcvanöt évesen ment el közülünk, sokunknak váratlanul, nem is gondoltuk, hogy ez is megtörténhet. Öröksége azonban velünk él, hiánya bennünk lüktet.

Legyen könnyű neki a föld!

Böröndi Lajos

Az Örök Hazába költözött a spirituális realizmus megteremtője

Egy évvel ezelőtt, amikor még javában dolgoztunk Jókai Anna portréfilmjén, nem gondoltam, hogy ezen a nyáron már nem lesz velünk. Vagy amikor majdnem egy évvel ezelőtt búcsúbeszédét tartotta Oláh János temetésén és azt mondta, nem gondolta hogy ő, az idősebb áll költőtársa sírjánál. Azt hittem, hittük, hogy Anna örök. De valóban az is. Nem csak hátrahagyott hatalmas életműve alapján, hanem hite alapján is, ahogyan készült átköltözni a másik, létező, de számunkra még láthatatlan világba. Mert készült. Csak miután befejezte utolsó munkáját, az „Átvilágítást”, vonult be a kórházba. Tudta, hogy súlyos beteg, de nem akart befejezetlen művet hagyni az utókorra. Azt kívánta, hogy az életét és a „mindenséget”átfogó mű a halála után jelenjen meg a nagyközönség előtt. Úgy is történt. Pünkösd hétfőjén „aludt át és ébredt egy új világba”. Hitt abban, hogy az élet nem ér véget a halállal, hanem új élet veszi kezdetét, az elalvás után szép ébredés kezdődik. A Ne féljetek című, utolsó, róla készült portréfilmben szép ébredést kívánt minden embertársának. Temetése június 26-án volt a budapesti Magyar Szentek Plébánián. Hamvai előtt országunk vezetői is lerótták kegyeletüket. A kormány saját halottjának tekintette. Anna, köszönjük, hogy éltél, alkottál, adtál nekünk széles körű világlátást, életünk nagy kérdéseire választ. Köszönjük, hogy tanítottál és tanítasz bennünket és az utánunk jövőket. Tanításaid nem évülnek el.

„Ahonnan jöttünk, az nem rajtunk múlott, hol megrekedtünk, azt mi formáltuk, hová hívnak, arra nekünk kell rátalálni.” (Jókai Anna)

Jánosi Antal

Nekünk csak egy Aranyunk van…

Egy Aranyunk van az igaz, de mennyire sokat jelent! Vajon hány ember kapott a világon díszpolgári kitüntetést születése után kétszáz évvel? Szerintem senki sohasem, ám Arany Jánossal ez történt: születésének kétszázadik évében, 2017. március 2-án, Eric Fairbrother, A Walesi bárdokban megörökített Montgomery város jelenlegi polgármestere, Arany János posztumusz díszpolgárságát tanúsító angol-walesi nyelvű oklevelet adott át a Petőfi Irodalmi Múzeumnak Budapesten. Fairbrother úr ezzel fejezte ki Montgomery város elismerését és háláját, hogy az ötszáz kivégzett walesi hazafinak halhatatlan emléket állított Arany.

Nehéz szavakba önteni, ki is nekünk Arany János, mert nincs az a túlzó jelző, mely művészi sokoldalúságát, óriási nyelvi tudását, lírai nagyságát, tárgyi műveltségét kellőképpen kifejezné.

A magyar nyelv szótára ő, aki nemcsak költőnek óriás, hanem emberi nagysága is lenyűgöző. Arany nélkül nem lenne nyelvünk olyan gazdag, olyan kifejező, olyan bravúrosan szellemes.

Vagyontalan családban született, mert a zsenik – érdekes módon –, ritkán születnek palotákban, s mindvégig, egész életében a dolgos, szorgalmas egyszerűséget szerette. Szinte érthetetlen, hogy ez a költőóriás milyen pontosan végezte adminisztratív munkáját, a társadalmi dicsőségnek fittyet hányva. Pedig ő is sikeres ember volt, a Kisfaludy Társaság elnöke, a Magyar Tudományos Akadémia igazgatója és főtitkára, kitüntetések birtokosa, ám mindezeknél sokkal jobban érdekelte a költészet, saját művészi elhivatottsága. Briliánsan fordított ógörög tragédiákat, Shakespeare fordításai ma is időtállóan utánozhatatlanok.

Arany neve 1846-ban, a Toldi című elbeszélő költeménnyel vált egycsapásra híressé, elismertté, mert megalkotta azt a történetet, mely egyben a bűnbeesett fiú megtisztulása, megdicsőülése, de egyben az emberi gyarlóság, szenvedés, gyűlölet, szeretet nagyon is valós ábrázolása. A legmagasabb szintű költészet, mely mégis mindenkit megérint, hiszen egész Magyarország tudná talán ma is kívülről folytatni az Előhang sorait:

„Mint ha pásztortűz ég őszi éjszakákon,
Messziről lobogva tenger pusztaságon..... “

Már ebben a korai korszakában megmutatkozott, hogy Arany mennyire ismeri az emberi lélek mélységes rejtelmeit, melynek igazi bizonyítékai későbbi balladái. A balladák történelmi és egyéni sorsot bemutató lélektani művek, azt szoktuk mondani, Arany a balladák Shakespeare-je. Történelmi balladái burkoltan utalnak a Haynau-féle politikai elnyomásra, mint az V. László és A walesi bárdok, de ezek lélektani drámák is egyben, az elkövetett bűnök miatti lelkiismeretfurdalás tragikus következményei. Aranynál jobban, lehelet finomabban senki nem ábrázolta az elborult elmét, az összeomlott lelki világot, az emberi sors valóságát. Az Ágnes asszony, a Tengeri hántás, a Vörös Rébék, a Tetemre hívás mind-mind a bűn és bűnhődés problématikáját tárja elénk, s a görög tragédiákhoz hasonlóan utalnak arra, hogy gyakran könnyed hibákból származhatnak súlyos következmények.

Arany közösségi költőnk is, mint magyar Homérosz, létrehozta a hiányzó eredet-eposzunk helyett a Rege a csodaszarvasról című költeményt, s ezzel a magyarság régmúltjáról szájhagyományban őrzött történeteket összegezte költői formában.

Születésének 200 éves évfordulóján, számos rendezvénnyel, kiállítással emlékeznek meg róla Magyarországon. A Magyar Nemzeti Bank érméket jelentetett meg a jeles évforduló alkalmából, s most, hogy már a walesiek is díszpolgárrá avatták, biztosak lehetünk abban, hogy a Toldi végszavait idézzem:

„Dicső híre-neve fennmaradt örökre.”

Czellár Judit

Elhunyt Kántor Lajos

(Krónika, 2017. július 22.) Életének nyolcvanadik évében elhunyt Kántor Lajos kolozsvári irodalomtörténész, filológus, kritikus, szerkesztő. A Korunk volt főszerkesztőjének halálhírét fia, Kántor László tette közzé közösségi oldalán.

A neves erdélyi magyar értelmiségi – akinek neve egybeforrt a kincses várossal – Kolozsvárt született 1937. augusztus 7-én. A kincses városi református kollégiumban kezdte középiskolai tanulmányait, ennek utódjában, a 2. számú Fiúközépiskolában érettségizett (1954), a Bolyai Tudományegyetemen szerzett magyar nyelv és irodalom szakos tanári diplomát (1959), majd a Babes-Bolyai Tudományegyetemen doktorátust (1979). 1959-től kezdve a Korunk folyóirat irodalmi szerkesztője, 1963-tól a művészeti rovat vezetője is; a Korunk Galéria irányítója. Kritikáit, irodalmi publicisztikáját az Utunk, Igaz Szó, A Hét, România Literară, Gazeta Literară, Steaua közölte, tanulmányai számos erdélyi, anyaországi, ugyanakkor csehszlovákiai és jugoszláviai lapokban szerepeltek.

Az 1989-es fordulat után bekapcsolódott az RMDSZ munkájába és a Korunk főszerkesztői teendőit látta el, 1993-ban megválasztották a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete (MÚRE) elnökének, haláláig irányította a Kolozsvár Társaságot. 2013-ban a Magyar Tudományos Akadémia külső tagjává választották. Kántor Lajos a Krónika 1999-es indulásakor – 2000 áprilisáig – betöltötte a napilap szerkesztőtanácsának elnöki tisztségét. Számos díj, kitüntetés birtokosa: 1992-ben Joseph Pulitzer-emlékdíjat, 1998-ban József Attila-díjat, 1999-ben Pro Literatura-díjat, 2004-ben Széchenyi-díjat, 2012-ben Látó-nívódíjat, 2015-ben Magyar Örökség-díjat kapott.

† T. Ágoston László

T. Ágoston László író, újságíró – a Magyar Írószövetség és több irodalmi társaság tagja – életének 75. évében, Budapesten, 2017. július 13-án, türelemmel viselt betegségben elhunyt.

Novelláit és egyéb írásait, több mint ötven éven át, hazai és külföldi magyar nyelvű lapok, irodalmi folyóiratok, antológiák közölték. Tizenkilenc önálló könyve jelent meg.

Az Írószövetség klubjában öt esztendővel ezelőtt, 2012-ben tartott születésnapi ünnepségén a művészet lényegéről így vallott: *„A kőfaragó nagyon jól ismeri a márvány szálhasadását, mégis csak kőfaragó marad. Az lesz a szobrász, aki a szívét is belefaragja, és benne is hagyja, míg világ a világ.”*

A református hitét gyakorló T. Ágoston László nem kaphatott Istentől nagyobb ajándékot, mint a küzdelmekkel és boldogságokkal átszőtt, remek alkotásokat eredményezett életét. Sorsa súlyos csapásait végig elviselte, és makacs kitartással őrizte a szívében született szeretetet.

Lenkey János huszártábornok leszármazottaként évtizedeken át kutatta az 1848–49-es szabadságharcot, ebből született élete főműve, „A két Lenkey” című történelmi nagyregény. A Bécsi Napló ismételten közölte írásait.

A Magyar Írószövetség tagja, a Krúdy Gyula Irodalmi Kör alapító főtitkára, temetésére 2017. július 31-én 12 órakor került sor a Rákoskeresztúri Református templom urnatemetőjében (1173. Bp. Pesti út 31.).

75 éve született Hajnóczy Péter

Apja (Hajner) Hajnóczy Béla 1948-ig jogász, majd gyári munkás. 1962-ben elhunyt, s az özvegye elmondta a 20 éves fiuknak, Péternek, hogy őt örökbe fogadták, egyéves koráig menhelyen élt. Édesanyja Hasznos Anna, piaci árus. A szép szál, nyurga fiatalember, aki 1958-ban, mint úszó, a győztesek dobogójára is felállhatott, lelkileg összetört. Nem maradt az Üllői-úti otthonukban, inkább megtanult „éhezni, fázni, csövezni”. Fogódzó nélkül indult az életnek: rakodó lett a Közért elosztó telepén.

A 70-es évek közepén a Magyar Írószövetségnek már ezer tagja volt, de abban a hazug, henye, moccanatlan politikai közéletben a magyar próza megújhodása még lappangott – valahol. Szüleink meggyötört nemzedékének pökhendi zsarnokai ’56 őszén olyan alapos leckét kaptak, hogy a húsz évvel később felnőtt fiatal magyar értelmiség a kibeszéletlen múltról, közös dolgainkról őszintén nem írhatott, vitát nem kezdeményezhetett. Nem is volt kivel. Pándi Pállal vagy Rényi Péterrel? Ugyan! Sok gyilkos élt még. Soha Magyarországon annyi gyilkos nem szaladgált szabadlábon, mint akkor. Ávós pribékek, kalózpofájú verőlegények, fegyvertelen tüntetőkre lövetők, az oroszokkal falkában járőröző pufajkások, a vérbírák… (Legtöbbjük rendész, ellenőr, laktanyai könyvtáros, titkár, a pártüdülők gondnokai lettek: csupa feddhetetlen káder. Noha némelyiküknek már több füle volt, mint foga, kivételezettségük a társadalomban megmaradt.)

Parafrázis Kleistre

Hajnóczy Péter első novelláskötete, *A fűtő*, az 1975-ös Ünnepi Könyvhétre jelent meg, minden példánya elkelt és kiadói nívódíjat kapott. A címadó novella hőse Kolhász Mihály fűtő, aki a salakozásnál keletkező mérges gázok ellen védőitalt kap, napi fél liter tejet. Egyik őszi naptól kezdve *„takarékossági okok”* miatt, *„felsőbb utasításra”* – nem kap többé tejet. Nyissa ki az ablakot! Kolhász a döntést *„az emberi faj elleni merényletnek és gaztettnek”* minősíti. Végigtalpalja a gyári hierarchia lépcsőfokait, de mindenhol ugyanazt az alamuszi választ kapja: *„A bizottság döntése törvényerejű rendelet.”* A novella végén a fűtő meghátrál, újra megjelenik a munkahelyén és munkába áll.

Hajnóczy írása Heinrich von Kleist *Kohlhaas Mihály* c. kisregényének a parafrázisa. Kleist történetének a hőse módos, istenfélő lócsiszár, akitől a tronkai várúr elorozza két szép lovát. A felbőszült Kohlhaas, mint az arkangyal öldöklő helytartója dúlja végig szedett-vedett seregével a szászok tartományát. Nem hátrál meg! Elfogják és vérpadon végzi. Vajon Hajnóczy *Kolhász Mihály*a miért hátrált meg? Mert belátta, hogy az igazság nem győzhet a Fennálló Rend ellen.

Az új, lázadó hang nem tetszett az illetékes kultúrbakternak. A Magvető, Bor Ambrus főcenzor letiltó határozata miatt, a könyvet visszadobta. *A fűtő* azért jelenhetett meg a Szépirodalmi Könyvkiadónál, mert ott a jellemes Domokos Mátyás felelős kiadót nem érdekelte Bor véleménye.

Az olvasóknak viszont tetszett az igazáért hőbörgő fűtő bátorsága, s a történet szelíd befejezését is tudomásul vette. Hős melós nincs, csak volt: a sztahanovista. *A fűtő* történetében érezhető a *szabadság-hiány folytonos jelenléte. „A nincs visszapofázás süket világállapota.”* (Bán Zoltán András)

A Valóság 1978. 10. száma közölte Hajnóczy Péter *Az elkülönítő* c. rövid szociográfiáját. A történet: Sz. Aliz magányosan élt a jó fekvésű tanácsi főbérletében, s arra szemet vetett egy magas beosztású városi vezető. (Hajnóczy ezt nem írhatta le.) Telt az idő. Sz. Aliz a „magányát” két hónapig a fővárosi Árpád Kórház idegosztályán kezelteti, s ott felkeresi a Tanács Szociálpolitikai Osztály tisztviselője, aki azt a sanda tanácsot adja neki, hogy kérvényezze elhelyezését egy szociális otthonban. Ott jobban gyógyul, mint a kórházi betegek között… Sz. Aliz beadja a kérvényt, s anélkül, hogy szakorvos látta volna, elviszik a szentgotthárdi, elmebetegeket gondozó, zárt intézetbe. Házacskáját a Tanács Lakásügyi Osztálya tüstént „egészségre ártalmasnak” minősíti, majd kiutalja ama magas beosztású városi vezetőnek, aki azt átépíti és berendezi vadászlaknak… (Ezt sem írhatta le.)

Hajnóczy Péter a Balázs Béla Filmstúdió anyaggyűjtő csoportja segítségével hangfelvételeket készített Szentgotthárdon – sokat! – s amikor a szerző és a Valóság ellen rágalmazási és sajtóper indult, a Fővárosi Bíróságon tartott tárgyalás második menetében elővette a magnótekercseit – láss csodát! – a bíró, a *felülről* ránehezedő nyomás, manipulálás ellenére, sem a szerzőt, sem a folyóiratot nem marasztalta el. (Az umbuldával a Kossuth Rádió 168 óra című műsora is foglalkozott, így a felháborodott hallgatók a „szocializmus építésének” kellős közepén árasztották el leveleikkel az *igazságos* Kádár János titkárságát.)

1976-tól Hajnóczy Péter nem maradt kazánfűtő, sem figuráns, betűszedő, kabinos, szódás, szenes és szentképárus sem, hanem megpróbált az írásaiból megélni. A helyét már kijelölték a *tűrt* kategóriában. Szegényen élt, mint a vékonypénzű írók általában. Összes földi vagyona belefért abba az őzirha-színű, bőr, sörétnek való vadásztáskába, amit a vállára vetve mindenhová magával hurcolászott. Rendszerszolga nem lett, a hatalommal nem enyelgett. Hajnóczy szótárából hiányzott az „elvtárs” szó, pedig akkoriban minden fütyinger elvtárs volt. (Vagy senki.)

Hajnóczy Péter önvallomása: „Nem steril írónak tartom magam. Irodalmi író vagyok, a véremmel írok. Írj vérrel: és megtanulod, hogy a vér lélek.” Hajnalban írt, az írást ő *küldetés*nek érezte. (Valójában gyógyult, ha írt: könnyebb lett a nehéz.) Különös viselkedése – olykor menekült, rejtőzött – pánikbetegségre utal. A valós félelmet nem ismerte. Olyan tenyere volt, mint a lapát. Kamaszkorában naponta, sok-sok órán át kallózta vele az uszoda vizét, s oda kellett ám a szufla és muszkli. Rangra, címre nem adott. Egyszer berontott Juhász Ferenc főszerkesztői szobájába, rávicsorította fogatlan ínyét, s kevés híján ráborította nagy költőnkre a másfél mázsás íróasztalát.

Élt 39 évet

Hajnóczy szerepét Mészöly Miklós találóan vette észre: „Olyan bázissá, mögöttes ösztönzővé vált, akihez később is vissza lehetett nyúlni: a bátorsághoz, merészséghez.” „A szabadság volt műfajának fő ismérve!” (Földényi F. László)

Németh Marcell, az ELTE Esztétikai Tanszékének a tanára monográfiát írt Hajnóczy Péterről. (Kalligram, Pozsony, 1999.) Tanulmánya kiváló, elfogulatlan, de ha más tudományág felé kalandozik, mint az irodalom, eltéved. 115. oldal: „Az Anticol gátolja, hogy a férfi alkoholt igyék.” ”Az Anticol a szervezetbe jutásával azonnali halált okoz.” – írja az esztéta. Szamárság! Az Anticol ugyan komisz kémiai szer, de az akaratot nem „gátolja”. Aki ráiszik, rosszul lesz. Néha annyira, hogy azt jajgatja: - Óh, hogy maradtam volna inkább az apukám bögyörőjében! De az Anticol nem cián vagy csótányirtó, nem okoz „azonnali halált”, ahogy a villanypásztor sem üti agyon a tehenet, ha hozzáér.

Hajnóczy Péter társtalanul vergődő, sebzett, magába zárt lélek volt, a létbe kilökött, szeretetlen gyerek. *„Egy iszonytató negatívizmust vágott a világ képébe.”* (Nádas Péter)

Daliás alakját az elhízás, erős szervezetét az olcsó, bolti, pancsolt mérgek legyöngítették. Életereje korán kimerült. 1981. augusztus 7-én halt meg, 39 éves korában. Halálhírét a Népszabadság néhány sorban közölte.

Szabó Ferenc László

Akié Carmen, az életével fizet (Carmen)

JELEN SZÁMUNK KÉPEI

Úgy tűnhet, mintha Salvador Dalí (1904-1989) alkotásai a művész külön engedélyével kerülnének lapunk hasábjaira. Nem egészen, de mégis: az idei „Mogersdorf” Szimpozium helyszíne Lendva és időpontja egybeesett az ottani várban megrendezett Dalí-kiállítással (2017. május 18. – október 31.), melynek megtekintése élményszerűen egészítette ki a kultúratörténeti konferencia programját. Tagadhatatlan meglepetésül szolgált a ritka esemény, habár a magyar kisebbség központját képező kisváros ugyancsak merésznek bizonyult Dalí száznál több alkotásának bemutatásával. E mögött az a törekvés húzódik meg, hogy rangos művészek kiállításával 2025-re elnyerjék az Európa Kulturális Fővárosa címet.

A minőségileg kifogástalan katalógus – mintegy az ottani légkör kisugárzásaként – négy nyelven jelent meg, valamennyi kiállított tárgy reprodukciójával. A kiállítás Dalítól származó címe Recettes d´immortalité – A halhatatlanság receptjei címmel tükrözi a nagy művésznek különböző témakörökből összetevődő világát, ami az egyéni szemlélet és kivitelezés ellenére sorozatszerűen általában más műfajokból merít vagy éppenséggel azoktól kapott ihletet. Don Quijote, Alice Csodaországban vagy Carmen az irodalomhoz és a zenéhez kapcsolódik. Mózes és az egyistenhit Michelangelo Mózes szobráról készült domborműve Siegmund Freud, Mózessel foglalkozó tanulmánya bevonásával szintén egész grafikai sorozat megalkotására ihlette Dalít.

Jelen számunkban George Bizet Carmen operájából merített sorozatából válogatott képekkel emlékeztetünk Salvador Dalí halhatatlan alakjára, egyben kifejezve Lendva város Galéria-Múzeumával szembeni elismerésünket.

AZ IGAZI TITOK – Szabadkőműves kiállítás Bécsben

300 Jahre Freimaurer: Das wahre Geheimnis címmel nyílt kiállítás 2017. május 18-án az Osztrák Nemzeti Könyvtár Dísztermében (Prunksaal) a Josefsplatz-on. Bizonyára titokzatosnak tűnik e Társaság, homály fedi kilétét, célja sokak számára ismeretlen. A kiállított tárgyak vajon megadják-e a választ? A szabadkőművesség – angolul Freemasonry, franciául Franc-maconnerie, németül Freimaurerei – olyan testület, amelynek tagjai páholyokba tömörülnek. A „páholy“ nem csak helyiség, ahol a tagok összejönnek, hanem a testvérek csoportját is jelenti. Nevüket a XII. században Franciaországból Angliába vándorló és ott működő kőfaragó, kőműves, építőmesterektől kapták, akik titkosan őrizték mesterfogásaikat, a gótikus építészeti stílus egyedülálló technikai alkalmazását. Létrehozták saját közösségeiket, a szabad kőművesek testvérisége testületeiket (Fraternity of Freemasons). Szakmai tudásuk vallási, erkölcsi jelentőséggel párosult, alkimista, kabalista, babonás hagyományokat őrző jelentésekkel. A kiállítás hangsúlyt fektet a páholy kialakulására, a modern szabadkőművesség történetére, amelyet 1717. június 24-től számítanak, amikor Angliában négy páholy összefogásából Londonban megalakult az első Nagy Páholy (Premier Grand Lodge of England) a Lúdhoz és Rostélyhoz címzett fogadóban. 1723-ban kiadták alkotmányukat. Létezésüket már a kezdetektől fogva konfliktusok, ellentmondások kísérik. A felvilágosodás nyomán a szellem szabadságát, erkölcsi értékeket vallva, a rousseaui inspiracion alapján számtalan formában működnek világszerte. Alapvető követelmény az Istenbe vetett hit vallási hovatartozástól függetlenül (a dogmatikus szervezetekben az Isten-hit nem volt elvárás). A páholyokban a vallási és politikai témák megvitatását alkotmányukban tiltják, ezért Istent a szóhasználatban a Világegyetem (Univerzum) Nagy Építőmesterének nevezik. Anthony Sayert választották meg a nagypáholy első nagymesterének. A kiállításon színes kép mutatja az érdeklődőknek a társaságok működési rendszerét, hierarchikus felépítését, élén a nagymesterrel, alatta a különböző tisztségeket betöltőkkel. Figyelemreméltóak a misztikus szimbólumok, a kiállított tárgyak, s azok jelentősége. A látogatóknak valószínűleg az is feltűnik, hogy bizonyos jelképekkel, azonos ábrázolásokkal már találkoztak tudományos, művészeti területeken, vallástörténetben, s nem véletlenül, építészeti alkotásokban. A kiállítás megrendezését – már a témaválasztás különössége miatt is – hosszas, bonyolult előkészületek előzték meg. Munkahelyemen izgatottan lapozgattam asztalomon az ellenőrizésre váró könyveket, nyomtatványokat. Kíváncsi voltam, miben rejlik e téma titokzatossága, a nyilvánosság előtti elhallgatottsága, amely még inkább felkelti az emberek figyelmét, ha meghallják a „szabadkőművesség“ szót. Nem tudni, kik a tagjai, mi a céljuk, némely ember zavarba jön, ha szóba kerül a téma – talán közük van a társasághoz? – nem lehet tudni. Számos ellentmondás, híresztelés szól róluk. Kék bőrkötésű könyv borítóján kilencágú csillag közepén ‚G’-betű; a szabadkőművesség alapvető jelképe a derékszögű vonalzó a szárai fölé helyezett körzővel, amelynek a közepén helyezkedik el a nagy Geométert, a világegyetem építőjét, a felsőbb értelmet jelentő ‚G’-betű.

Johann Georg szabadkőműves és tanár gyűjteményes könyvébe (címlapon: „Den Hochwürdigen Würdigen und lieben Brüdern und Freijen Maurern“) belelapozva, a tagok fekete árnyképein kívül (köztük W. A. Mozarté és Ignaz von Borné, aki nagy hatással volt rá), további jelképeket találok: Mindent Látó Szem, csillag, vonalzó, kalapács, körző, vakolólapát, hold, nap, földgömb, könyv, mérleg, homokóra, kereszt, kígyó, koponya, piramis, kard, érem, pókháló és tojás a fészekben („Gott wog mir dar, was er mir geben wollte, und schrieb mit eigner Hand, wie lang ich leben sollte, bevor ich noch gebohren war.”) stb. Ezek jelentéséről is tájékozódhat a látogató. Titokzatos rajzok, egyiptomi fáraó szarkofágjára emlékeztető koporsó, halálfej, négy égtáj, ledöntött oszlopok, hajó a vízen; rejtélyes üzenetek, kívülállók számára ismeretlen, értelmezhetetlen jelek, idézetek, mind csak növelik a kíváncsiságot. II. József idején a közélet számtalan ismert személyisége volt tagja a páholyoknak, amelyeknek száma egyre növekedett. Leopold Mozart (W. A. Mozart apja) és Joseph Haydn is beavatott lett. A zseniális zeneszerző W. A. Mozart több bécsi páholy tagjaként szerzett szabadkőműves zenét; páholynyitásra, páholyzárásra és kantátát Ignaz von Born tiszteletére „Die Maurerfreude” címmel. Tudatos szerepvállalását kifejező műveinek, a Varázsfuvolának (Die Zauberflöte) és a „Maurerische Trauermusik” -nak (KV477.) eredeti partitúrái is láthatók a bemutatón. Ez utóbbit két testvérnek, Mecklenburg-Schwerin és Esterházy hercegnek komponálta.

Jelentős ausztriai múltja ellenére 1848 után betiltották a szabadkőművességet Ausztriában, Magyarországon ellenben a kiegyezés utáni liberálisabb egyesületi törvények lehetővé tették, hatósági felügyelet nélkül osztrák páholyok alapítását is magyar határmenti városokban (Pozsony, Sopron), míg a birodalom nyugati felében csak „politikamentesen” működhettek szabadkőműves egyesületek.

A kiállítás érdekessége nem csak magában a szabadkőművesség történetében és „megmagyarázásában” rejlik, hanem a furcsa, első pillantásra összefüggéstelen személyes tárgyak sokszínűségében is. A tárlat előkészítése komoly munkát jelentett a restaurátorok számára.

Fontos nyelvtudományi eredmény és állomás volt a szabadkőművesség történetében egy önálló nyelv, az eszperantó megalkotása, amelyet 1913-ban a szabadkőműves világszövetség nyelvévé nyilvánították. Megalkotása (1887) Lazar Markovics Zamenhof, zsidó származású orosz anyanyelvű, varsói szemorvos (Doktoro Esperanto jelentése reménykedő doktor) nevéhez fűződik.

A vitrinekben Alfred Hermann Fried nyelvkönyvén és Béke Nobel-díján kívül rendfokozatok, érmek, valamint rituális, beavatási kellékek, a jellegzetes öltözék, a díszes hímzett vállszalagok, a sautoir, azaz Schärpe láthatók.

A különböző országok gondolkozásmódja nem volt egységes, sokszor még az országokon belül is eltért, ezért 1930-ban ismételten politikamentességet hirdetve Genfben és Bécsben központi szervezet jött létre a nagypáholyok kapcsolattartásáért.

Célkitűzésükre utal egy 1921-ből való könyvcím, Weltfreimaurerei, Weltrevolution, Weltrepublik (szerzője Friedrich Wichtl, az I. Köztársaságban a Német Nemzeti Párt képviselője az osztrák parlamentben).

Működésük számtalan érdek-összeütközést váltott ki megalapításuktól kezdve. Egyházi vonalon pápák tiltakoztak ellenük – IX. Piusz pápa 1864-ben „veszedelmes eltévelyedés“-nek nevezte a szabadkőművességet. Hitler üldözte a csoport tagjait.

A látogatók meglepődve fedezhetik fel a Társaság tagjai között a közélet híres szereplőinek, tudósok, politikusok, elismert művészek portréit. Az első Bécsben alapított páholy (1742) tagjai között magyar főurak és nemesek is voltak. A magyar szabadkőművesek sorai között nagyon sok közismert személyiség található.

Vajon kielégítő választ ad-e az anyagában érdekes kiállítás arra, hogy mi van a kulisszák mögött? Ezt döntsék el a 2018. január 2-ig tartó kiállítás látogatói.

Ádám Ágnes (Österreichische Nationalbibliothek)

Szűkszavú teljesség

Kérdés-felelet Vermuth Attila költővel

Néhány évvel ezelőtt egy kedves ismerősöm által találtam rá verseire.Mély tartalmú mondanivalója, másutt frappáns, groteszk humora ragadott magával. Gyermekkora óta közeli kapcsolatban van az irodalommal, bár tizenegy-két éves korában megírta első „versét", komolyabban hat éve foglalkozik írással, valamiféle belső kényszer hajtja. A költészetben József Attilát, Pilinszky Jánost és Fodor Ákost tartja legtöbbre, ez a „Szentháromság" számára leginkább meghatározó.

„József Attila a legfényesebb csillag a magyar költészet egén". Pilinszkyről így nyilatkozik: „Kiemelkedőnek és hozzám nagyon közel állónak tartom Pilinszky líráját is. Lenyűgöz az a tisztaság, emelkedett egyszerűség, ami például az Itt és most című versét is jellemzi: „A gyepet nézem, talán a gyepet. / Mozdul a fű. Szél vagy zápor talán, / vagy egyszerűen az, hogy létezel / mozdítja meg itt és most a világot." – Ladik Katalin népi szürrealizmusát emelte még ki, s annak ösztönző hatását. Vasárnap: „Elmentek a hajók. / Megeszik a galambot." Vagy az egyetlen sorból álló Könnyek: „Két szék vagyok."

– *S hogy Vermuth Attila számára mitől vers a vers, a következő választ kaptam:*

„Semmiképpen sem a formától. A tartalom az elsődleges: a mondanivaló és/vagy a hangulat. Irtózom a formalista, virtuózkodó, kínosan szabályszerű irományoktól, ahol a verstani ismeretekkel való kérkedés agyonnyomja a szöveget. Sokszor már a rímeket is feleslegesnek tartom. Azok nélkül is ki lehet fejezni a mondandót, és nincs az az érzés, hogy csak azért kerül bele egy-egy szó a szövegbe, mert stilisztikailag passzol egy másikhoz."

– *És ezen túl?*

„Lehetőség szerint legyen rövid, tömör, minden feleslegtől mentes, esztétikusan karcsúvá faragott. Nem árt, ha meglepő, ha elrugaszkodik a hétköznapi valóságtól. Ugyanazt (vagy majdnem ugyanazt) a nyelvet használva mutasson túl önmagán. Nagyon szeretem a (groteszk) humort is."

– *Verseidet olvasva valóban a tömör, rövid, egyszerű kifejezés a legjellemzőbb, pár sornál hosszabb verset rég olvastam tőled. Ez a teljesség eléggé szűkszavú. Mi, vagy ki vezetett „idáig"?*

„Az igazán rövid versek szeretete vezetett el a haikuhoz és Fodor Ákos feltétlen tiszteletéhez. Ahogy távolodtam a klasszikus japán haikutól, úgy kezdtem mind többre becsülni az ő inkább modern, nyugati típusú, létbölcseleti remekléseit. A Tükör című alkotását hasonló személyiségvonásom okán idézném: „A világ tőlem / elvonultan él. Oka / biztosan van rá." Költészete a magyar haiku legfelső fokát jelenti (nemcsak) számomra.

A fentiekből következik, hogy legkedveltebb versformáim a haiku, a négysoros, vagy bármilyen, szabadabb jellegű párosros.„ – Honnan jönnek a témák? Honnan jönnek azok az érzések, gondolatok, amelyeket szívesen jelenítesz meg versként/versben? „Szeretem alkalmazni a szövegköziség technikáját: meg-megidézem a nagyokat, szívesen utalok híres költeményeikre. A klasszikus versek mellett filmek, zenék, de akár mesék is szoktak inspirálni.

A költészettel való foglalatoskodás szerves része lett mindennapjaimnak, és úgy vagyok már vele, mint a zenével: lehet nélküle élni, de nem érdemes..."

HOLDASI-SZABÓ ZSUZSA

Vermuth Attila

Jelenlét

Fésű,
kivert tejfogakkal.

Bármerre néznék:
a megoldhatóság tükrei.

Mehetsz.

Elveszett lelkivilág
ügyel a frizurára.

Metaphysica

Amit világom
határainak hittem:
két idézőjel

Ifjúság körút

Szemeid magnószalagok
tudom egyre kisebbek

hanglemezé a délután
rovátkolt sötétsége

és belakjuk a holdat is
lakkozták ránk a jelszót

most félrefordulva ülünk
egy lejárt csendéletben

Támadó tűz voltunk...

Nem szokás olyan könyvről írni, aminek társszerzői vagyunk. Ha mégis megteszem, ez azért van, mert ez az antológia olyan eseményt ünnepel, ami nekem és a legtöbb 1941 előtt született magyarnak életre szóló élménye volt: az ötvenhatos forradalmat. Ez a szép kiállítású, keménykötésű könyv látszik a hivatalosság által támogatott legfontosabb évfordulós irodalmi kiadványnak.

Hetven évvel a forradalom után a verset és prózát is tartalmazó antológia szerzőinek többsége (a nyolcvanból 44) már nem él. Köztük van a kötetet szerkesztő, nemrégen elhunyt Oláh János, akitől felesége Mezey Katalin örökölte a késznek vélt, lezárt kéziratot. Oláh már súlyos betegen igyekezett összeszedni a gyűjtemény anyagát, gondolom, bizonyos problémák ebből adódtak. Mert bár a „holnapos" Dutka Ákossal és Kassák Lajossal kezdődő kötet egy 1978-ban született költő verseivel ér véget, számos fontos szöveg kimaradt belőle. (Erről hosszabban a továbbiakban). És mivel a könyvet a Magyar Művészeti Akadémia adta ki, erős részrehajlást észlelünk a még élő írókkal szemben az Akadémia jelenlegi, vagy volt tagjai javára. Szembetűnik ugyanis, hogy a már elhunyt szerzők életrajzi jegyzetében is gondosan fel van jegyezve az antológia témája szempontjából érdektelen körülmény, hogy „X.Y. a MMA posztumusz (vagy) tiszteleti tagja". Ugyanez a politikailag szelektáló szemlélet mutatkozik meg az egyes szerzők „ötvenhatos" verseinek számát illetően – különösen, ha összehasonlítjuk a jelenlegi gyűjteményt az 1990-ben a Püski kiadónál megjelent *Ezerkilencszázötvenhat, te csillag* c. Medvigy Endre és Pomogáts Béla által szerkesztett, antológia névsorával, illetve szövegeivel.

A kötet címe, „Támadó tűz voltunk...", idézet Buda Ferenc egy szép verséből. Buda hiteles költője a gyűjteménynek, mellette mások: Sinka István, Illyés Gyula, Faludy György, Vas István, Nagy László, Nagy Gáspár, Ágh István, Petri György és Baka István versei (hogy csak néhány nevet említsek) szintén emlékezetes darabjai a gyűjteménynek, amiben Kannás Alajos,Tollas Tibor, Makkai Ádám, András Sándor, Sulyok Vince és e sorok írója képviseli a „nyugati" magyar költészetet. Ezek a versek arról vallanak, 1956-ban néhány hétre létrejött a forradalmi átalakulás melletti nemzeti egység, aminek emblematikus hősei Nagy Imre, Maléter Pál és Szilágyi József, legalább annyira, mint az újabban sokat emlegetett névtelen „pesti srácok". Ha ehhez még hozzá vesszük Füst Milán, Déry Tibor, Németh László, Vathy Zsuzsa, Ács Margit, Kovács István, a korábban ismeretlen Benedikty Tamás és mások próza-részleteit, mondhatnánk, már ezekért érdemes volt ezt a vastag könyvet kiadni.

Igen, de a már említett szerkesztői részrehajlás illetve feledékenység miatt szóvá kell tenni a kötet hiányosságait. Mindenekelőtt hiányoljuk Illyés Gyula „novemberi" versét, amit újonnan kiadott *Napló*-jában olvashatunk és Nagy Lászlónak a forradalomról írt legdrámaibb, legszebb versét, „A falak négyszögében"-t. Petri György mindössze egyetlen verssel szerepel a kötetben, pedig még két-három más versében, olyanokban, mint a „303-as parcella" jelen van a forradalom és az azt követő kegyetlen megtorlás. Hiányolom Eörsi Istvánt, akinek két közvetlenül a forradalom után írt verséért több éves börtönbüntetés járt 1957-ben. Az emigráns költők közül Horváth Elemérnek és Siklós Istvánnak is van olyan verse, aminek helye lett volna az antológiában, ahol a népszerű prózaíró Jókai Anna kevésbé sikerült kollázs-verse 11 (!) oldalt kap. Ami pedig a prózarészleteket illeti, hogyan maradhatott ki Szabó Zoltán, Vekerdy Tamás, Simonffy András és Kabdebó Tamás egy reprezentatívnak szánt ötvenhatos gyűjteményből?

A kötet borítóját az antológiában rövid prózával szereplő Orosz István tervezte.

***Támadó tűz voltunk... Magyar írók és költők az 1956-os forradalomról*, Válogatta és szerkesztette Oláh János és Mezey Katalin, Magyar Művészeti Akadémia, Budapest 2016, 282 lap és életrajzi jegyzetek.** GÖMÖRI GYÖRGY

Családtörténet és háborús emlékezet

Száz esztendeje történt. Európa, majd a fél világ lángokban állt. Sok millióan álltak szemben egymással fegyverrel a kézben, hogy eldöntsék kinek is van igaza, kié a nagyobb igazság. Évtizedekig csak Nagy Háborúnak nevezték, hogy később az I. jelzőt kapja meg, mivel 1939 és 1945 között sor került a II-ra.

Nem a még pusztítóbb másodikról, hanem az elsőről kaphat képet az olvasó a Gereben Ferenc írta, összeállította és szerkesztette kötetből, ha kezébe veszi és el is olvassa. Az ismert művelődéskutató/szociológus ugyanis a háború történetét nagyanyja, Kesztler Aranka úrleány levelezésének a segítségével idézi fel. A nem oly régen előkerült tábori- és képeslapgyűjtemény, illetve fotóalbum ugyanis a háború hétköznapjaiba enged bepillantást. Egy fiatal – a háború évei alatt ifjú hölggyé cseperedő – leány és rokonai, vélt vagy valós udvarlói levél – pontosabban tábori- és képeslap – váltásaiból tudhatjuk meg azt, hogy a levelezőtársak miről és hogyan gondolkodtak.

A különböző hadszínterekről küldött lapokból megtudható sok minden a kiképzésről, a front eseményeiről, a hétköznapokról és a világról alkotott képről. A feladási helyek pedig jól érzékeltetik, hogy a többnyire tartalékos tüzér fegyvernembéli tisztjelöltek, majd tiszt fiatalurak miről számoltak be kedvesen a rokon leánynak, mire vártak választ otthonról és a rajzolt képeslapok milyen külön üzenetekkel bírtak.

Ezek a lapok a XX. század elejének alsó középosztálybéli fiataljainak a gondolkodásába is bepillantást engednek, és meglátásom szerint jól illusztrálják azt a hazafiúi gondolkodást (is), ami akkor természetes volt. Ugyanez mondható el a kötelességteljesítésről, ami szintén természetes része volt az akkori közfelfogásnak. Ha hí a Haza, menni kell.

S hányan mentek? Millióan. Egy-egy nagyobb család esetében a férfiak közül legtöbbször csak néhányan maradtak ki az egyenruhát öltők közül. A kötetben közreadott fotókon nem egy esetben a férfiak között alig találni polgári ruhás személyt – főleg a fiatalabbak között --, az egyenruha dominál.

Kesztler Aranka számára a tábori- és képeslapok fontosak voltak. Évtizedekig őrizte azokat, ahogy a fotóalbumot is. Utóbbi gyűjtemény a kapott, otthon készített fotók mellett svájci tartózkodása alatt készült fotókat is tartalmaz. A háború évei alatt néhány hetes svájci pihenés a fiatal leánynak kitűnő nyelvgyakorlat volt, és életre szóló szép emlék maradt.

S ez az emlék, illetve az azt őrző lapok, fotók most „életre keltek". Gereben Ferenc alapos és igen szakszerű munkával „életet lehelt" beléjük. Sorra vette a levelezőpartnereket, bemutatva életútjukat, katonakénti működésüket. Kitüntetési javaslatok, személyi leírások, alakulattörténetek tanulmányozása után elevenednek meg előttünk a száz esztendővel ezelőtti események és azok szereplői. Azok, akik a Nagy Háború sajátos gépezetében alig voltak még csak apró fogaskerekek, de akik nélkül a gépezet nem működött volna.

S jóval kevesebbet tudnánk a háború mindennapjairól, a frontokon lévők és az otthon maradottak kapcsolatáról, ha nem készült volna el ez a kis kötet, amely formájában és kivitelében is dicséretet érdemlő. Ahogy dicsérendő a szerző alaposssága, a minden apróságnak utánajáró elkötelezettsége és a hitelességre való törekvése. Gereben Ferenc munkája a múltat idézi. A napjainkban egyre inkább teret nyerő felületesség, nagyvonalúság helyett ő még annak az iskolának a neveltje, amely arra tanított, hogy a történelemben a tényeknek is van jelentősége. Aki kézbe veszi a formás kis kötetet, az a tények mellett számos életúttal, korabeli képeslappal ismerkedhet meg és egy estét rászánva a Nagy Háború mindennapjainak közelébe kerülhet.

Gereben Ferenc: „Most minden valamirevaló férfinek itt a helye!" Egy első világháborús családi dokumentumgyűjtemény vallomásai (1914–1918) Budapest, 2017: Gondolat Kiadó. 199 oldal + Függelék.

SZAKÁLY SÁNDOR

Gyukics Gábor

Cím nélkül

a gyilkosok
eltemettek
azt hitték
végleg leszámoltak velem
nem tudták
hogy
én vagyok a mag

akit
az éjszaka
szemlencséjének pitvarába rejt
és a hajnal
ébredő-szemének könnye
a reggelbe mosva
szül meg
újra

a kinti levegő
mindent megérint
szele
láthatatlan zugokba segíti
a pihenésre vágyó
porszemeket

a benti levegő szóra sem érdemes
arcodon szárad
korodnak
minden átélt hangulata

Készült a Magyar Kormány támogatásával

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR Alap

Gefördert aus den Mitteln der Volksgruppenförderung des Bundeskanzleramtes

BÉCSI NAPLÓ
AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.
Web: www.kozpontiszovetseg.at
www.becsinaplo.eu

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49
E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungariseher Vereine u. Organisationen in Österreich. A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:
Bodzsoni István (Szabadka), Borbándi Gyula † (Budapest), Czellár Judit (Genf), Duray Miklós (Pozsony), Gömöri György (London), Kovács István (Budapest), Kovátsné Németh Mária (Győr), Kő András (Budapest), T. Kovács Péter (Budapest), K.Lengyel Zsolt (München), Papp László (New York), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Mátyás (London), Szakály Sándor (Budapest), Zakar Péter (Szeged).

SZERKESZTŐSÉG:
Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Fetes Kata, Kántás János, Martos Péter, Radics Éva, Rumpler Diána, Varga Sándor.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán
GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21.
IBAN: AT572011100000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 15,- Euro, Magyarországon 3000,- Ft, Nyugat-Európában 20,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Euronak megfelelő összeg, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,50 Euro.

TERJESZTŐINK:
Amerikában: Andrew Rekay, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856
E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com
Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856
Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.
Hollandiában: Kónya Melinda. Boerhaaveplein 124. 2343 LX Oegstgeest, 00-31-71-5154287.
E-mail: melindakonya@hetnet.nl
Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.
Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.
Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach
Svájcban: Judit Czellar 13, Croix-du-Levant, CH-1220 Genève, e-mail: czellarjud@hotmail.com, 0227970854 – Postfinance, Julianna Judit Czellar, Compte: 12-165459-6, IBAN: CH13 0900 0000 1216 5459 6
Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. PlusGirot Nr.: 756987-4.
Szlovákiában: Benyák Mária, SK-821 01 Bratislava, Datelinova ul. 9, e-mail: mariabenyak@gmail.com
Bankszámla: SK6709000000000170127485

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Druck: Monocopy Bt.
H–9200 Mosonmagyaróvár, Juhar u. 16.